

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Bc. Anna Froydová

**Georganne Wellerová Fordová a její
přínos pro vývoj teorie tlumočení**

Georganne Weller Ford and her Contribution to the
Development of Interpreting Studies

Praha, 2024

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pokojová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce PhDr. Janě Pokojové za její vedení, cenné rady, připomínky, trpělivost a čas, který mi věnovala. Chtěla bych rovněž poděkovat dr. Georganně Wellerové Fordové za vstřícnost, se kterou mi poskytla rozhovor a zprostředkovala řadu materiálů. Děkuji tímto také rodině za toleranci i podporu nejen při psaní této práce, ale během celého studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 14. února 2024

.....
Bc. Anna Froydová

Abstrakt

Tato diplomová práce mapuje dílo a přínos současné tlumočnice, badatelky a teoretičky tlumočení Georganny Wellerové Fordové. Zabývá se ústředními oblastmi její činnosti, a to soudním tlumočením a tlumočením indiánských jazyků. Představuje rovněž její výzkum zaměřený na rozličné aspekty simultánního tlumočení, zahrnuje její biografii a dále informuje o badatelčiných pedagogických a tlumočnických projektech. Jedná se o teoretickou práci, jež navazuje na další diplomové práce o významných osobnostech světové translologie.

Klíčová slova: Georganne Wellerová Fordová, teorie tlumočení, simultánní tlumočení, soudní tlumočení, tlumočení indiánských jazyků, Mexiko.

Abstract

This master's thesis provides an overview of the work and contribution of the contemporary Mexican interpreter, researcher and teacher Georganne Weller Ford. It focuses on the prominent areas of her work, namely legal interpreting, and indigenous language interpreting. It also includes a short biography of Georganne Weller Ford, presents her research on different aspects of simultaneous interpreting, and reports on her teaching and interpreting projects. This is a theoretical descriptive study, similar to other student works dedicated to important figures on the international translation studies scene.

Key words: Georganne Weller Ford, interpreting studies, simultaneous interpreting, legal interpreting, indigenous language interpreting, Mexico.

Obsah

1 ÚVOD.....	14
2 METODOLOGIE	16
2.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ METODA	16
2.2 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR	18
2.2.1 Charakteristika polostrukturovaného rozhovoru	18
2.2.2 Příprava na rozhovor	18
2.2.3 Korespondenční rozhovor	19
2.2.4 Průběh korespondenčního rozhovoru	21
3 TEORETICKO-TRANSLATOLOGICKÁ VÝCHODISKA	23
3.1 TLUMOČENÍ A JEHO DRUHY	23
3.1.1 Konsektivní tlumočení.....	23
3.1.2 Simultánní tlumočení	24
3.1.3 Tlumočení z listu	24
3.2 SPECIÁLNÍ TYPY TLUMOČENÍ	25
3.2.1 Soudní tlumočení.....	25
3.2.2 Komunitní tlumočení	25
3.3 SIMULTÁNNÍ TLUMOČENÍ	26
3.3.1 Modely	26
3.4 ÚROVEŇ TLUMOČENÍ – KVALITA, PROMĚNNÉ, CHYBY.....	27
4 BIOGRAFIE	29
5 SITUACE V MEXIKU	33
5.1 SITUACE V TLUMOČENÍ A PŘEKLADU	34
5.1.1 Typy jazyků a jazykové kombinace.....	34
5.1.2 Vzdělání.....	37
5.1.3 Témata & specializace	37
5.1.4 Zdroje příjmů a služby pro bono	38
5.1.5 Faktory negativně ovlivňující příjmy.....	39
5.2 TLUMOČNICKÉ A PŘEKLADATELSKÉ OBORY, KURZY	40
5.3 VÝZVY PROFESIONALIZACE SLUŽEB TLUMOČENÍ A PŘEKLADU	41
6 INDIÁNSKÉ JAZYKY.....	43
6.1 INDIÁNSKÉ JAZYKY MEXIKA	43
6.1.1 Klasifikace indiánských jazyků.....	43
6.1.2 Současné rozmístění původních obyvatel	46
6.1.3. Formální vzdělání pro tlumočení a překlad indiánských jazyků	47

6.2 ORGANIZACE A ZÁKONY	48
6.2.1 <i>Obecný zákon o jazykových právech původních obyvatel</i>	48
6.2.2 <i>Mexický národní institut pro domorodé jazyky</i>	48
6.2.3 <i>Asociace Tlumočníci a překladatelé ve veřejných a komunitních službách</i>	50
6.3 LINGVISTICKY ZAMĚŘENÉ PUBLIKACE	52
6.4 TRANSLATOLOGICKY ZAMĚŘENÉ PUBLIKACE	53
6.4.1 <i>Srovnání s Indií</i>	53
6.4.2 <i>Tlumočení z listu v kombinaci mayština-španělština</i>	54
6.5 AKTUÁLNÍ DOKONČENÉ A ROZPRACOVANÉ PUBLIKACE	56
7 VÝZKUM V OBLASTI SIMULTÁNNÍHO TLUMOČENÍ	57
7.1 KONCEPCE GEORGANNY WELLEROVÉ FORDOVÉ	57
7.2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA BĚDÁNÍ	58
7.2.1 <i>Modely simultánního tlumočení</i>	58
7.2.2 <i>Chyby</i>	59
7.2.3 <i>Tlumočnické strategie</i>	60
7.2.4 <i>Časový posun a pauzy</i>	60
7.2.5 <i>Vliv zdrojového vstupu na tlumočnický výkon</i>	61
7.2.6 <i>Složitost kognitivních procesů, zpětná korektura</i>	62
7.2.7 <i>Kvalita tlumočení</i>	62
7.3 CHYBY A ODCHYLKY	63
7.4 AUTOKOREKCE (ZPĚTNÁ OPRAVA)	66
7.5 VLIV VÝCHOZÍHO PROJEVU NA TLUMOČENÍ	70
7.6 OČEKÁVÁNÍ PUBLIKA.....	75
8 DIDAKTIKA	85
8.1 KURZY, WORKSHOPY, PŘEDNÁŠKY	85
8.2 PŘÍSPĚVKY NA KONFERENCÍCH	86
8.3 PUBLIKAČNÍ ČINNOST	87
9 ZÁVĚR.....	88
10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	90
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	94
SEZNAM PŘÍLOH	98
PŘÍLOHA 1 – KOMPLETNÍ PŘEHLED DÍLA GEORGANNY WELLEROVÉ FORDOVÉ	99
PŘÍLOHA 2 – NÁVRH OTÁZEK K ROZHOVORU S GEORGANNOU WELLEROVOU FORDOVOU (ČESKÁ VERZE)	105
PŘÍLOHA 3 – NÁVRH OTÁZEK K ROZHOVORU S GEORGANNOU WELLEROVOU FORDOVOU (ŠPANĚLSKÁ VERZE)	107
PŘÍLOHA 4 – VZOR INFORMOVANÉHO SOUHLASU	109
PŘÍLOHA 5 – KORESPONDENČNÍ ROZHOVOR S GEORGANNOU WELLEROVOU FORDOVOU (ORIGINÁL)	110

PŘÍLOHA 6 – KORESPONDENČNÍ ROZHOVOR S GEORGANNOU WELLEROVOU FORDOVOU (PŘEKLAD)	113
PŘÍLOHA 7 – TÉMATA PŘEKLADATELSKÝCH ZAKÁZEK	117
PŘÍLOHA 8 – TÉMATA TLUMOČNICKÝCH ZAKÁZEK	118
PŘÍLOHA 9 – DŮVODY, PROČ TLUMOČNÍCI A PŘEKLADATELÉ NABÍZEJÍ SVÉ SLUŽBY PRO BONO	119
PŘÍLOHA 10 – FAKTORY NEGATIVNĚ OVLIVŇUJÍCÍ PŘÍJMY TLUMOČNÍKŮ	120
PŘÍLOHA 11 – FAKTORY NEGATIVNĚ OVLIVŇUJÍCÍ PŘÍJMY PŘEKLADATELŮ	121
PŘÍLOHA 12 – PŘÍKLADY CHYB A AUTOKOREKCE (ÚPLNÁ TABULKA)	122
PŘÍLOHA 13 – VÝSLEDKY DOTAZNÍKU – OČEKÁVÁNÍ PUBLIKA (WELLEROVÁ FORDOVÁ & YÁŇEZOVÁ)	123
PŘÍLOHA 14 – VÝSLEDKY DOTAZNÍKU – KRITÉRIA (KURZOVÁ)	124
PŘÍLOHA 15 – INTERNETOVÉ LETÁČKY KE KURZŮM PROJEKTU <i>CENZONTLE</i>	125
PŘÍLOHA 16 – INTERNETOVÁ POZVÁNKA NA SETKÁNÍ V SÍTI PROJEKTU <i>CENZONTLE</i>	132

Seznam zkratek

AI – umělá inteligence (*Artificial Inteliigence*)

AIIC – Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků (*l'Association Internationale des Interprètes de Conférence*)

AMLA – Mexická asociace aplikované lingvistiky (*Asociación Mexicana de Lingüística Aplicada*)

ATA – Americká překladatelská asociace (*American Translators Association*)

ATIF – Asociace floridských překladatelů a tlumočnicků (*Association of Translators and Interpreters of Florida*)

CESLA – Centrum aplikované lingvistiky (*Centro de Estudios de Lingüística Aplicada*)

COVID-19 – vysoce infekční onemocnění, které je způsobeno koronavirem SARS-CoV-2 (*Coronavirus disease 2019*)

CMIC – Kolegium mexických konferenčních tlumočnicků (*Colegio Mexicano de Intérpretes de Conferencias, A.C.*)

DOF – Oficiální věštník federace (*Diario Oficial de la Federación*)

FIT – Mezinárodní federace překladatelů (*Fédération Internationale des Traducteurs*)

INACIPE – Národní ústav kriminálních věd v Mexiku (*Instituto Nacional de Ciencias Penales*)

INALI – Mexický národní institut pro domorodé jazyky (*Instituto Nacional de Lenguas Indígenas*)

INDEMAYA – Institut pro rozvoj mayské kultury (*Instituto para el Desarrollo de la Cultura Maya*)

INPI – Mexický národní institut pro původní obyvatelstvo (*Instituto Nacional de los Pueblos Indígenas*)

ISIT – Vysokoškolský tlumočnický institut v Mexiko City (*Instituto Superior de Intérpretes y Traductores*)

ITSPyC – asociace Tlumočníci a překladatelé ve veřejných a komunitních službách (*Intérpretes y Traductores en Servicios Públicos y Comunitarios, A.C.*)

L₁ – cílový/mateřský jazyk

L₂ – výchozí/druhý jazyk

LSM – mexický znakový jazyk (*lengua de señas mexicana*)

NAJIT – Národní asociace soudních tlumočnicků a překladatelů v USA (*National Association of Judiciary Interpreters and Translators*)

OAS – Organizace amerických států (*Organization of American States*)

OMT – Mexická organizace překladatelů (*Organización Mexicana de Traductores*)

UNESCO – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*)

UABC – Autonomní univerzita v Baja California (*Universidad Autónoma de Baja California*)

UABJO – Autonomní univerzita Benita Juáreze de Oaxacy (*Universidad Autónoma Benito Juárez de Oaxaca*)

UADY – Autonomní univerzita v Yucatanu (*Universidad Autónoma de Yucatán*)

UDG – Guadalajarská univerzita (*Universidad de Guadalajara*)

UIC – Mezikontinentální univerzita (*Universidad Intercontinental*)

UNAM – Mexická národní autonomní univerzita (*Universidad Nacional Autónoma de México*)

UTECA – Americká technologická univerzita (*Universidad Tecnológica Americana*)

Seznam obrázků

Obrázek 1 – *Předání Medaile Alexandra Goda* (zdroj:

<https://www.atanet.org/resources/2017-ata-honors-and-awards-recipients/>)

(str. 29)

Obrázek 2 – *Děkovný projev G. Wellerové Fordové při předání Medaile Alexandra Goda*

(zdroj: <https://www.atanet.org/resources/2017-ata-honors-and-awards-recipients/>)

(str. 32)

Seznam tabulek

Tabulka 1 – *Nejčtenější témata u překladu a tlumočení* (zdroj: „Figura 37 Temas de

traducción“ a „Figura 59 Temas de interpretación“, upraveno, od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 50 a 71.)

(str. 38)

Tabulka 2 – *Faktory negativně ovlivňující příjmy tlumočnicků a překladatelů* (zdroj: „Figura

28 Factores impacto negativo sobre el ingreso de los traductores“ a „Figura 29 Factores impacto negativo sobre el ingreso de los intérpretes“, upraveno, od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 42-43.)

(str. 39)

Tabulka 3 – *Rozmanitost indiánských jazyků Mexika*

(str. 43)

Tabulka 4 – *Jazykové rodiny, skupiny a dialekty mexických indiánských jazyků* (zdroj: *Códice*

México od INPI, 2019, <https://www.inpi.gob.mx/codicemexico/>)

(str. 44)

Tabulka 5 – *Faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně řečníka*

(str. 64)

Tabulka 6 – *Faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně tlumočnicka*

(str. 65)

Tabulka 7 – *Příklady chyb a autokorekce z nahrávek u tlumočení z angličtiny do španělštiny*

(zdroj: „Table 2 Samples of Self-corrections from English into Spanish and Type of Error“, upraveno, od Weller Ford, 1993, Simultaneous interpretation and the self-monitoring, self-correcting device, *Memoria de la 34a. Conferencia Anual de la ATA, Philadelphia*, s. 229-230)

(str. 69)

Tabulka 8 – *Porovnání přepisu zdrojového vstupu a tlumočení* (zdroj: The influence of

comprehensible input on simultaneous interpreters' „output“ od Weller Ford, 1991, *La traduction, profession créative / Translation, a creative profession.*, s. 399-400.)

(str. 72)

Seznam grafů

Graf 1 – *Tlumočníci a překladatelé cizích, indiánských a znakových jazyků* (zdroj: „Figura 2 Sexo por tipo de lengua“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 22)

(str. 34)

Graf 2 – *Jazykové kombinace tlumočnicků* (zdroj: „Figura 56 Combinaciones lingüísticas de los intérpretes“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 68.)

(str. 35)

Graf 3 – *Jazykové kombinace překladatelů* (zdroj: „Figura 32 Combinaciones lingüísticas de los traductores“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 46.)

(str. 36)

Graf 4 – *Vzdělání tlumočnicků a překladatelů* (zdroj: „Figura 7 Escolaridad“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 25.)

(str. 37)

Graf 5 – *Nejpoužívanější domorodé jazyky* (zdroj: „Distribución porcentual de la población de 3 años y más que habla lengua indígena según principales lenguas“ od INEGI, 2022, *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2020. Estados Unidos Mexicanos*, s. 48.)

(str. 45)

Graf 6 – *Rozmístění indiánského obyvatelstva v jednotlivých mexických státech* (zdroj: „Porcentaje de población de 3 años y más que se considera indígena por entidad federativa“ od INEGI, 2022, *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2020. Estados Unidos Mexicanos*, s. 57.)

(str. 46)

Graf 7 – *Koncentrace tlumočnicků a překladatelů pracujících s mexickými domorodými jazyky*
(zdroj: „Figura 4 Lugar de residencia por tipo de lengua“ od Fundación Italia Morayta et al.,
2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 23.)

(str. 47)

Graf 8 – *Kolikrát jste se setkali se simultánním tlumočením?*

(str. 78)

Graf 9 – *Byla přítomnost tlumočnicků přínosná?*

(str. 78)

Graf 10 – *Je vzhled tlumočnicka důležitý?*

(str. 79)

Graf 11 – *Myslíte si, že je hlas tlumočnicka obecně důležitý?*

(str. 80)

Graf 12 – *Využívali tlumočníci na této konferenci správnou odbornou terminologii?*

(str. 81)

Graf 13 – *Obohacuje jakkoli tato řeč těla komunikaci?*

(str. 81)

Graf 14 – *Důležitost lingvistických, paralingvistických a fyzických aspektů tlumočnického výkonu*

(str. 82)

Graf 15 – *Porovnání hodnocení kritérií u Kurzové vs. Wellerové Fordové & Yáñezové*

(str. 83)

1 Úvod

Cílem této diplomové práce je představit osobnost, výzkum a dílo současné přední mexické tlumočnice, pedagožky a badatelky Georganny Wellerové Fordové a poukázat na její přínos pro teorii tlumočení. Práce bude sledovat ústřední oblasti zájmu Wellerové Fordové, a to zejména simultánní tlumočení, soudní tlumočení a tlumočení indiánských jazyků. Práce taktéž mapuje didaktickou činnost Georganny Wellerové Fordové a její působení v mexických organizacích. Rovněž jsme uskutečnili rozhovor s Wellerovou Fordovou, abychom získali věcné poznatky i náhled Wellerové Fordové na vlastní výzkumnou, publikační a pedagogickou činnost.

Práce jako teoretická deskriptivní studie naváže na řadu diplomových prací stejné povahy, jež na Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy doposud vznikly. Jedná se například o diplomové práce *Franz Pöchhacker – přední rakouský translatolog (teoretická studie)* (Kousalová, 2013), *Ángela Collados Aís a její přínos k rozvoji translatologie* (Frantová, 2016), *Anatolij Fjodorovič Širjajev a jeho přínos pro teorii tlumočení* (Koválik, 2019) nebo *Heidi Salaetsová a její přínos pro vývoj teorie tlumočení* (Lerchová, 2021).

Pokud je nám známo, v České republice žádná diplomová souhrnná práce o rozlišných výzkumných zájmech Georganny Wellerové Fordové dosud nevznikla, stejně tak jako nebyla dosud obhájena žádná diplomová práce popisující oblast tlumočení a překladu v Mexiku. Jako přínos této práce lze tedy pokládat celistvý přehled výzkumu této mexické badatelky a kompaktní nástin aktuální situace v Mexiku. Vzhledem k tomu, že Wellerová Fordová publikuje svá díla ve španělštině a angličtině, spatřujeme užitečnost této práce ve zpřístupnění jejích publikací odborné veřejnosti i zainteresovaným laikům.

Jako zdroje této práce nám poslouží zejména články, kapitoly ve sbornících a také příspěvky ze světových konferencí. Obdobně budeme čerpat z webových stránek, a to především ze stránek profesionálních mexických organizací nebo příspěvků Wellerové Fordové na stránkách sociálních sítích. Veškeré zdroje jsou uvedeny ve formátu daném citační normou APA. Sesbíraná data budeme dále zpracovávat do tabulek a grafů. Pokud není uvedeno jinak, jsou všechny tabulky, grafy a překlady autorčiny.

První část diplomové práce věnujeme metodologii. Představíme cíl našeho výzkumu, popíšeme zvolenou výzkumnou metodu a posléze v jedné kapitole zformulujeme teoretická východiska této práce. Následně představíme osobnost Georganny Wellerové Fordové a předložíme stručný přehled její činnosti. Dále se na pozadí současných mexických poměrů budeme zabývat činností Wellerové Fordové v kontextu indiánských jazyků. Wellerová Fordová se tomuto tématu hojně

věnuje dlouhodobě a v několika rovinách, a to z pohledu lingvistiky, translatologie, lidských práv a složek vládní moci. Také se zaměříme na výzkum Wellerové Fordové v oblasti simultánního tlumočení a jeho mnohých aspektů, jedná se o mimo jiné o vliv originálního vstupu na tlumočnický výkon, zpětnou opravu nebo očekávání publika. V rámci této části uvedeme rovněž ucelený přehled teoretiků, o něž tato badatelka opírá své výzkumné projekty a studie, a představíme její koncepci simultánního tlumočení. Míra, s jakou se budeme dopodrobna věnovat jednotlivým oblastem zájmu, výzkumu a publikační činnosti Wellerové Fordové, závisí na významu a rozsahu příslušné tematiky, ale i množství dostupných materiálů. V neposlední řadě také popíšeme její pedagogickou a didaktickou činnost.

Domníváme se, že činnost a dílo mexické badatelky Georganny Wellerové Fordové představuje značný přínos pro teorii tlumočení, a tudíž považujeme za nezbytné seznámit s ním českou neodbornou veřejnost i zainteresované laiky.

2 Metodologie

2.1 Cíl výzkumu a výzkumná metoda

Cílem výzkumu je představit osobnost Georganny Wellerové Fordové a rovněž zmapovat dílo a činnost této přední mexické tlumočnice, pedagožky, badatelky a teoretičky tlumočení.

Pokud je nám známo, na toto téma nebyla dosud v České republice napsána závěrečná práce. Tato práce zpracovává výzkum mexické badatelky formou deskriptivní teoretické práce.

V rámci této diplomové práce byl realizován kvalitativní výzkum. Hendl (1999) ve své publikaci předkládá definici pojmu kvalitativní výzkum dle Strausse a Corbinové, kteří za něj považují jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje prostřednictvím statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Mají tím na mysli výzkum, který se může týkat života lidí, dějin i chodu organizací, společenských hnutí a vzájemných osobních vztahů. Tito autoři podtrhují, že každý si pod tímto pojmem představuje něco jiného.

Práce spočívala ve značné části v procházení zdrojů, jejich následné analýze a konečném zpracování. Pracovali jsme především s existujícími dokumenty, které jsou dle Miovského (2009) soubory dat, které vznikly nezávisle na naší výzkumné činnosti ještě před jejím zahájením. Tato data jsou již fixována a během výzkumu zacházíme právě s daty až v jejich neměnné podobě, takže nemáme možnost aktivně zasáhnout do charakteru, podoby nebo obsahu těchto dokumentů. Jako jeden z relevantních zdrojů pro sběr kvalitativních dat uvádí také Miovský (2009) textové dokumenty, ovšem zmiňuje i důležitost jiných typů zdrojů, které jsou netextové povahy, a to konkrétně filmový materiál, fotografie jakéhokoli typu, kresby, malby nebo grafiky, architektonické výtvořky a jiné materiální lidské výtvořky.

Při sběru dat jsme se potýkali s výzvou ve formě nedostupnosti děl této mexické badatelky. Na internetu přední digitální knihovny a úložiště akademických prací (EBSCO, JSTOR, Dialnet, Academia.edu) práce buď kompletně postrádaly, nebo obsahovaly pouze několik relevantních článků. Zároveň většina translatologických děl Wellerové Fordové byla napsána během osmdesátých a devadesátých let minulého století a v osobním archívu této mexické teoretičky byla uložena pouze jako na stroji psané kopie, čímž se jejich zprostředkování výrazně komplikovalo. Vzhledem ke své velké časové vytíženosti Georganne Wellerová Fordová svolila s poskytnutím deseti námi vybraných prací, avšak některé články či výzkumné projekty jsme i přes opakované prosby nezískali, a proto v této diplomové práci nebudou rozvedeny do detailu.

Řídili jsme se ovšem doporučením Miovského (2009) přistupovat k získávání materiálů, důležitých podkladů i obtížně dostupných dokumentů pečlivě. Při psaní této diplomové práce jsme vycházeli zvláště z veřejně dostupných zdrojů, především z webových stránek, článků, publikací, audiovizuálních nahrávek a záznamů přednášek.

Využili jsme také data uložená na sociálních sítích projektů, které nejsou v současné době aktivní, ale i na stále funkčních sociálních sítí samotné Wellerové Fordové. Dle Hendla a Remra (2017) má jejich mediální obsah hodnotu právě proto, že tyto platformy shromažďují a formátují data, která lze opakovaně analyzovat, a tudíž se jedná o materiály se statusem dokumentů. Další dokumenty nám laskavě zprostředkovala sama Georganne Wellerová Fordová, čehož si velice ceníme, jelikož musela většinu dokumentů skenovat.

Vybrané dokumenty zřetelně reprezentují oblasti zájmu Georganny Wellerové Fordové. Zaměřili jsme se zejména na výzkumné projekty a publikace, které se dle našeho úsudku řadí ke stěžejním dílům a které napomáhají vytvořit ucelený přehled o oblastech výzkumu Wellerové Fordové. Kompletní seznam badatelčiných děl nicméně uvádíme v příloze 1 této práce. K jeho sestavení jsme využili dvě bibliografické databáze zpřístupňující záznamy knih, kapitol, článků a vysokoškolských kvalifikačních prací z oblasti translatologie, a to mexickou databázi LINGMEX, na kterou jsme byli odkázáni samotnou Wellerovou Fordovou, a následně španělskou databázi BITRA. Důvodem k použití dvou databází byla neúplnost citací, jež v některých případech postrádaly nakladatele nebo stránkování, a byla zde nutnost doplnit informace z dalšího zdroje.

Abychom získali nová data, popřípadě doplnili již dostupné informace, provedli jsme s Georgannou Wellerovou Fordovou polostrukturovaný rozhovor, který měl nakonec korespondenční podobu. Rozhovor blíže popíšeme v následujících podkapitolách.

Se získanými daty jsme následně zacházeli deskriptivně. Tento postup Miovský (2009) definuje podle Stimsona jako proces utřídění, klasifikace a deskripce dat. Během zpracování zároveň probíhala jejich analýza, pod kterou dle Miovského (2009) v širším pojetí chápeme v oblasti kvalitativního přístupu analýzu jakéhokoli materiálu, jež je zdrojem informací relevantních pro záměry výzkumu. V užším pojetí pak pojem analýza dokumentů rozumíme výzkumnou strategii založenou na analýze již existujícího souboru dat, či takového, který vzniká interakcí mezi výzkumníkem a účastníky výzkumu. Miovský (2009) dále specifikuje, že se analýza dokumentů sama o sobě vyznačuje velkou rozmanitostí svého záběru a rozhodující místo v zaujímá kvalitativní interpretace.

Jak jsme již zmínili výše, zabývali jsme se osobností nebo přesněji řečeno profesním životem Georganny Wellerové Fordové, a tak lze tuto část práce řadit k biografickému výzkumu (Hendl, 1999), jenž má v kvalitativním výzkumu ústřední postavení. Vycházeli jsme z Hendlových doporučení a čerpali v této části z biografického materiálu, který vznikl kontrolovaným způsobem. Konkrétně se jednalo o rozhovor získaný v rámci této diplomové práce, dva rozhovory provedené jiným člověkem a materiály vytvořené organizacemi, v nichž je Georganne Wellerová Fordová členem.

2.2 Polostrukturovaný rozhovor

2.2.1 Charakteristika polostrukturovaného rozhovoru

Miovský (2009) řadí rozhovor neboli interview mezi nejobtížnější a rovněž nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat. Pro účely této práce byl nejpříhodnější polostrukturovaný rozhovor, který stojí na pomezí strukturovaného a nestrukturovaného rozhovoru. Skýtá totiž dle Miovského (2009) výhody v tom ohledu, že dokáže odstranit nevýhody obou zbývajících metod interview a vytěžit současně maximum jejich výhod. Při využívání možnosti volné, přirozené a nenucené komunikace v místech, která to při interview umožňují, lze účastníka motivovat a následně využít jeho zájmu v místech s vyšší mírou struktury. Velkou výhodou Miovský (2009) také spatřuje v možnosti pokládat doplňující otázky i u odpovědí, které účastník dává na pevně strukturované podněty, čímž tazatel dosáhne vyšší přesnosti a výtěžnosti rozhovoru jako takového.

U polostrukturovaného interview Miovský (2009) definuje tzv. jádro interview, tj. minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat. Tím získáváme určitý stupeň jistoty, že všechna tato témata probrána skutečně budou. Na toto jádro se následně nabaluje řada nejrůznějších doplňujících témat a otázek, které se tazateli jevily jako smysluplné nebo vhodně rozšiřující původní zadání.

2.2.2 Příprava na rozhovor

Samotnému rozhovoru předcházela pečlivá příprava. Miovský (2009) v rámci přípravy považuje za vhodné vytvořit pro tazatele závazné schéma, které obvykle specifikuje okruhy otázek, jež jsou kladeny respondentovi. Také je nutné stanovit si, zdali budou v průběhu interview pokládány otevřené či uzavřené otázky (Hale & Napier, 2013). Dle Miovského (2009) je vhodné využívat v rozhovoru zejména otevřené otázky, jež účastníky vedou ke

strukturovanějším odpovědím. Takové odpovědi nám poté objasní více kontextuálních informací a ozřejmí nám například motivy, pocity, dojmy, úsudky atd.

Hendl (1999) při kategorizaci typů dotazů vychází z Pattona, jenž je rozděluje do následujících šesti kategorií, a to na otázky:

1. vztahující se ke zkušenostem nebo chování,
2. vztahující se k názorům,
3. vztahující se k pocitům,
4. vztahující se ke znalostem,
5. vztahující se k vnímání,
6. demografické a kontextové.

V našem interview byly zastoupeny otázky vztahující se ke zkušenostem (např. *Jaké výsledky přinesl výzkum rozdílů mezi komunitními tlumočníky indiánských jazyků a konferenčními tlumočníky jazyků evropských z roku 2021?*). Připravili jsme si ovšem také otázky vztahující se k názorům (např. *Jaký je Váš názor na umělou inteligenci? Využíváte ji při přípravě na tlumočení? Výuku?*). Návrh otázek posléze doplnily i otázky demografické a kontextové (např. *Mohla byste ve zkratce pohovořit o svém vzdělání?*).

Dotazy byly koncipovány tak, aby pomocí nich bylo možné doplnit informace, které nevyplývaly z dostupných pramenů. Otázky jsme rozdělili do tří tematických okruhů. První byl zaměřený na obecné otázky, druhý na výzkum a třetí na didaktickou činnost Wellerové Fordové. Na konci rozhovoru jsme respondentce dali prostor pro případné komentáře.

Kompletní přehled otázek přikládáme v češtině i španělštině k této práci jako přílohy 2 a 3.

Ideální délka pro rozhovor je podle Haleové a Napierové (2013) 30–40 minut, při přípravě otázek jsme proto zohlednili i časovou náročnost na jejich zodpovězení. Otázky byly připraveny nejdříve v češtině a následně přeloženy do španělštiny.

2.2.3 Korespondenční rozhovor

Vzhledem k velké časové vytíženosti této mexické badatelky nebylo bohužel nakonec možné rozhovor uskutečnit klasickou formou tváří v tvář na online platformách. Z dostupných alternativ (např. interview po telefonu), které popisují Bryman a Debenhamová (2016; 2007) se jevil jako nejprůhodnější korespondenční (emailový) rozhovor, jež má v oblasti kvalitativního výzkumu své právoplatné zastoupení.

Výhody korespondenčního rozhovoru dle Debenhamové (2007) spočívají především v nezávislosti respondentů. Není třeba, aby vybraný jedinec cestoval na místo rozhovoru, popřípadě ovládal online setkávací platformy. Rovněž, což bylo pro naše rozhodnutí stěžejní, si ale nemusejí na klasický rozhovor vyhrazovat daný časový blok, který by byl v našem případě navíc ovlivněn osmihodinovým rozdílem mezi časovými pásmy. Záleží zcela na vůli respondenta, jak si zodpovězení zaslanych otázek rozvrhne dle svých časových i zdravotních možností. Na straně tazatele následně není potřeba pořizovat ze záznamu rozhovoru transkripci, kterou Miovský (2009) rozumí převod audio či audiovizuálního záznamu do textové podoby, jelikož disponuje odpověďmi napsanými přímo respondenty.

Bryman (2016) také na základě poznatků Curasiové, která provedla srovnávací výzkum mezi korespondenčními a klasickými rozhovory, konstatuje následující přínosy:

- U korespondenčních rozhovorů je více pravděpodobné, že nebudou mít dopad na úspěšnost celého interview, jelikož jsou prováděné na dálku.
- Ačkoli je k dokončení korespondenčního interview zapotřebí větší motivace a závazku na straně respondentů, jejich odpovědi bývají daleko podrobnější.
- Respondenti korespondenčních rozhovorů mají dostatek času zformulovat ucelené, dobře promyšlené odpovědi, čímž se do jisté míry kompenzuje ztráta spontánnosti u klasického interview. Tyto odpovědi mají zároveň tendenci být gramaticky správně, čímž tazatel získává „čistý“ přepis rozhovoru.

Korespondenční rozhovor má však i své nevýhody (Bryman, 2016). První je neexistence videozáznamu, kdy obraz zprostředkovává k analýze také jednání účastníků výzkumu, jejich pohyby těla, mimiku a gesta (Mioviský, 2009). Druhou nevýhodou pak představuje riziko úsečných odpovědí účastníků, vynechání otázky nebo kompletní nevyplnění okruhu otázek. Toto riziko jsme se snažili eliminovat tím, že jsme upravili původní návrh otázek. Původní otázky byly v mnohých případech reformulovány či doplněny o řadu doplňujících otázek a vysvětlení, abychom předešli strohým odpovědím (např. *V článku La interpretación simultánea y el dispositivo de autocorrección (simultánní tlumočení a nástroj autokorekce) z roku 1994 uvádíte, že se jedná pouze o první fázi výzkumu, který v následujících letech bude pokračovat. Při rešerši Vašeho výzkumu jsem ale na práce mapující další fáze tohoto výzkumu nenarazila. Pokud se konaly, kde mohu jejich výsledky najít? Pokud ne, proč z nich sešlo?*). Rozhodli jsme se také odstranit otázku *Mohla byste krátce popsat vývoj výuky tlumočení v Mexiku?*, protože vyžaduje velmi obsáhlou odpověď, která by mohla následně vyvolat strohost odpovědí u ostatních otázek korespondenčního rozhovoru.

2.2.4 Průběh korespondenčního rozhovoru

Otázky k rozhovoru jsme Georganně Wellerové Fordové zaslali emailem 20. března 2024 po předchozí domluvě, kdy se je zavázala zodpovědět během měsíční lhůty, tedy do 20. dubna 2024. Ctili jsme formální požadavky na rozhovor a společně s otázkami zaslali této teoretičce tlumočení také informovaný souhlas. Dle doporučení Haleové a Napierové (2013) jsme respondentce předem poskytli informace o rozhovoru. Ve formuláři informovaného souhlasu pak měla možnost zaškrtnout, zda souhlasí s poskytnutím interview pro účely této diplomové práce, publikováním kompletního korespondenčního rozhovoru v přílohách této práce a zmíněním svého jména ve spojitosti s provedeným korespondenčním rozhovorem.

Jak odpovědi, tak vyplněný informovaný souhlas jsme obdrželi v týdenním předstihu 13. dubna 2024. U informovaného souhlasu se Wellerová Fordová ve všech třech případech vyjádřila kladně. Vzor informovaného souhlasu je obsažen v příloze 4, jeho vyplněná verze je poté dostupná v osobním archívu autorky této práce.

Korespondenční rozhovor je v přílohách 5 a 6 k dispozici ve španělštině i češtině. Georganne Wellerová Fordová na veškeré zaslané otázky odpověděla a v souboru je pro přehlednost zvýraznila tučným černým písmem. Jak je z rozdělení hlavních a doplňujících otázek patrné, Wellerová Fordová si dala záležet, aby žádný dotaz nezůstal bez reakce. Strohost a úsečnost odpovědí nicméně budí dojem spěchu, jemuž jsme se snažili předejít poskytnutím dostatečného času na vyplnění rozhovoru. Některé otázky, u kterých nám nepřípadalo nutné je dále specifikovat, byly zodpovězeny až poněkud ledabyle. U reakce na otázku *Mohla byste ve zkratce pohovořit o svém vzdělání?* nejsou například uvedena ani data dokončení studií, ani instituce, na nichž byly tituly získány, nehledě na fakt, že Wellerová Fordová v interview (2024) zmiňuje pouze diplom vystudovaný v oboru tlumočnictví a překladatelství a ostatní svá dokončená studia (doložená ostatními prameny) opomíjí. Připouštíme však, že „ve zkratce“ mohlo být pro Wellerovou Fordovou zavádějící a otázka mohla být zformulována lépe.

Španělský originál interview rovněž místy prozrazuje nedostatečnou ediční kontrolu. Příkladem lze uvést absenci interpunkce v některých pasážích nebo nekonzistentní grafickou úpravu odpovědí, které se buď nacházejí hned za otázkou, nebo jsou vepsány na samostatný nový řádek. V rámci překladu do češtiny jsme pro lepší orientaci čtenáře v textu zmíněné nedostatky opravili, tj. doplnili interpunkci, sepsali odpovědi pod příslušné otázky a namísto odpovědí tučně zvýraznili otázky. Rozvržení odpovědí ani jejich obsah pozměněny nebyly.

Závěrem můžeme zkonstatovat, že ačkoli má korespondenční rozhovor provedený v rámci této diplomové práce své nedostatky, byl pro naše bádání neocenitelným zdrojem poznatků. Vytěžili jsme totiž informace ve zdrojích jinak nedostupné (např. instituce vyučující program tlumočnictví v Mexiku) a opravili fakta, jež byla dříve zavádějící (např. získání akreditace soudního tlumočnicka pouze v USA, nikoli USA a Mexiku).

3 Teoreticko-translatologická východiska

Předmětem této diplomové práce je přínos Georganny Wellerové Fordové translatologii. K získání uceleného porozumění tématu je nezbytné detailněji prostudovat ústřední pojmy, které definují rámec badatelské a didaktické činnosti Wellerové Fordové.

3.1 Tlumočení a jeho druhy

Tlumočení je komplexní proces přenosu smyslu sdělení a intence řečníka z jednoho jazyka do druhého, a to s ohledem na jazykové, kulturní a kontextuální nuance. Tlumočnick se stává prostředníkem mezi řečníky a posluchači a zastává klíčovou roli při dosažení efektivní komunikace v mezikulturním prostředí. Lze se s ním setkat jak na odborně zaměřených konferencích a kulturních akcích, tak v přímém vysílání televize. V rámci této kapitoly se zaměříme na popsání základních termínů, kategorií a disciplín tlumočení a rovněž představíme teoretiky, kteří měli zásadní vliv na vývoj translatologické vědy.

Čeňková (2008) ve své publikaci rozlišuje čtyři základní druhy tlumočení: konsekutivní, simultánní, doprovodné a z listu. Jednotlivé disciplíny se liší jak požadavky, jež jsou kladeny na tlumočnicka, tak podmínkami komunikace. V následujících podkapitolách stručně charakterizujeme tlumočení simultánní, konsekutivní a z listu, neboť vymezují rovinu didaktické a výzkumné práce Wellerové Fordové.

3.1.1 Konsekutivní tlumočení

Konsekutivní tlumočení je rovněž označováno jako tlumočení následné, jelikož tlumočnick předává originální sdělení po ukončení části nebo celého řečnickova vystoupení. Konsekutivní tlumočení může být buď jednosměrné, anebo bilaterální (Čeňková, 2008). Pojem bilaterální tlumočení znamená, že tlumočnick tlumočí jak do své mateřštiny, tak do svého aktivního jazyka. U jednosměrného tlumočení následně každá zúčastněná strana disponuje vlastním tlumočnickem, který tlumočí pouze jedním směrem, většinou do své mateřštiny. Dále lze dle Čeňkové (2008) rozlišit dva způsoby zpracování výchozího vstupu od řečníka, kdy tlumočnick buďto tlumočí z tlumočnického zápisu, anebo z paměti. Tlumočnický zápis neboli notace slouží tlumočnickovi jako externí paměť. Tlumočnicki pomocí individuálně zvolených symbolů zapisují hlavní a vedlejší myšlenky původního projevu, čímž ulevují své paměti. Gillies (2017, 2019) také upozorňuje na správné promyšlení struktury, s jakou je zápis prováděn, a připomíná hlavní zásady zápisu podle J. F. Rozana: zapsání myšlenky, vertikálnost a horizontálnost zápisu, linky, zkratky a označení negace a důrazu. Kromě Herberta a Rozana se

možnostmi notace zabývali i další, například Danica Seleskovitchová, Christopher Thiéry, Heinz Matyssek a Rjurik Konstantinovič Min‘jar-Beloručev (Čeňková, 2001).

3.1.2 Simultánní tlumočení

Simultánní tlumočení vyžaduje více soustředěné pozornosti a pohotovosti. V porovnání s předchozím druhem tlumočení je také výrazně náročnější na okamžitou logickou analýzu, zpracování vyslechnuté informace a její paralelní převedení do cílového jazyka. Tlumočnick totiž informace z vystoupení řečníka takřka vzápětí předává adresátům. Dle Čeňkové (2008) je proto rozhodující časový faktor, jelikož zde při tlumočnickově výkonu dochází k souběžnosti řečových činností a rozdvojení pozornosti na poslech originálu a převod sdělení do cílového jazyka. Simultánně tlumočit lze v kabinách s pomocí technické aparatury nebo šeptem (tzv. šušotáž), kdy tlumočnick sedí blízko svého klienta, jemuž souběžně šeptem tlumočí příspěvky řečníků bez technické aparatury (Čeňková, 2008). Simultánní a konsektivní tlumočení se řadí ke konferenčnímu typu tlumočení, nicméně jsou používány i v rámci tlumočení komunitního, kterému se v této kapitole také budeme věnovat.

3.1.3 Tlumočení z listu

Při tomto druhu tlumočení obdrží tlumočnick text originálu a jeho úkolem je převést toto psané sdělení v časové bezprostřednosti, plyně a v tempu obvyklého ústního projevu do cílového jazyka. Při tlumočení by měl dle Čeňkové (2008) působit přirozeně, předávat obsah a smysl textu a s posluchači zachovávat oční kontakt. Neměl by se naopak dopouštět zbytečných oprav a přeformulovávat již vyřčené. Při této disciplíně tlumočnick nepřevádí sdělení pouze z výchozího do cílového jazyka, ale také z psané do mluvené podoby, což klade vyšší nároky na jeho schopnost rozdvojit pozornost při vlastní produkci (Hradecká, 2010).

3.2 Speciální typy tlumočení

Pro účely této práce jsou také důležité další dvě specifické kategorie tlumočení rozšířené hlavně v zemích s velkým počtem cizinců, migrantů, azylantů a různých etnických skupin (např. Kanada, USA, Skandinávie), a to tlumočení soudní a tlumočení komunitní (Čeňková, 2001, 2008).

3.2.1 Soudní tlumočení

Soudní tlumočníci zajišťují simultánní a konsekutivní tlumočení včetně tlumočení z listu při jednáních u soudu, na policii a pro státní správu obecně. Do náplně jejich práce spadá také provádění nebo ověřování správnosti překladů důležitých dokumentů a listin, tj. smlouvy, zákony, výpis z rejstříku trestů apod. Tito tlumočníci v České republice náleží do specifické kategorie tlumočnicků, která je definována zákony, kde je také ukotveno právo na tlumočnicka (Čeňková, 2008). K otázkám soudního tlumočení se vyjadřuje Christiane Driesenová, Ruth Morrisová a Nancy Schweda-Nicholsonová (Čeňková, 2001).

3.2.2 Komunitní tlumočení

Komunitní tlumočení (*Community Interpreting*) oproti tomu spočívá v tlumočení ve prospěch komunity, tj. společnosti. Ačkoli existuje od nepaměti, je dosud považováno za nejméně prestižní, nejméně profesionální a nejhůře placené tlumočení. Lze jej definovat (Čeňková, 2001) jako konsekutivní, bilaterální tlumočení, k němuž dochází při komunikaci cizinců s úřady, lékaři, policií apod. Postavení tlumočnicků se zde podle Čeňkové (2008) komplikuje, jelikož pracují s lidmi ve vypjatých situacích, kteří v nich hledají oporu a pomoc, čímž je někdy velice obtížné zachovat vůči všem zúčastněným neutrální postoj. V některých zemích ovšem tlumočnicka považují za určitého poradce a sociálního pracovníka, který cizincům umožní pochopit situační kontext a kulturní a společenské rozdíly ovlivňující konkrétní situaci. Druhým problémem je následně dle Čeňkové (2008) skutečnost, že se komunitní tlumočení ve většině případů využívá u cizinců mluvících exotickými jazyky, pro něž kvalifikovaní a profesionálně vzdělaní tlumočníci neexistují. Jako tlumočníci v těchto případech působí rodilí mluvčí, kteří dostatečně ovládají oba jazyky komunikace, ačkoli nemají tlumočnické ani jiné vysokoškolské vzdělání, což je i důvod proč poptávka po skutečně vyškolených tlumočnicích v této sféře stále stoupá. Problematikou komunitního tlumočení se zabývají Holly Mikkelson, Miriam Shlesingerová, Bente Jacobsenová a Cecilia Wadensjo (Čeňková, 2001).

3.3 Simultánní tlumočení

Simultánní tlumočení jako proces spočívá v současně probíhajících fázích (aktivním poslechu, analýze a převodu do cílového jazyka) a dále jej lze realizovat na základě využití klíčových mechanismů a strategií. Čeňková (2001, 2008) k základním mechanismům řadí:

- a) **časový posuv (odstup od řečníka)** – základní jednotka tlumočení, tj. minimální a flexibilní jednotka potřebná k pochopení obsahu (slovo, syntagma, celá věta apod.). Faktory podmiňujícími délku časového posuvu se zabývají Pierre Oléron, Hubert Nanpon, Frieda Goldman-Eislerová i Marianne Ledererová.
- b) **Pravděpodobnostní prognózování** – schopnost tlumočnicka předvídat řečníkův projev, kdy vlivem redundance jazyka dochází k anticipaci informací na několika úrovních (fonetické, strukturní, gramatické, pragmatické apod.). Věnují se mu Ledererová, Gelij Vasiljevič Černov, Edmund Carry a Taida Nováková.
- c) **Rozdělenou pozornost** – schopnost tlumočnicka poslouchat a analyzovat původní sdělení paralelně se správným převodem obsahu do cílového jazyka. Kromě modelu úsilí Daniela Gila figuruje rozdělená pozornost v řadě kognitivních modelů.
- d) **Zpětnou korekturu** – schopnost tlumočnicka se v případě nutnosti elegantně opravit. V modelech s ní pracují například David Gerver a Heidi Salevská.
- e) **Princip ekonomie** – schopnost tlumočnicka eliminovat redundance jazyka a mluvit úsporněji. Kromě Čeňkové se principu ekonomie a filtraci sdělení věnují Min'jar Beloručev a Shlesingerová.

Strategie posléze jednotliví teoretici zpracovávají ve svých modelech a utříd'ují je do kategorií přípravy, poslechu, analýzy a produkce. Patří k nim Daniel Gile, Franz Pöchhacker nebo Sylvia Kalina (Čeňková, 2001).

3.3.1 Modely

Vzhledem k velkému množství výzkumných otázek se klade od 80. let 20. století důraz na interdisciplinární přístup k procesu tlumočení. Vzniklé modely, jak uvádí Čeňková (2001), využívají poznatků z teorie komunikace, kognitivních vědních disciplín, psychologie, sociologie, statistiky, historie, lingvistiky i neurolingvistiky. Z kapacitních důvodů nyní představíme pouze dva význačné modely, jež mají pro tuto diplomovou práci význam, a to model úsilí Daniela Gila a interpretativní teorii tlumočení Danici Seleskovitchové.

Daniel Gile vypracoval model úsilí, ve kterém rozlišuje čtyři typy úsilí (1988, 1995):

1. úsilí poslechu a analýzy,
2. úsilí memorizace,
3. úsilí produkce,
4. úsilí koordinace.

Podstatou modelu je koncept duševní energie (tzv. procesní kapacita), s níž tlumočnický během simultánního tlumočení pracuje a rozděluje ji dle jednotlivých nároků na porozumění, paměť a produkci. Pracovní kapacita je ale k dispozici pouze v omezeném množství, a pokud je jí potřeba více, dochází k jejímu zahlcení a saturaci, což vede v důsledku ke zhoršení tlumočnického výkonu.

Oproti tomu dle interpretativní teorie tlumočení neboli teorie smyslu (Seleskovitch, 1968) má při tlumočení docházet k deverbilizaci vyslechnuté informace, tj. úmyslnému zapomenutí jazykové formy obsahu a převedení jeho smyslu do druhého jazyka.

3.4 Úroveň tlumočení – kvalita, proměnné, chyby

Předmětem řady prací Wellerové Fordové je rovněž úroveň tlumočení, na kterou nahlíží z několika perspektiv. Její zájem směřuje k hloubkové analýze simultánního tlumočení, jelikož se jedná o složitý komunikační proces, jehož se účastní (Čeňková, 2008) subjekt (řečník, mluvčí), objekt (posluchač, adresát) a tlumočnický. Každý z aktérů komunikace představuje následně proměnnou ovlivňující výslednou podobu a úroveň tlumočení. U řečníků se jedná zejména o ne/připravenost projevu, intonaci a využití pauz, zatímco u posluchačů o jejich presupozice. Tlumočnický poté mají dokonale ovládat své pracovní jazyky, využívat přípravy na akce a mít deklarativní znalosti o tlumočené problematice, kdy jakékoli nesplnění těchto očekávání vede k suboptimálním výsledkům kvality. Obecně se za kvalitní tlumočení považuje úspěšný převod smyslu originálního sdělení příjemcům. Jednotliví aktéři komunikace, popřípadě různé skupiny posluchačů, rozeznávají nicméně odlišné parametry kvality.

Z pohledu tlumočnický se nejhojněji využívá parametru chyby. Jejím zkoumáním v simultánním tlumočením se zabývali teoretici Andrej Kopczynski, Janet Altmanová i Roderick Jones. Za průkopníka vědeckého výzkumu je však považován Henri C. Barik, který v roce 1971 definoval následující hlavní kategorie odchylek (Barik, 1971):

- 1) vynechávku neboli omisi (*omission*), kdy tlumočnick vynechává informace obsažené v projevu řečníka;
- 2) přidávání (*addition*), kdy tlumočnick do projevu řečníka informaci přidává;
- 3) substituci (*substitution*), kdy tlumočnick nahrazuje nebo mění část projevu řečníka.

Při svém výzkumu Barik (1971) dochází také k zajímavým poznatkům, a to že zkušení tlumočnicki vynechávají v průměru 5 až 10 % informací z výchozího sdělení, kdežto tlumočnicki s méně zkušenostmi vypouštějí 20 až 25 %. Dohromady pak přidávají materiál do sdělení jen v 5 % výkonu.

Příjemci nicméně odchylky srovnávat s výchozím sdělením nemohou a více se zajímají o jiná kritéria, která se dle typu cílové skupiny posluchačů různí, kvůli čemuž nejsou dle Kurzové (2001) příjemci spolehlivými soudci kvality. Toto tvrzení dokazuje rovněž experiment provedený Angelou Collados Aísovou, která zjistila (2007), že intonace výrazně ovlivňuje kvalitu výstupu. Zatímco perfektní intonace je schopna do jisté míry kompenzovat obsahové a stylistické nedostatky na straně tlumočnicka, monotónnost má na celkovou úroveň tlumočení negativní dopad. Hildegund Buhlerová v roce 1986 zkoumá kritéria kvalitního tlumočení prostřednictvím dotazníků u účastníků konference a Kurzová na ni v roce 1989 navazuje dotazníkovým šetřením mezi různými skupinami účastníků (Čeňková, 2008). Pozornost kvalitě tlumočení věnuje také Kopczynski, který tvrdí (1994), že kvalita je kontextově podmíněna, tj. kontext zavádí situační proměnné vyžadující různé priority v různých situacích.

Cílem této kapitoly bylo zasadit výzkumnou a didaktickou činnost Wellerové Fordové do teoretického rámce translatologických studií, jakož i nastínit základní kontext tlumočení nutný k porozumění obsahu této diplomové práce. Nejedná se však o vyčerpávající přehled teorie tlumočení.

4 Biografie

Obrázek 1

Předání Medaile Alexandra Goda

Poznámka. Vlevo bývalý předseda asociace ATA David Rumsey, vpravo Georganne Wellerová Fordová (webové stránky ATA, 2017)

Georganne Wellerová Fordová je současná přední mexická lingvistka, pedagožka, badatelka, tlumočnice a také neúnavná obhájkyňe překladatelské a tlumočnické profese.

Jak uvedla v rozhovoru (Weller Ford, 2024), který vznikl pro záměry této diplomové práce, a interview pro *Aunam Noticias* (2016), vystudovala nejprve mezinárodní vztahy a následně získala titul ve dvouletém technickém oboru tlumočnictví a překladatelství na soukromém tlumočnickém institutu ISIT v Mexiko City (*Instituto Superior de Intérpretes y Traductores*).

Později také získala magisterský titul v sociolingvistice a doktorát z aplikované lingvistiky, protože chtěla nalézt odpověď na otázku, proč a jak lidé dokážou překládat a tlumočit. Původně totiž vyrůstala v pouze anglicky mluvící rodině a k tlumočnické profesi ji přivedl až v roce 1966 novinový inzerát v Mexiku (Weller Ford, 2024). Wellerová Fordová v rámci rozhovoru (2024) rovněž uvedla své pracovní jazyky, jimiž jsou angličtina (A), španělština (B) a portugalština (C). V současné době se věnuje jak praktickému tlumočení, tak výzkumu a didaktice.

Georganne Wellerová Fordová je původem americká rodačka z Delaware, jež se vdala do Mexika ve svých jednadvaceti letech, kde zůstává aktivní dodnes, což je i důvod, proč ji akademická obec považuje za mexickou kolegyni a badatelku (Aunamnoticias, 2016).

Wellerová Fordová hojně přednáší, je autorkou více jak 50 publikací v oblasti sociolingvistiky, translologie, jazykové politiky, bilingvismu a domorodých jazyků na regionální, národní i mezinárodní úrovni. Rovněž několik publikací recenzovala.

Publikační seznam Wellerové Fordové lze nalézt, jak jsme již zmínili, v příloze 1 této práce. Vybraným oblastem výzkumu Wellerové Fordové se budeme podrobněji věnovat v následujících kapitolách, stejně tak jako její didaktické činnosti. V současné době nevyučuje na žádné univerzitě, nicméně nesouvisle nabízí kurzy a workshopy tlumočení a překladu v rámci vzdělávacích institucí i nezávisle na nich (Weller Ford, 2024).

V rámci svého zájmu o vzdělávání překladatelů a tlumočnicků se podílela na vývoji, realizaci a hodnocení bakalářských a magisterských programů ve vzdělávacích institucích po celém světě, zodpovídala za jejich vysoký standard kvalitní výuky a dohlížela na splnění stanovených akademických strategií a vizí, a to konkrétně na: Univerzitě Anáhuac v Mexiku (*Universidad Anáhuac en México*), Tlumočnickém institutu v Chile (*Instituto de Intérpretes de Chile*), Delawarské univerzitě (*University of Delaware*), kampusu Centra pro tlumočnictví a překladatelství při Havajské univerzitě (*Center for Interpretation and Translation at the University of Hawaii*), půdě Centra aplikované lingvistiky (*Centro de Estudios de Lingüística Aplicada*, CESLA) a v neposlední řadě na výše zmíněném tlumočnickém institutu ISIT v Mexiku, kde provedla také několik výzkumných projektů (Becker, 2005; ATA, 2017).

Zároveň již více než 40 let působí jako konferenční tlumočnice v Mexiku i zahraničí. Z rozhovoru (Weller Ford, 2024) také víme, že v roce 2000 úspěšně složila akreditační zkoušky na soudní tlumočnici v USA, jež jí umožnily bojovat za jazyková práva hispánských minorit i mimo území Mexika. Konkrétně pracuje jako certifikovaná tlumočnice pro federální soud, smluvní tlumočnice pro ministerstvo zahraničí USA a konferenční tlumočnice pro kanadskou vládu (ATA, 2017).

Tlumočila také pro mezinárodní organizace, například pro Organizaci amerických států (*Organization of American States*, OAS) a Organizaci spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, UNESCO). Dále mezi lety 2003 a 2004 působila jako stálá tlumočnice při obchodních jednáních Americké zóny volného obchodu (*Free Trade Area of the Americas*, FTAA) (Becker, 2005).

Jako soudní tlumočnice posléze vytvořila profesní síť, která propojuje tlumočnický cizích, indiánských a znakových jazyků s organizacemi a státními orgány, jako je Národní ústav

kriminálních věd v Mexiku (*Instituto Nacional de Ciencias Penales*, INACIPE) a mexická justice.

V průběhu své kariéry se Georganne Wellerová Fordová zasazovala a stále aktivně zasazuje o zachování původních mexických jazyků. Jako vedoucí jazykové politiky v Mexickém národním institutu pro domorodé jazyky (*Instituto Nacional de Lenguas Indígenas*, INALI) v letech 2006-2009 prosazovala profesionalizaci, školení a certifikaci tlumočnicků těchto jazyků a v této práci pokračuje nezávisle dodnes. Dle Wellerové Fordové (ATA, 2017) jsou domorodé jazyky totiž součástí nehmotného dědictví Mexika, nehmotného dědictví země obecně a jsou nositeli historie, zvyků a tradic.

V roce 1982 stála u zrodu a následně působila ve vedení Kolegia mexických konferenčních tlumočnicků (*Colegio Mexicano de Intérpretes de Conferencias*, A.C., CMIC) a dodnes zůstává jeho členkou (Becker, 2005). Poté se v roce 1986 podílela na vzniku Mexické asociace aplikované lingvistiky (*Asociación Mexicana de Lingüística Aplicada*, AMLA) v Mexiko City, kde se zároveň angažovala v jejím vedení. AMLA má v oboru jazyků výsadní postavení, jelikož ve svých řadách čítá i překladatele a tlumočnický, kteří přispívají ke zviditelnění profese v akademickém prostředí. Wellerová Fordová byla také součástí správy Nadace Italia Morayta (*Fundación Italia Morayta*) (Cruz Aldrete, 2023).

V současnosti je předsedkyní asociace Tlumočníci a překladatelé ve veřejných a komunitních službách (*Intérpretes y Traductores en Servicios Públicos y Comunitarios*, A.C, ITSPyC), jež se stará o zlepšení podmínek tlumočnické a překladatelské profese v Mexiku (A.C. ITSPyC, 2023).

V neposlední řadě je rovněž dlouholetou členkou Mexické organizace překladatelů (*Organización Mexicana de Traductores*, OMT), Národní asociace soudních tlumočnicků a překladatelů v USA (*National Association of Judiciary Interpreters and Translators*, NAJIT), Americké překladatelské asociace (*American Translators Association*, ATA) a Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků (*l'Association Internationale des Interprètes de Conférence*, AIIC) (Weller Ford, 2024).

Její přínos translatologické komunitě i oboru nezůstal nepovšimnut ani v očích předních tlumočnických organizací. V roce 2004 získala za své úsilí a výzkum v oblasti tlumočnictví v Mexiku *cenu Malintzin* udělenou Kolegiem mexických konferenčních tlumočnicků (Festinger, 2005). Následně jí v roce 2017 Americká překladatelská asociace udělila *medaili*

Alexandra Goda, a to za její přínos profesi i celkovému rozvoji translologie (ATA, 2017). Jako poslední ji ocenila Mezinárodní federace překladatelů (*Fédération Internationale des Traducteurs*, FIT) v roce 2022 *cenou FIT za mimořádný přínos v oblasti tlumočnictví za osvětu, zviditelnění profese a zkvalitnění služeb v oblasti tlumočnictví* (Rodriguez, 2022).

Obrázek 2

Děkovný projev G. Wellerové Fordové při předání Medaile Alexandra Goda

Poznámka. Každoroční konference asociace ATA v Hotelu Hilton, Washington, D.C, 27.10.2017 (webové stránky ATA, 2017)

5 Situace v Mexiku

V této kapitole představíme, jak vypadá situace v Mexiku na poli tlumočení a překladu. Nejprve nastíníme hlavní trendy tlumočení a překladu, tj. nejpoptávanější pracovní jazyky, služby a tematické zaměření tlumočnických akcí nebo dokumentů pro překlad a posléze se budeme věnovat institucím, které nabízejí vzdělání v těchto oborech. Jedna podkapitola bude také věnována výzvam, jimž tyto profese v Mexiku čelí. Širší kontext k tlumočení a překladu mexických domorodých jazyků bude k dispozici v následující kapitole 6 *Indiánské jazyky*.

Mexiko je jazykově mimořádně rozmanitá a bohatá země. Nejenže je zemí s největším počtem mluvčích španělštiny na světě (21 %), ale více než sedm milionů jeho občanů se vyjadřuje v jedné z 364 variant 68 domorodých jazyků registrovaných organizací INALI (INEGI, 2022; INALI, 2023; Aima Zaheer, 2023). Zároveň se odhaduje, že přibližně 300 000 Mexičanů může být uživateli mexického znakového jazyka (*lengua de señas mexicana*, LSM) (Fundación Italia Morayta et al., 2017). Území hranic se Spojenými státy americkými o délce více než 3 000 km je navíc křižovatkou mezi dvěma největšími světovými koncentracemi anglofonních a hispanofonních obyvatel. Mexiko k tomu také pečuje o svůj rozmanitý hospodářský sektor, udržuje silné politické a obchodní vztahy s mnoha zeměmi a vyznačuje se výraznou migrační aktivitou. Není třeba dodávat, že v tomto kontextu má odvětví překladů a tlumočení velký obchodní, politický, kulturní a lidskoprávní význam.

K charakterizování povahy a role tlumočení a překladu v Mexiku budeme čerpat z výsledků a grafů dotazníkového šetření zaměřeného na zmapování situace tlumočení a překladu v Mexiku v roce 2017. Dohromady se jej zúčastnilo 1087 respondentů z řad mexických profesionálních tlumočnicků a překladatelů, kteří svými reakcemi poskytli tvůrcům tohoto průzkumu bohatý korpus kvantitativních i kvalitativních dat. Průzkum společně vytvořila a provedla tři sdružení, a to Nadace Italia Morayta, InterpretAmerica a Tlumočníci a překladatelé ve veřejných a komunitních službách.

Otázky zahrnovaly témata jako dosažené vzdělání tlumočnicků a překladatelů; poptávané jazyky a specializace; počet odpracovaných dní; poměr příjmů mezi tlumočením, překladem a případnými dalšími zdroji; důvody pro poskytnutí služeb zdarma; negativní faktory ovlivňující sazby; získávání pracovních zakázek; dopady nových technologií na profesi; psychohygienu a výzvy profesionalizace tlumočení a překladu. Součástí závěrů jsou následně i jednotlivá slovní doporučení participantů, jak dotazované problémy řešit (Fundación Italia Morayta et al., 2017).

Vzhledem k obsáhlosti získaných dat se na následujících řádcích budeme věnovat pouze základním faktorům pro získání uceleného přehledu o situaci v Mexiku. Zájemcům je nicméně průzkum dostupný z archívu autorky této diplomové práce.

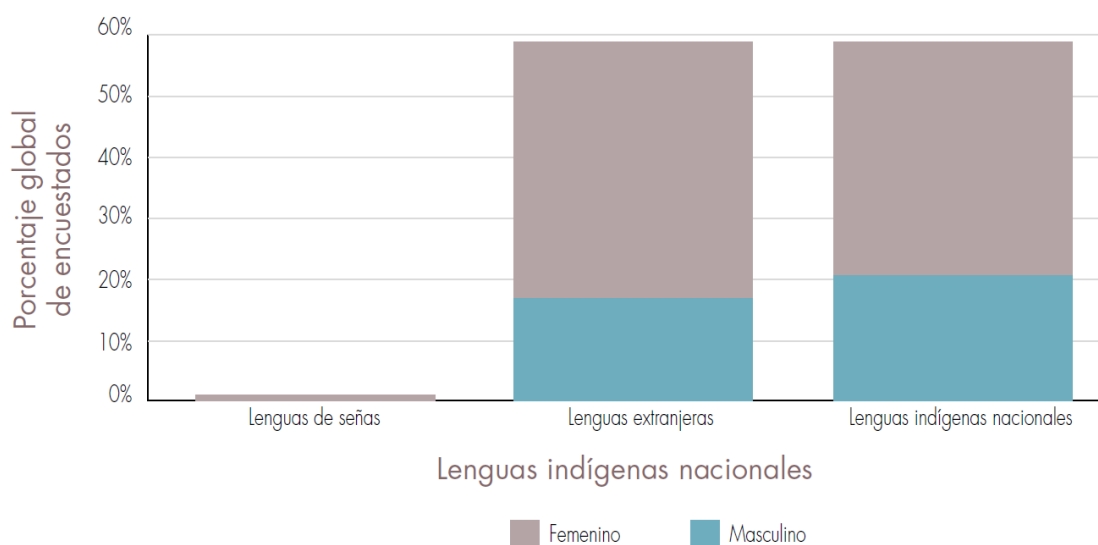
5.1 Situace v tlumočení a překladu

5.1.1 Typy jazyků a jazykové kombinace

Největší poptávka je po tlumočnických a překladatelích cizích jazyků (59,52 %), kde pracuje 71,40 % žen a 28,59 % mužů. Na druhém místě jsou poté pro tlumočnické a překladatelské služby žádané mexické indiánské jazyky, s nimiž více pracují muži (52,82 %) než ženy (47,10 %). Znakový jazyk není v porovnání tak vyhledávaný (0,86 %), nicméně dvakrát tolik žen než mužů v něm nabízí své služby.

Graf 1

Tlumočníci a překladatelé cizích, indiánských a znakových jazyků

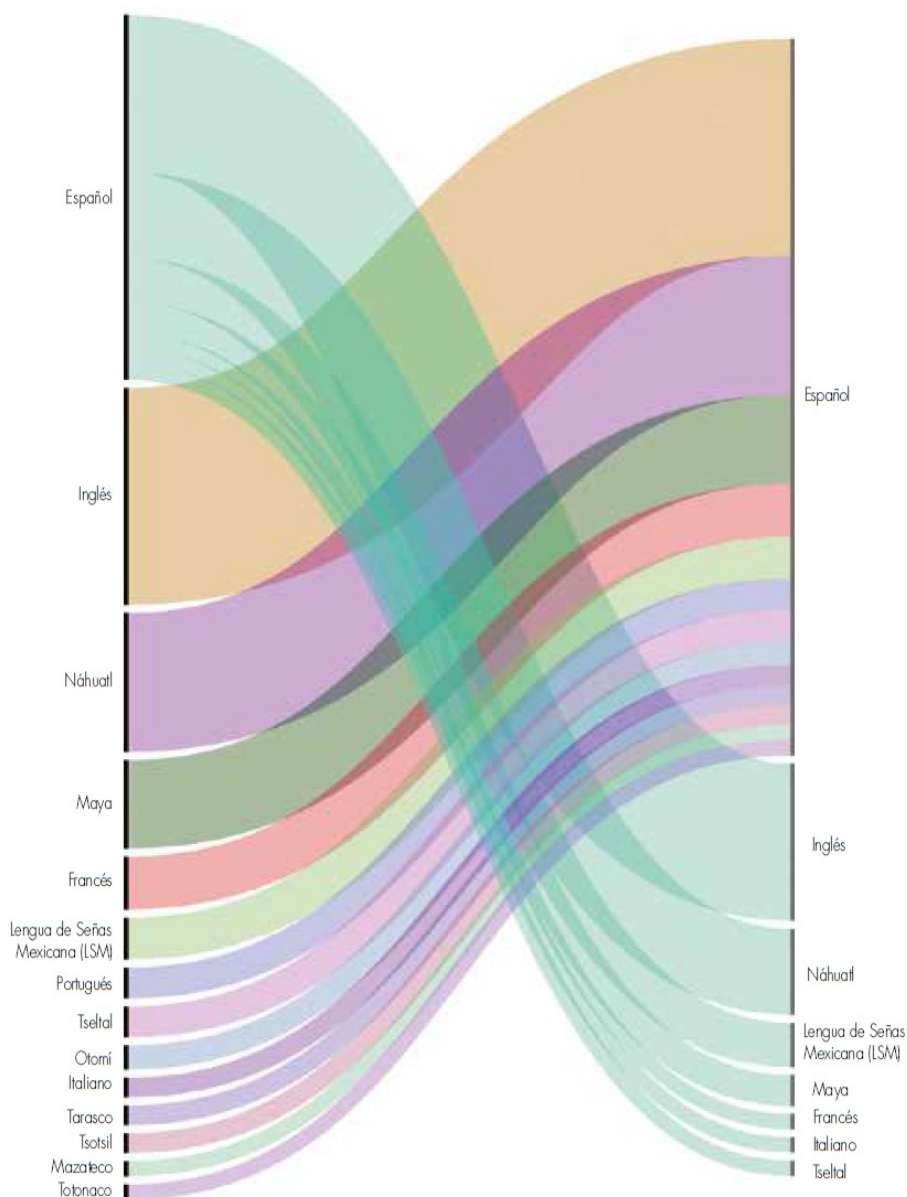

Poznámka. Zleva doprava: znakové jazyky, cizí jazyky, mexické indiánské jazyky. Modrou označeni muži, fialou ženy. Z „Figura 2 Sexo por tipo de lengua“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 22.

V Mexiku se nejběžněji tlumočí z angličtiny do španělštiny (15,03 %), ze španělštiny do angličtiny (10,89 %), aztéčtiny a mayštiny do španělštiny (9,66 % a 6,13 %, v tomto pořadí) a ze španělštiny do aztéčtiny (5,98 %). Za povšimnutí také stojí skutečnost, že mezi deseti nejčetnějšími směry tlumočení figurují čtyři indiánské jazyky: aztéčtina (*Nahúatl*), mayština (*Maya*), tseltalština (*Tseltal*) a otomiština (*Otomi*).

Graf 2

Jazykové kombinace tlumočnicků

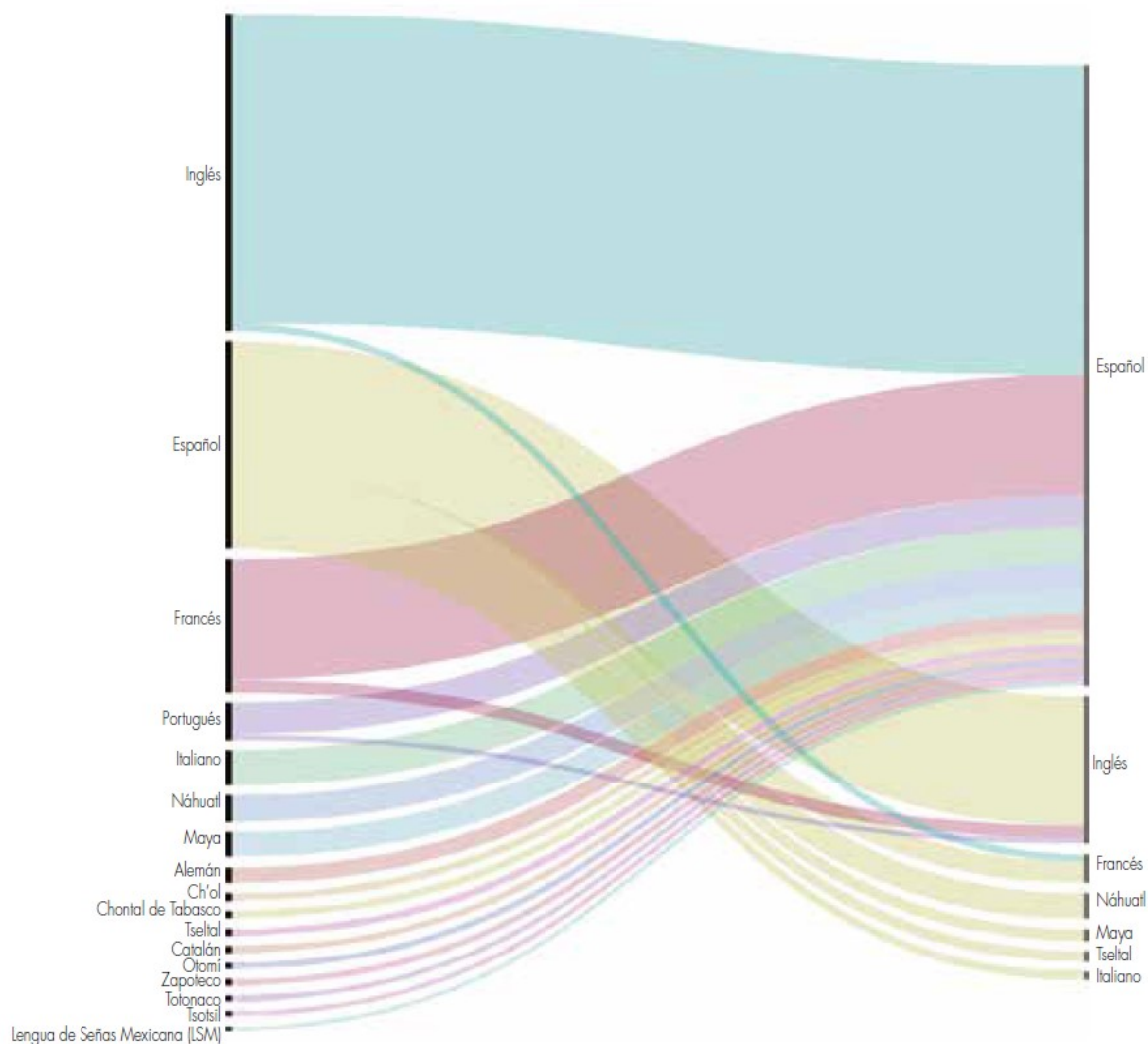

Poznámka. Nalevo jsou dle četnosti sestupně seřazeny výchozí jazyky, ze kterých se tlumočí do jazyků uvedených napravo (např. nejvíce se tlumočení ze španělštiny do angličtiny a poté aztéčtiny). Z „Figura 56 Combinaciones lingüísticas de los intérpretes” od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 68.

Oproti tomu u překladu dominuje s 31,59 % kombinace angličtina-španělština, následovaná překladem v opačném směru španělština-angličtina s 13,18 %. Na třetím místě je poté překlad z francouzštiny do španělštiny s 12,31 %. Čtvrté až šesté místo obsadily překlady do španělštiny z italštiny (3,59 %), portugalsštiny (3,27 %) a aztéčtiny (2,72 %).

Graf 3

Jazykové kombinace překladatelů

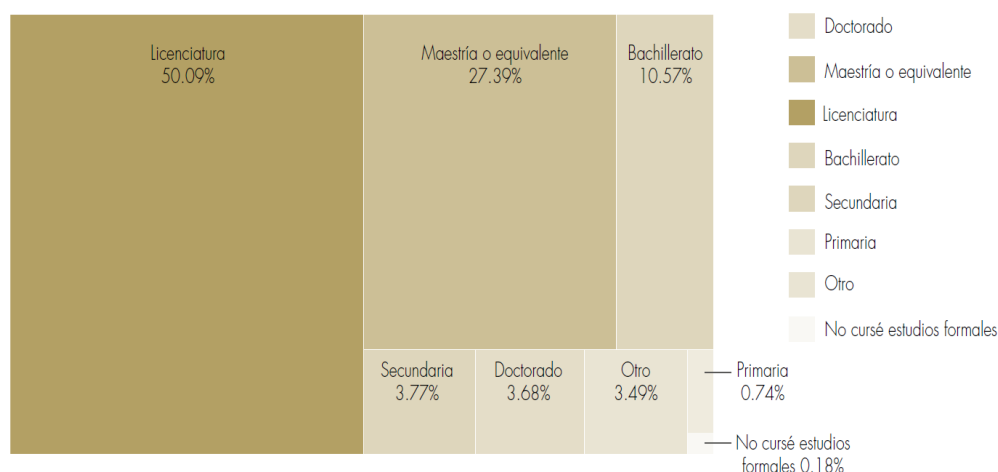
Poznámka. Nalevo jsou dle četnosti sestupně seřazeny výchozí jazyky, ze kterých se překládá do jazyků uvedených napravo (např. nejvýše uvedená angličtina je nejčastějším směrem pro překlad do španělštiny). Z „Figura 32 Combinaciones lingüísticas de los traductores“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 46.

5.1.2 Vzdělání

Většina dotazovaných profesionálních tlumočnicků a překladatelů (50,09 %) má dokončené vysokoškolské vzdělání na bakalářské úrovni (*licenciatura*). Magisterské studium nebo studium jemu rovnocenné (*maestría*) má následně vystudováno 27,39 % a 3,68 % získalo doktorát (*doctorado*). Z průzkumu také vyplynulo, že 10,57 % nabízí relevantní služby pouze s maturitou (*bachillerato*) nebo nedokončeným bakalářským studiem. V neposlední řadě 0,74 % dokončilo pouze první stupeň základní školy (*primaria*) a 0,18 % postrádá jakékoli formální vzdělání (*no cursó estudios formales*).

Graf 4

Vzdělání tlumočnicků a překladatelů

Poznámka. Z „Figura 7 Escolaridad“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 25.

5.1.3 Témata & specializace

Průzkum také odhalil nejhojněji zastoupená témata při překladu a tlumočení. V první pěti se u překladu nachází sestupně právo (11,32 %), vzdělávání (9,74 %), lékařství a farmacie (8,69 %), společenské vědy (6,88 %) a obchod (6,69 %). Oproti tomu se v Mexiku nejvíce tlumočí v kontextu vzdělávání (10,04 %), lékařství (9,35 %), práva (8,79 %), státní správy (7,91 %) a lidských práv (6,91 %). Pro doplnění uvádíme v přílohách 7 a 8 tabulky s kompletním výčtem všech 29 témat u překladu a 27 témat u tlumočení.

Tabulka 1

Nejčtenější témata u překladu a tlumočení

témata – překlad		témata – tlumočení	
právo	11,32 %	vzdělávání	10,04 %
vzdělávání	9,74 %	lékařství	9,35 %
lékařství a farmacie	8,69 %	právo	8,79 %
společenské vědy	6,88 %	státní správa	7,91 %
obchod	6,69 %	lidská práva	6,91 %

Poznámka. Z „Figura 37 Temas de traducción“ a „Figura 59 Temas de interpretación“, upraveno, od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 50 a 71.

5.1.4 Zdroje příjmů a služby pro bono

Sesbíraná data vykazují zajímavý trend, a to že překladatelé (34,91 %) získávají většinu svých příjmů z překladatelské činnosti, zatímco tlumočníci (27,06 %) nikoli. Značný rozdíl je také viditelný na druhé straně spektra, kdy 8,62 % překladatelů a 27,74 % tlumočnicků obecně pracuje bez nároku na finanční odměnu. Respondenti se také shodli v tvrzení, že musí kombinovat výdělků z tlumočení a překladu s dalšími zdroji příjmů k tomu, aby se užívali.

V případě, že se podíváme zvláště na příjmy překladatelů a tlumočnicků cizích jazyků a zvláště na výdělků tlumočnicků a překladatelů jazyků indiánských, zjistíme, že se jedná o propastné rozdíly. Z participantů, kteří uvedli překládání do/z mexických domorodých jazyků jako svoji hlavní činnost, pouze 14,45 % získává 80 až 100 % svých příjmů z překladů na rozdíl od 39,84 % překladatelů pracujících s cizími jazyky. Oproti tomu pouze 11,64 % tlumočnicků pracujících s indiánskými jazyky má 80 až 100 % příjmů z tlumočení, zatímco 41,84 % tlumočnicků cizích jazyků tvrdí, že získává 80 až 100 % příjmů ze své profese. Pokud na tuto problematiku nahlédneme i z druhého konce spektra, zjistíme, že podíl překladatelů a tlumočnicků pracujících s mexickými domorodými jazyky, kteří nejsou za odvedenou práci placeni, je rovněž výrazný: 28,89 % v případě překladatelů a 47,26 % v případě tlumočnicků. U překladatelů a tlumočnicků pracujících s cizími jazyky jsou tato čísla posléze výrazně nižší: 3,74 % u překladatelů a 8,51 % u tlumočnicků (Fundación Italia Morayta et al., 2017).

Mezi důvody, proč tlumočníci a překladatelé nabízejí své služby *pro bono*, tj. bez nároku na finanční kompenzaci, respondenti uvedli zejména, že (Fundación Italia Morayta et al., 2017):

- chtějí být společensky prospěšní (36,93 % tlumočnicků, 37,40 % překladatelů);
- to jejich komunita potřebuje (25,20 % tlumočnicků, 18,44 % překladatelů);
- chtějí získat praxi (15,50 % tlumočnicků, 19,16 % překladatelů);
- to jejich vzdělávací / profesní / komunitní instituce vyžaduje (10,38 % tlumočnicků, 10,66 % překladatelů).

Další příčiny uvádíme v originálních tabulkách v příloze 9 k této práci.

5.1.5 Faktory negativně ovlivňující příjmy

Pro získání uceleného obrazu o situaci v Mexiku v oblasti tlumočení a překladu je ovšem také důležité zvážit faktory, jež se negativně promítají do výše honorářů. Tlumočníci i překladatelé se v tomto směru shodují v tom, že největší záporný dopad mají na ceny služeb (Fundación Italia Morayta et al, 2017):

- nižší sazby kolegů,
- nedostatek respektu vůči profesi,
- nedostatečné povědomí o potřebě překladatelských nebo tlumočnických služeb,
- chybějící právní úprava tlumočnických a překladatelských služeb,
- agentury jednající jako zprostředkovatelé.

Tabulka 2

Faktory negativně ovlivňující příjmy tlumočnicků a překladatelů

negativní dopad na výdělky	překladatelé	tlumočníci
nižší sazby kolegů	17,94 %	12,45 %
nedostatečné povědomí o potřebě nabízených služeb	14,62 %	17,63 %
nedostatek respektu vůči profesi	13,03 %	11,15 %
agentury jednající jako zprostředkovatelé	10,72 %	9,25 %
chybějící právní úprava nabízených služeb	9,24 %	10,89 %

Poznámka. Kompletní výčet faktorů k dispozici v přílohách 10 a 11. Z „Figura 28 Factores impacto negativo sobre el ingreso de los traductores“ a „Figura 29 Factores impacto negativo sobre el ingreso de los intérpretes“, upraveno, od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 42–43.

5.2 Tlumočnické a překladatelské obory, kurzy

Klasické tlumočnické a překladatelské programy se v současné době v Mexiku vyučují pouze na pěti institucích (UIC, 2024; UNAM, 2024): na institutu ISIT, Americké technologické univerzitě (*Universidad Tecnológica Americana*, UTECA), Mezikontinentální univerzitě (*Universidad Intercontinental*, UIC), Autonomní univerzitě v Baja California (*Universidad Autónoma de Baja California*, UABC) a Mexické národní autonomní univerzitě (*Universidad Nacional Autónoma de México*, UNAM). Autonomní univerzita Benita Juáreze de Oaxacy (*Universidad Autónoma Benito Juárez de Oaxaca*, UABJO) poté poskytuje magisterský program zaměřený na tlumočení a překlad indiánských jazyků a Akademie znakového jazyka v Mexiko city (*Academia de Lengua de Señas de la Ciudad de México*) připravuje kurzy orientované na osvojení mexického znakového jazyka a tlumočení a překlad v rámci této disciplíny (LSM, 2024; UABJO, 2024). Vedle toho se předměty specializující se na tlumočení a překlad vyučují jako součást dalších oborů, a to na Guadalajarské univerzitě (*Universidad de Guadalajara*, UDG), Technologickém institutu v Monterrey (*Instituto Tecnológico de Monterrey*), Autonomní univerzitě v Yucatanu (*Universidad Autónoma de Yucatán*, UADY) a Severovýchodní univerzitě v Yucatanu (*Universidad Nororiente de Yucatán*) (Weller Ford, 2024).

Ačkoli se zdá, že Mexiko disponuje kvalitní a rovnoměrně dostupnou nabídkou bakalářských a magisterských programů v oboru tlumočnictví a překladatelství, Wellerová Fordová upozorňuje (Charlas del Círculo, 2013; Montero, 2013), že tomu tak ve většině případů není:

U magisterských programů jsou překážkou požadavky, jež jsou kladeny na zamýšlené pedagogy jednotlivých lingvistických i translátologických předmětů. Mezi ně patří minimálně 10 let praxe v oboru, pětiletá zkušenost s výukou na vysoké škole a dokončené magisterské vzdělání, které většina tlumočnicků-praktiků v Mexiku nemá, protože jim ke kvalitnímu zprostředkování tlumočnických služeb stačí vystudované studium bakalářské (*licenciatura*).

Zároveň jsou tyto programy roztržštěné po celém Mexiku. V důsledku mnoho tlumočnicků a překladatelů věnujících se této profesi nemá formální vzdělání, neboť nemají prostředky k tomu, aby studovali daleko od svého domova.

Tyto problémy potvrzují i kvalitativní data získaná ze zmíněného dotazníkového šetření věnovanému podmínkám tlumočení a překladu v Mexiku. Participantů explicitně uvedli (Fundación Italia Morayta et al., 2017):

V mém státě neexistuje žádný proces akreditace tlumočnických a překladatelských dovedností pro nás, kteří v tomto oboru pracujeme již několik desetiletí. Nemám vysokoškolské vzdělání v oboru překladatelství a tlumočnictví, ale překládám a tlumočím již více než 30 let. Ve stejné situaci jako já je velké množství lidí. (s. 90)¹

Existuje příliš mnoho kurzů znakového jazyka bez standardizovaných osnov, kurzů, které za devět měsíců dosáhnou úrovně "pokročilý", a proto jsou nabízeny jako tlumočnické. (s. 89)²

Překladatelství je považováno za řemeslo nikoli za profesi. V mém státě [neexistuje] formální vysokoškolské vzdělání, které by bylo dostatečně rozšířené a dostupné většině populace na této úrovni. Panuje [zde] přesvědčení, že k tomu, aby člověk mohl překládat, stačí umět dva jazyky. (s. 90)³

5.3 Výzvy profesionalizace služeb tlumočení a překladu

Slovní komentáře rovněž poukázaly na další výzvy, jimž tlumočnické a překladatelské služby nabízené v Mexiku čelí. Kromě již zmíněné rozdrobenosti programů formálního vzdělání, je ústředním problémem skutečnost, že jak laická veřejnost, tak klienti a kolegové v oboru neznají přesnou náplň profese tlumočnicků a překladatelů, a tak si vykonaných služeb neváží. Nedostatečná osvěta služeb a nedostatek respektu vůči tomuto povolání se následně negativně promítají i do dalších faktorů, například do výše honoráře za odvedené služby. Respondenti výběrem uvedli (Fundación Italia Morayta et al., 2017):

Mexické agentury nevyšly sazby za dabing a titulky už nejméně deset let. Vždy očekávají, že práci odvedete za ně a nebudete si účtovat téměř nic. Kolegové, kteří to dělají bez reptání a za mnohem méně peněz, nás negativně ovlivňují. Neuznávají důležitost naší práce a není asociace, která by nám stanovovala sazby. Nemáme se čím bránit a firmy nás hodně zneužívají. (s. 89)⁴

Je tu obrovská nekalá konkurence a značný nedostatek etiky, a to jak mezi agenturami, tak mezi samotnými tlumočníky. Dostatek vyjednávací síly při získávání smluv výrazně chybí. Neexistuje pojem

---

¹ “No existe en mi Estado un proceso para certificar la competencia de los intérpretes y traductores que nos hemos dedicado a esta actividad desde hace varias décadas. No cuento con licenciatura de traducción e interpretación; sin embargo, traduzco e interpreto desde hace más de 30 años. Existe un gran número de personas en la misma situación que yo”.

² “Hay demasiados cursos de lengua de señas sin tener estandarizados sus programas, cursos que en nueve meses llegan a nivel "avanzado" y, por consiguiente, se ofertan como intérpretes”.

³ “[...] [La traducción está considerada como un oficio y no como una profesión. [En mi estado] no existe una licenciatura formal con la difusión suficiente y accesible para el grueso de la población en etapa de cursar este nivel. [Existe] la creencia de que es suficiente hablar dos idiomas para poder traducir”.

⁴ “Las agencias mexicanas no han subido sus tarifas para doblaje y subtítulaje desde hace al menos diez años. Ellos siempre esperan que uno haga el trabajo por ellos y casi no cobre. Los compañeros que lo hacen sin quejarse y por mucho menos dinero, nos afectan negativamente. No reconocen la importancia de nuestro trabajo, y tampoco tenemos una asociación con tarifas establecidas por nosotros. No tenemos con qué defendernos, y las empresas abusan mucho”.

férové výměny hodnot, a aby získali smlouvu, agentury i tlumočníci ničí sazby, pracovní podmínky a prakticky vše klientovi dávají za hubičku. (s. 91)⁵

Další často zmiňovanou problematikou je fakt, že tyto profese postrádají zakotvení v mexickém právu. Výsledkem jsou akce či dokumenty, které postrádají komunikaci do domorodých jazyků, nebo zakázky za nedostatečnou finanční kompenzaci. Ve slovních komentářích se objevily zejména tyto názory (Fundación Italia Morayta et al., 2017):

Existuje zákon o jazykových právech, který ukládá povinnost zajistit tlumočníky a překladatele v indiánských jazycích, ale tato práva nejsou naplňována. Kromě toho jsou překladatelské a tlumočnické služby v mexických domorodých jazycích málo oceňovány. (s. 90)⁶

V tomto odvětví [domorodých jazyků] tyto problémy vedou k nedostatku rozpočtů a odměn za odvedenou práci, zejména pokud jsou těmi, kdo tyto služby požadují, veřejné instituce. (s. 90)⁷

Posledním problémem, na který tlumočníci v průzkumu upozorňují, je lhostejnost kolegů a diskriminace nejen na základě rasové příslušnosti, ale také pohlaví. Konkrétně dotazovaní tlumočníci uvedli (Fundación Italia Morayta et al., 2017):

Navíc tlumočnickovi v domorodých jazycích není přikládán takový význam, jaký by měl mít, a to z důvodu diskriminace domorodců. (s. 91)⁸

Pokud je podpora ze strany úřadů nebo lékařů, není problém, ale jinak má negativní vliv to, že jste žena. (s. 91)⁹

---

⁵ “Hay una enorme competencia desleal y una gran falta de ética, tanto entre las agencias como entre los mismos intérpretes. Hay una gran carencia de capacidad de negociación para obtener contratos. No hay una noción de intercambio justo de valor, y con tal de quedarse con un contrato destruyen las tarifas, las condiciones de trabajo y prácticamente le están regalando todo al cliente”.

⁶ “Existe una ley de derechos lingüísticos donde se obliga la asistencia de servicios de intérpretes y traductores en lenguas indígenas, pero no se cumple con esos derechos. Además, hay poca valoración por los servicios de traducción e interpretación en lenguas indígenas”.

⁷ “En este sector [de lengua indígenas], estas problemáticas derivan en la carencia de presupuestos y la remuneración por el trabajo realizado, especialmente cuando quienes solicitan estos servicios son instituciones públicas”.

⁸ “Además, no se ha dado la importancia, que debe tener, al intérprete en lenguas indígenas, por discriminación al indígena”.

⁹ “Si hay respaldo de autoridades o médicos, no hay problema, pero de otra manera, ser mujer influye mucho de forma negativa”.

6 Indiánské jazyky

V této kapitole se budeme podrobně věnovat zájmu Georganny Wellerové Fordové o indiánské jazyky v Mexiku, jež ona sama považuje (Weller Ford, 2024) za stěžejní oblast nejen svého výzkumu, ale i své publikační, didaktické a osvětové činnosti. Ačkoli sama žádným indiánským jazykem nemluví, již přes 40 let se zabývá výzvami, kterým dlouhodobě čelí jejich mluvčí. Mexiko je totiž zemí, která nerespektuje jazyková práva původních obyvatel (Weller Ford, 2024), a kde snahy profesionálních organizací i odborníků v oblasti práv a služeb jsou nadále nedostatečně zviditelněny u cílových subjektů, přehlíženy a vládou upozaděny. Dle Wellerové Fordové je třeba zmíněnou situaci nejen světu dostatečně ozřejmit, ale také se zasadit o její změnu (Egbe Inmolorogun, 2020).

Z těchto důvodů nejdříve věnujeme jednu podkapitolu představení mexických indiánských jazyků, následně popíšeme činnost předních mexických organizací, kde Wellerová Fordová působila nebo stále působí ve vedení, a v neposlední řadě uvedeme závěry a zjištění, k nimž Wellerová Fordová za svou kariéru v oboru dospěla.

6.1 Indiánské jazyky Mexika

6.1.1 Klasifikace indiánských jazyků

V roce 2005 vytvořil institut INALI na základě rozsáhlého výzkumu katalog mexických indiánských jazyků (*Catálogo de las Lenguas Indígenas Nacionales*), v rámci něhož určil 11 jazykových rodin (*familia lingüística*), do kterých dále spadá 68 domorodých jazyků (též jazykové skupiny, *agrupación lingüística*) a 364 dialektů (*variante lingüística*) (INALI, 2023). Konkrétní uspořádání těchto jazyků a dialektů v rámci jazykových rodin jsme zpracovali do tabulky níže.

Tabulka 3

Rozmanitost indiánských jazyků

Mexika

<i>Jazyková rodina</i>	<i>počet jazyků</i>	<i>počet dialektů</i>
Álgica	1	1
Yuto-nahua	11	59
Cochimí-yumana	5	5
Seri	1	1
Oto-mangue	18	220
Maya	20	43
Totonaco-tepehua	2	10
Tarasca	1	1
Mixe-zoque	7	19
Chontal de Oaxaca	1	3
Huave	1	2

Tabulka 4

Jazykové rodiny, skupiny a dialekty mexických indiánských jazyků

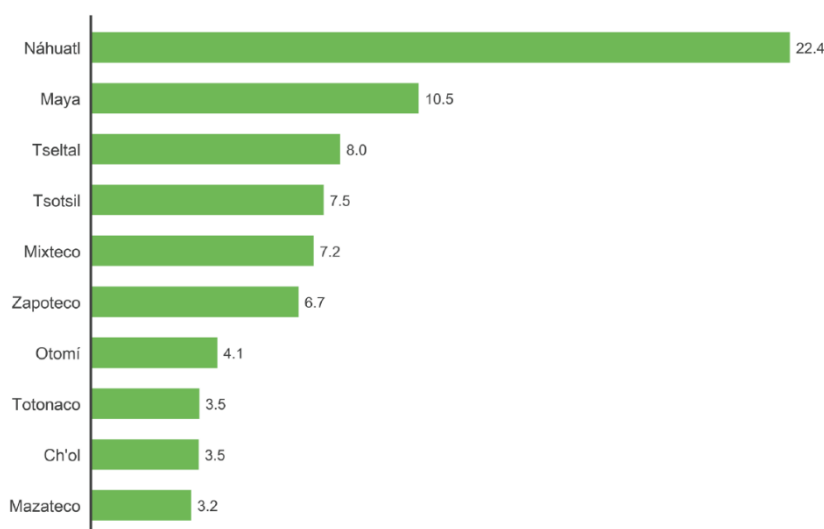
Poznámka. Geometrické tvary v každém poli nahoře znázorňují proměnné: kolečko – hustota zalidnění, čtvereček – migrace, hvězdička – počet obyvatel žijících na venkově, hvězdička – index IRE (index zachování původního jazyka u nové generace mluvčích). Z *Códice México* od INPI, 2019

Jednotlivé jazyky lze také vyčíst z velmi dobře koncipované periodické tabulky indiánských jazyků na předchozí stránce, vytvořené Mexickým národním institutem pro původní obyvatelstvo (*Instituto Nacional de los Pueblos Indígenas*, INPI), kdy všechny jazyky patřící do stejné jazykové rodiny jsou znázorněny stejnou barvou. Počet dialektů těchto jazyků je posléze uveden číslem v pravém horním rohu u každého pole s jazykem.

Dle sčítání lidu v roce 2020 (INEGI, 2022) se následně mezi šest nejhojněji zastoupených jazyků řadí zapotečtina (6,7 %, *Zapoteco*), mixtečtina (7,2 %, *Mixteco*), tsotsilština (7,5 %, *Tsotsil*), tseltalština (8,0 %, *Tseltal*), mayaština (10,5 %, *Maya*) a aztéčtina (*Nahúatl*), která má s 22,4 % v Mexiku výsadní postavení.

Graf 5

Nejpoužívanější domorodé jazyky

Poznámka. Z „Distribución porcentual de la población de 3 años y más que habla lengua indígena según principales lenguas“ od INEGI, 2022, *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2020. Estados Unidos Mexicanos*, s. 48.

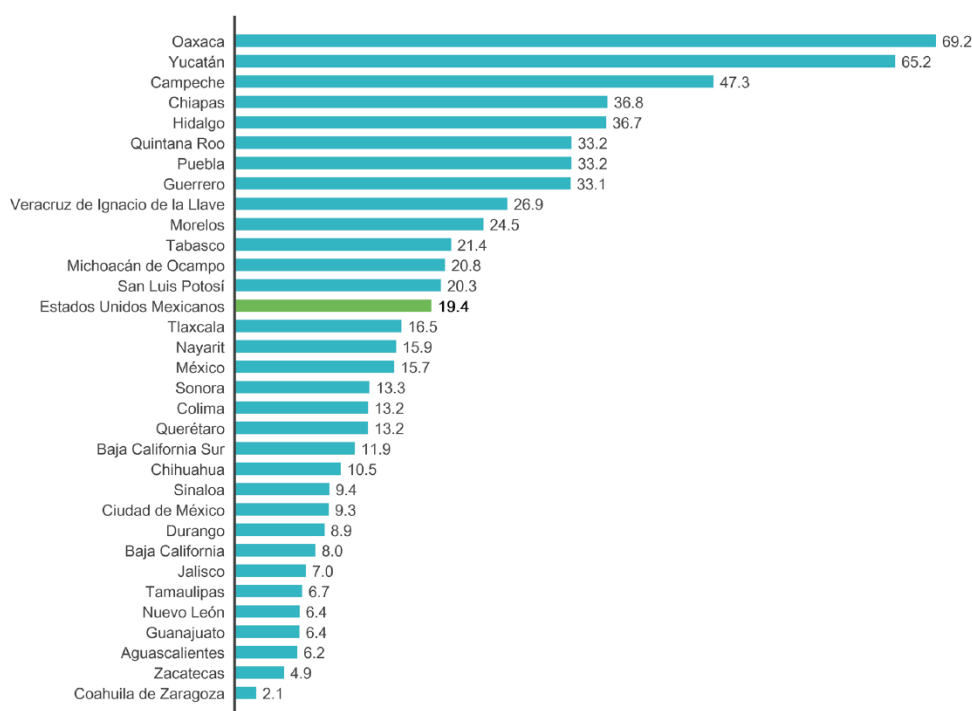
Jednotlivé jazyky a dialekty jsou v katalogu rovněž doplněny o geografické údaje v podrobných a rozsáhlých tabulkách, které se pro účely této diplomové práce nehodí. Místo nich ilustrujeme výskyt jednotlivých indiánských jazyků v podkapitole 6.1.2 *Současné rozmístění původních obyvatel* soudobou mapou indiánského zalidnění vypracovanou na základě dat sčítání lidu v Mexiku v roce 2020.

6.1.2 Současné rozmístění původních obyvatel

Z údajů sčítání lidu v roce 2020 je jasně patrné, že 69,2 % Mexičanů, kteří se sami považují za indiány, bydlí ve státě Oaxaca a dalších 65,2 % ve státě Yucatán. Třetím indiány nejobydenějším mexickým státem je Campeche (47,3 %), následované státy Chiapas (36,8 %) na čtvrtém a Hidalgo (36,7 %) na pátém místě.

Graf 6

Rozmístění indiánského obyvatelstva v jednotlivých mexických státech

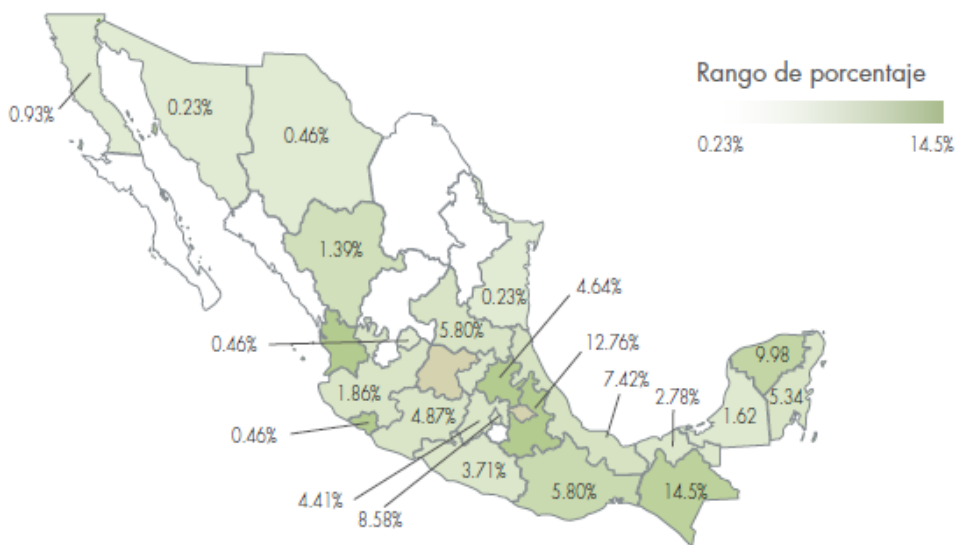

Poznámka. Z „Porcentaje de población de 3 años y más que se considera indígena por entidad federativa“ od INEGI, 2022, *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2020. Estados Unidos Mexicanos*, s. 57.

Z průzkumu zaměřeného na tlumočnické a překladatelské služby nabízené v Mexiku zároveň vyplynulo (Fundación Italia Morayta et al., 2017), že tlumočníci a překladatelé nejčastěji sídlí v mexických státech Chiapas (14,5 %), Puebla (12,76 %) a Yucatán (9,98 %).

Graf 7

Koncentrace tlumočnicků a překladatelů pracujících s mexickými domorodými jazyky

*Poznámka. Z „Figura 4 Lugar de residencia por tipo de lengua“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 23.*

Při srovnání výsledků (Fundación Italia Morayta et al., 2017) s rozmístěním indiánské populace v Mexiku (INEGI, 2022) lze usuzovat, že ačkoli se domicily tlumočnicků a překladatelů nacházejí přímo v nejvíce indiány zabydlených státech nebo státech jim sousedících, je otázkou, zda nedochází k převisu poptávky po tlumočnických a překladatelských službách. Vzhledem k negativním faktorům zmíněným v předchozí kapitole *5 Situace v Mexiku* (neúcta k tomuto povolání i jazykovým kombinacím, neférové platové ohodnocení, diskriminace) by bylo zajímavé provést sociologický výzkum, který by zkoumal status a podíl stávajících i potencionálních klientů, kteří mají k poskytovaným službám nepříznivý vztah.

6.1.3. Formální vzdělání pro tlumočení a překlad indiánských jazyků

Magisterský program na Autonomní univerzitě Benita Juáreze de Oaxacy nabízí jako jediný v Mexiku formální studium překladu a tlumočení v mexických indiánských jazycích (UABJO, 2024). Kromě něj se lze však s předměty zabývajícími se výukou tlumočení a překladu u mexických domorodých jazyků setkat v rámci kulturně a lingvisticky zaměřených oborů na Autonomní univerzitě v Yucatanu, Severovýchodní univerzitě v Yucatanu nebo prostřednictvím kurzů asociace Tlumočnicků a překladatelů ve veřejných a komunitních službách (Weller Ford, 2024).

6.2 Organizace a zákony

6.2.1 Obecný zákon o jazykových právech původních obyvatel

Po 300 let španělské kolonizace a téměř dvě století nezávislosti bylo s indiánskými jazyky v Mexiku zacházeno od úplného popírání až k postupnému uznání jejich práv a právoplatnému začlenění do mexické společnosti. K uznání rozmanitosti a pluralitního složení mexického národa došlo dne 14. srpna 2001, kdy byly zakotveny v reformě článku 2 ústavy, která byla zveřejněna v Oficiálním věstníku federace (*Diario Oficial de la Federación*, DOF) (Weller Ford, 2008). Tato reforma a dodatky nicméně dostatečně nereagovaly na požadavky a potřeby původního obyvatelstva, což vedlo k ústavním rozporům, které podalo více než 300 obcí s původním obyvatelstvem. V následné snaze dosáhnout uznání práv původních obyvatel, zejména poté práv jazykových, byl schválen *Obecný zákon o jazykových právech původních obyvatel*, který byl v Úředním věstníku federace zveřejněn dne 13. března 2003 (Decreto, 2003).

Cílem tohoto zákona je upravit jazyková práva na základě spolupráce všech tří úrovní státní správy a vyvinout společnou činnost za účelem uznání a zaručení plného naplnění individuálních i kolektivních práv domorodých národů, jakož i podpory používání a rozvoje národních indiánských jazyků. Za tímto účelem byly ustanoveny organizace, ve kterých zaujímá důležité postavení Mexický národní institut pro domorodé jazyky (INALI), který od roku 2005 zůstává plně aktivní dodnes (Weller Ford, 2008). Podle kap. 2, čl. 10, odst. 2 *Obecného zákona o jazykových právech původních obyvatel* jsou federální orgány zapojené do výkonu spravedlnosti odpovědné za to, aby osobám hovořícím mexickými indiánskými jazyky poskytly zdarma veřejné obhájce a tlumočníky, kteří ovládají znalosti těchto jazyků a kultur¹⁰.

6.2.2 Mexický národní institut pro domorodé jazyky

V souvislosti s ustanoveným zákonem vydalo INALI v roce 2005 katalog mexických indiánských jazyků, blíže popsany v podkapitole 6.1.1 *Klasifikace indiánských jazyků*. Hlavním záměrem pro vytvoření katalogu bylo (INALI, 2023):

---

¹⁰ “Las autoridades federales responsables de la procuración y administración de justicia, incluyendo las agrarias y laborales, proveerán lo necesario a efecto de que en los juicios que realicen, los indígenas sean asistidos gratuitamente, en todo tiempo, por intérpretes y defensores que tengan conocimiento de su lengua indígena y cultura.”

- podpořit změnu postoje mexického obyvatelstva vůči domorodým jazykům, jejich mluvčím a s nimi spojenými sociokulturními zvyklosti;
- umožnit mluvčím indiánských jazyků co největší přístup k jazykovým právům;
- přispět k uznání nehmotného kulturního dědictví Mexika;
- poukázat na nutnost rozlišovat mezi indiánskými obyvateli a indiánskými jazyky jak v teorii, tak praxi;
- zvýšit povědomí mexického obyvatelstva o genealogických vztazích mezi jednotlivými jazykovými rodinami, skupinami a variantami;
- poskytnout zhuštěnou a aktualizovanou informační základnu pro další výzkum;
- poskytnout přehledný seznam národních indiánských jazyků, jež jsou kodifikovány *Obecným zákonem o jazykových právech původních obyvatel*, společně s mapami výskytu pro zefektivnění administrativy a služeb v sektorech vzdělávání, justice, zdravotnictví a státní správy.

INALI kromě závazků stanovených výše je jako federální agentura rovněž povinna stanovit normy a utvářet programy pro certifikaci a akreditaci bilingvních techniků a profesionálů, včetně tlumočnicků a překladatelů, umožňující jejich účast v mexickém soudním systému (Weller Ford, 2008). Wellerová Fordová vedla zdejší oddělení jazykové politiky mezi lety 2006-2009 a výrazně se o profesionalizaci tlumočnicků a překladatelů zasloužila. INALI od roku 2007 disponuje certifikačními a akreditačními kurzy, které nabízí (Weller Ford, 2008-2009):

- systém standardizace a certifikace indiánských jazyků;
- programy zajišťující akademické uznání indiánských jazyků u samouků či osob, které si domorodý jazyk osvojili na pracovišti, aby nedocházelo k diskriminaci jedinců s nulovým nebo minimálním formálním vzděláním;
- vzdělávací programy a školení indiánských jazyků k poskytnutí nástrojů nezbytných k odvedení dobré práce a k splnění komunitních závazků.

Kromě samotné akreditace zpřístupňuje INALI na svých webových stránkách také glosáře v mayštině, zapotečtině a tarahumarštině věnované soudní terminologii. K dispozici je rovněž etický kodex pro tlumočníky a překladatele pracující s mexickými domorodými jazyky (INALI, 2024a, 2024b). Glosáře vznikly v rámci certifikačních kurzů a jednotlivé překlady hesel spolu s jejich výklady byly dále zkontrolovány odborníky. Etický kodex oproti tomu

obsahuje zásady a hodnoty tlumočnické a překladatelské profese i doporučený způsob jednání tlumočnicků indiánských jazyků v soudních řízeních.

Situace v Mexiku však není ideální a Georganne Wellerová Fordová jako certifikovaná soudní tlumočnice v USA nadále upozorňuje na nedostatek tlumočnicků kvalifikovaných v mexických a guatemalských indiánských jazycích jak v USA, tak Mexiku (2008-2009). V USA mnohé případy čekají na předvolání k soudnímu líčení značně dlouhou dobu jen proto, že americké soudy nejsou schopné zajistit tlumočnický s jazykovou kombinací angličtina/španělština-indiánské jazyky. Dalším problémem jsou posléze chybějící odborné specializace tlumočnicků a překladatelů, nedostatek akreditačních programů pro soudní tlumočnický a nedokonalá spolupráce vládních složek (Weller Ford, 2008-2009).

Soudním tlumočnickům rovněž práci ztěžují sami advokáti a soudci, neboť tlumočnický při jednáních vnímají jako vetřelce, který tlumočením komunikaci neulehčuje, ale zbytečně prodlužuje. Ze zkušeností Wellerové Fordové vyplývá (IIUNAM, 2013), že žádná z přítomných stran neví, jak s tlumočnický správně spolupracovat – kam je usadit, proč jim s předstihem zprostředkovat citlivé relevantní materiály apod.

Jak uvedla v rozhovoru pro účely této diplomové práce (Weller Ford, 2024), hlavní výzvou také zůstává poskytování veřejných služeb v indiánském i španělském jazyce, a to i ve zdravotnictví, kde pandemie způsobená onemocněním COVID-19 v Mexiku i USA zdůraznila nezbytnost přístupu k lékařské péči v domorodých jazycích.

Současnou situaci dále zhoršuje skutečnost (IIUNAM, 2013; Weller Ford, 2024), že *Obecný zákon o jazykových právech původních* obyvatel není v Mexiku důsledně uplatňován ani po 20 letech od jeho vydání, a mluvčí indiánských jazyků tak stále nemohou používat svůj mateřský jazyk pro úřední záležitosti, a to ani ve své vlastní komunitě.

6.2.3 Asociace Tlumočníci a překladatelé ve veřejných a komunitních službách

Asociace Tlumočníci a překladatelé ve veřejných a komunitních službách (ITSPyC) je mexická nezisková organizace fungující od roku 2015, jež má obecně zájem (ITSPyC, 2023):

- podílet se na vytváření lepších podmínek pro tlumočnickou a překladatelskou profesi v Mexiku;
- zlepšit situaci vnitrostátních a zahraničních migrantů, kteří dostatečně neovládají španělštinu a jsou ve zranitelném postavení, aby měli lepší přístup ke komunitním službám, na než mají zákonem daný nárok;

- přispívat prostřednictvím tlumočnických a překladatelských služeb k zajištění a podpoře lidských práv domorodých obyvatel Mexika.

Jejich projekty a aktivity lze považovat za další rovinu přínosu Wellerové Fordové vzhledem k tomu, že asociaci sama již několik let předsedá.

Samotné webové stránky asociace jsou velmi přehledné, intuitivní a uživatelsky příjemné, což jistě ocení potencionální partneři nebo zájemci o komunitní služby. Stránky jsou dostupné ve španělštině, nicméně aktuální informace jsou v sekci dokumenty zpřístupněny v několika domorodých jazycích prostřednictvím audionahrávek. Konkrétně se jedná o aztéčtinu, zapotečtinu, mazatečtinu a mixtečtinu, které patří k nejrozšířenějším indiánským jazykům Mexika. Jasně jsou také konkrétní úlohy, kterých chtějí na poli tlumočení a překladu dosáhnout. Kladou si za cíl (ITSPyC, 2023):

- PROFESIONALIZOVAT síť tlumočnicků a překladatelů pracujících s národními indiánskými jazyky;
- ZVIDITELNIT tyto tlumočnické a překladatelské pozice a UPEVNIT jejich pozici;
- SPOČÍTAT kolika tlumočnickými a překladateli Mexiko reálně disponuje;
- ŠÍŘIT POVĚDOMÍ o těchto komunitních službách ve veřejném i soukromém sektoru;
- POSÍLIT užívání původních mexických jazyků.

Vedle vydávání semestrálního časopisu *Intérpretes y Traductores Comunitarios. Hermanando Voces*, který publikuje zejména kulturně orientované články zrcadlově ve španělštině a indiánských jazycích, pořádá asociace ITSPyC řadu přednášek zaměřených na tlumočení původních mexických jazyků v lékařství a právních odvětvích nebo workshopů orientovaných na překlad titulků.

Organizuje také nespočet besed pro poznání indiánské kultury ve formě tradic, literatury a poezie jak v originále, tak v překladu. Naposledy proběhly tyto akce v únoru 2024 v rámci šestého ročníku *Fóra tlumočnicků a překladatelů* s názvem *Komunitní překlad jako forma současného odporu (IV Foro de Intérpretes y Traductores „La Traducción comunitaria como una forma de resistencia actual“)* (ITSPyC, 2023). Vytvořili rovněž rádiový pořad *Voces de Los Pueblos Indígenas* na stanici *En Neza Radio 97.3 FM*, jež dodnes nabízí vstupy s odborníky na rozličné mexické kultury a jazyky (ITSPyC, 2023; En Neza Radio 97.3 FM, 2024a, 2024b).

6.3 Lingvisticky zaměřené publikace

Vzhledem ke komplexnosti tématu a provázanosti jeho složek se Georganne Wellerová Fordová věnuje tomuto tématu i jako zkušená sociolingvistka. První její práce lingvistického výzkumu zkoumající situaci u indiánských jazyků v Mexiku se objevily již začátkem osmdesátých let, nicméně stále na toto téma přibývají další.

Na lingvistický výzkum triglosní situace (španělština, angličtina, indiánské jazyky) na hranicích Mexika se Spojenými státy americkými získala v roce 1994 dotaci od Rockefellerové nadace (*Rockefeller Foundation*), čímž jako jedna z prvních mohla začít zkoumat podmínky komunikace mezi všemi těmito jazyky, na nichž pak dále rozvíjí výzkumné otázky v oboru tlumočnictví (Weller Ford, 1996).

Abychom však ilustrovali zanícení Wellerové Fordové, lze příkladem uvést další publikace, v nichž se této problematice věnuje, a to „Ústní znalost španělštiny domorodých dětí v regionu la montaña de Guerrero“ (*Proficiencia oral en español de los niños indígenas de la montaña de Guerrero*, 1984); „Klíčová role žen v udržení domorodých mexických jazyků: specifický případ Nahuů, Mixteků a Tlapaneků ve státě Guerrero“ (*El papel clave que desempeña la mujer en la vitalidad de las lenguas indígenas de México: el caso concreto de las náhuas, mixtecas y tlapanecas en el estado de Guerrero*, 1995); nebo také „Migrace dětí. Pracovní vykořisťování a nedostatek vzdělávacích služeb: případ mexických domorodých dětí v mestických oblastech, nejzranitelnější populace“ (*Migración infantil. Explotación de la mano de obra y privación de los servicios educativos: el caso de los niños indígenas mexicanos en zonas mestizas, la población más vulnerable*, 2000).

Tyto práce vzhledem k jejich lingvistickému zaměření dále podrobněji popisovat nebudeme, je však nutné zmínit, že její bádání posloužilo jako odrazový můstek pro další latinskoamerické výzkumníky, jímž je například Hamlet Antonio García Zúñiga, jenž s Wellerovou Fordovou také spolupracoval v souvislosti s lingvistickými a lingvisticko-didaktickými projekty (*Patrimonio, multilingüismo y métodos para el diseño de políticas lingüísticas en México*, 2007; *La guía metodológica. Línea de Trabajo. Aprendizaje de lenguas adicionales*, 2009).

6.4 Translatologicky zaměřené publikace

6.4.1 Srovnání s Indií

Wellerová Fordová neuvažuje o problémech, se kterými se Mexiko potýká, izolovaně, ale využívá poznatků nabytých v jiných částech světa, kde se vypořádávají se srovnatelnou situací. Takovou zemí je dle Wellerové Fordové (2010) Indie, což dokazuje analýzou článku „The Translator as an Entrepreneur: an Indian Perspective“ Raviho Kumara, předsedy Indické asociace překladatelů (*Indian Translators Association*). Oba státy jsou do značné míry definovány jazykově-kulturní rozmanitostí, nedostatečným profesním uznáním tlumočnicků a překladatelů nebo interními i externími výzvami, jimž tyto profese čelí.

V porovnání s Mexikem existuje v Indii více jazyků a méně dialektů. Dle Kumara (2010) se v Indii mluví 122 jazyky a 234 dialekty (oproti 68 jazykům a 364 dialektům v Mexiku), což je jedním z ústředních důvodů, proč se Indii dodnes nepodařilo pro tlumočnickou a překladatelskou živnost získat profesionální statut. Současné podmínky v oblasti tlumočení a překladu jsou v Indii ovšem také pozůstatkem koloniálního myšlení (Kumar 2010), což lze aplikovat i na případ Mexika, kde před španělskou kolonizací koexistovalo 150 domorodých jazyků (Cadena Chávez, 2008).

Ačkoli tato profese pomáhá překlenout mezery v komunikačním řetězci, společnost tyto jedince degraduje tím, že je často nutí opustit své povolání a věnovat se v Indii poptávaným leč volným pracovním pozicím, např. výuce cizích jazyků nebo obsluze telefonních linek v call centrech. Respektu se živnosti nedostává ani v kruhu přátel a rodiny, protože překladatelské a tlumočnické odvětví nemá na trhu takřka žádné uznání a tyto služby vykonává každý bilingvní altruista. V důsledku se znevažuje důvěryhodnost profesionálů a zejména překladatelé se propadají do krize identity (Kumar, 2010). Mexická společnost rovněž neuznává tlumočení a překlad jako právoplatné zaměstnání a bilingvismus jedinců je opět přijímán pozitivně, neboť nabízejí své služby zcela zdarma. Tito jazykoví „laici“ překládají a bilaterálně tlumočí bez jakékoli přípravy v oboru nebo zaštitění profesionální organizací, postrádají profesní zodpovědnost i etický kodex a poskytované služby vnímají jako jistý druh záliby prováděné ve volném čase (Weller Ford, 2010).

Indie a Mexiko se potýkají s vnitřními výzvami ve formě zatracování a zlehčování profese samotnými tlumočníky a překladateli ať už z jejich vlastního pocitu méněcennosti nebo z falešné či přehnané skromnosti (výroky „nevím, jsem JEN tlumočnick“ apod.). Důležité je ovšem také rozšiřovat nabídku svých služeb o další pracovní jazyky a diverzifikovat své

dovednosti a pole působnosti (nabízet vedle tlumočení např. dabing a titulování). Vnější výzvy posléze mají podobu klienty nesplacených zakázek, nejistoty zajištění kontinuity práce nebo vládního nezájmu o profesionalizaci oboru (Kumar, 2010; Weller Ford 2010).

Kumar i Wellerová Fordová se shodují (2010) v názoru, že situaci lze postupně napravit tím, že budou tlumočníci a překladatelé podnikaví – nejen však ve smyslu podnikat za účelem získání renty, ale také ve významu podnikavosti neboli tvoření, vytváření solidárních sítí, diverzifikace, větší odvahy a zvědavosti.

6.4.2 Tlumočení z listu v kombinaci mayština-španělština

V rámci spolupráce Institutu pro rozvoj mayské kultury (*Instituto para el Desarrollo de la Cultura Maya*, INDEMAYA), Univerzitního programu Mexiko mezikulturní země (*Programa Universitario México Nación Multicultural*) a INALI byl vytvořen kurz soudního tlumočení speciálně určený pro mayské studenty práv v Méridě na Yucatanu. Georganne Wellerová Fordová měla na starosti nejen navržení kurzu, ale i jeho vedení společně s profesionálně vyškoleným asistentem zprostředkujícím mayský kulturní rozhled. Kurz probíral celkem čtyři dny od 6. do 10. března 2008, zúčastnilo se jej 12 preselektovaných studentů práv se znalostí mayského a španělského jazyka a veškerá tlumočnická cvičení probíhala mezi mayštinou a mexickou španělštinou. Náplň kurzu zahrnovala kromě tlumočení z listu právních dokumentů s různou úrovní obtížnosti doplnkově také řadu krátkých bilaterálních konsekutivních tlumočení a simultánní tlumočení jednoduchých příspěvků.

Důraz na tlumočení z listu přímo souvisí s rozsahem jeho používání při soudních jednáních, kdy se v mayštině tlumočí španělsky psané texty s cílem poučit obviněného o jeho jazykových právech a seznámit jej s obviněním a písemnými důkazy proti němu. Typy obvinění byly vybrány tak, aby reflektovaly co nejvíce případy u místních soudů, tj. obvinění z domácího násilí, krádeže, držení zbraní, převozu ohrožených zvířat, ohrožení na zdraví apod. (Weller Ford, 2008).

Administrativní a právní texty mají dále povahu *sui generis* a mezi přední rysy těchto písemností se ve španělštině řadí dle Wellerové Fordové (2008):

- latinismy a jazykový konzervatismus včetně aforismů, latinských výroků, klišé a archaismů (např. subjunktiv budoucího času);
- nadužívání indikativu budoucího času v zákonech a ustanoveních všeho druhu;
- využívání performativně ilokučních sloves a neosobních konstrukcí;
- nadbytek vedlejších vět a formulí;

- neobvyklé užívání gerundia;
- odlišná forma a obsah jednotlivých soudních dokumentů (žádostí, výzev, předvolání, rozsudků apod.).

Toto školení bylo přínosné, neboť poukázalo na výzvy, s nimiž se při tlumočení z listu potýkají tlumočníci pracující s domorodými jazyky. Jedná se o zvlášť velké jazykově-kulturní rozdíly mezi mluvčími mayského a španělského jazyka; administrativní a právní povahu psaných textů a převod psaného jazyka do jazyka mluveného.

Studenti se při tlumočení z listu střídali v tlumočení jednotlivých odstavců, jejichž náročnost a délka se postupně navyšovaly. V případě nepochopení originálu zasáhl asistent, který jak vysvětlil danou problematiku, tak navrhl vhodná kulturně-jazyková řešení. Od třetího dne probíhalo tlumočení z listu ve stoje, aby účastníci cvičili správné držení těla a přednes a zároveň odstranili projevy nervozity.

Ze zmíněných problémů se studenti museli překvapivě nejvíce vypořádat s vlastní neznalostí právních konceptů, jež se projevila v podobně nejistého tlumočení do španělštiny. Ve většině případů nebyli studenti schopni jasně vysvětlit právní pojmy a převést je do druhého jazyka a neustále vyžadovali asistenci. Vinu při některých cvičeních nesla neexistence daného pojmu v mayské kultuře, kdy bylo nutné pojmy opsat, vysvětlit a zasadit do správného rámce; u dalších hrála roli jazyková nekompetence studentů. Ačkoli se totiž jednalo o rodilé mluvčí mayštiny, pro které byla španělština až druhý osvojený jazyk, neovládali dostatečně jazykové prostředky a kulturní zvyklosti mayštiny k tlumočení odborných témat. Jako problematické se ukázalo také tlumočení z listu v opačném směru, tj. z mayštiny do španělštiny, vzhledem k tomu, že čtení mayského písma a jeho převod do španělské syntaxe výrazně zpomalily a ztížily produkci sdělení v cílové španělštině.

Sama Wellerová Fordová je certifikovanou soudní tlumočnicí v USA a zastává názor, že ačkoli právní vzdělání není k získání akreditace potřebné, je zásadní pro porozumění a správné přetlumočení informací (Weller Ford, 2024), což se potvrdilo i v rámci tohoto kurzu. Wellerová Fordová v závěrečné zprávě hodnotící výkony studentů konstatuje (2008), že studentům chybělo potřebné tlumočnické a jazykové vzdělání, nicméně při tlumočení ve směru do španělštiny byly schopni úspěšně sdělení předat, ač ne vždy jasně a úplně bez pomoci. Důvodem tohoto jevu, může být dle Wellerové Fordové (2008) skutečnost, že se obviněný u soudu obvykle vyjadřuje v běžném úzu zbaveného odborné terminologie a že

studenti mayským jazykem s výjimkou domova od dokončení prvního stupně základní školy nemluví.

6.5 Aktuální dokončené a rozpracované publikace

Je očividné, že Georganne Wellerová Fordová svým výzkumem i svou publikační činností reaguje na aktuální dění a potřeby mexické společnosti, což potvrzuje i v rozhovoru provedeném pro účely této práce (2024), v rámci něhož uvádí rozpracované výzkumné projekty týkající se porušování jazykových práv, vzdělávání tlumočnicků pracujících s indiánskými jazyky Mexika a role tlumočnicků indiánských jazyků v mexických prezidentských debatách. Bádání zaměřená na výše uvedené problematiku lingvistiky a translologie budou také hlavními okruhy jejího dalšího výzkumu v budoucnosti, protože, jak sama konstatuje (Weller Ford, 2024), jsou navzájem provázané a tvoří jeden celek.

Rádi bychom také upozornili na nedávno publikovaný článek „Marcadas diferencias entre intérpretes comunitarios en lenguas indígenas e intérpretes de conferencias en lenguas europeas: el caso de México“ (Weller Ford, 2021). Wellerová Fordová v něm zkoumá rozdíly mezi komunitními tlumočnickými indiánských jazyků a konferenčními tlumočnickými jazyků evropských v Mexiku a dospívá k velmi zajímavým závěrům, a to že (Weller Ford, 2024):

- tlumočníci indiánských jazyků se potýkají s nedostatkem zdrojů;
- indiánské jazyky nemají stejnou prestiž jako jazyk španělský;
- u většinové společnosti panuje nedůvěra k mluvčím indiánských jazyků;
- způsob oblékání a mluvy mluvčích indiánských jazyků není v Mexiku akceptován;
- příprava v tlumočení není považována za nutnou k tomu, aby se člověk stal komunitním tlumočnickem, kdežto u konferenčních tlumočnicků je formální studium vyžadováno.

7 Výzkum v oblasti simultánního tlumočení

V této kapitole se budeme věnovat dalším oblastem zájmu Georganny Wellerové Fordové. Během 80. a 90. let minulého století uskutečnila tato badatelka četné výzkumné projekty zabývající se různými aspekty simultánního tlumočení. V rámci podkapitol představíme především výzkumné projekty a studie zaměřené na očekávání posluchačů, vliv originálního vstupu na tlumočnický výkon, chyby a zpětnou opravu.

U výzkumných otázek simultánního tlumočení Wellerové Fordové lze pozorovat postupný vývoj. Nejprve se jedná o menší projekty založené na zkoumání svého vlastního výkonu nebo výkonu ostatních kolegů, jež postupně přecházejí k rigoróznějšímu výzkumu formou dotazníkových šetření a analýz záznamů tlumočení. Je nepopiratelné, že zatímco Wellerová Fordová vychází z teoretiků věnujících se výzkumu tlumočení a překladu po celém světě, bohatě čerpá také z poznatků lingvistiky a sociolingvistiky nabytých během svých studií i lingvistického výzkumu prováděného paralelně s bádáním v oboru tlumočení. Z tohoto důvodu bude nejprve jedna podkapitola věnována pohledu Wellerové Fordové na simultánní tlumočení a další posléze určena teoretickému rámci, kde stručně představíme hlavní světové teoretiky, o které svůj výzkum opírá.

7.1 Koncepce Georganny Wellerové Fordové

Důvodem, proč se Wellerová Fordová soustředí na problematiku simultánního tlumočení je, že většina Mexičanů si neuvědomuje (Weller Ford, 1994), o jak složitý duševní proces se jedná, k čemuž přispívají i zlehčující postoje mnohých profesionálních tlumočnicků v Mexiku. Publikum v důsledku vnímá simultánní tlumočení buď jako určitý nevídaný zázrak, anebo považuje tlumočnicka za automaticky pracující stroj, konkrétně telefonní automat v budce, kam stačí vhodit mince, zmáčknout tlačítko a výchozí projev lze najednou poslouchat v jiném jazyce dle jejich výběru.

S tímto však Georganne Wellerová Fordová zásadně nesouhlasí (1994), a usiluje proto o osvětu jak u laického, tak poučeného publika. Simultánní tlumočení vnímá (1994) jako komplexní systém zpracovávání informací, který zahrnuje vnímání, ukládání, vybavení, transformaci a přenos verbálních informací v přísně omezeném čase. Konkrétně jej definuje (1994) jako proces, jež tlumočnickovi umožňuje poslouchat výchozí sdělení v L_2 , porozumět mu a následně jej v duchu překládat, zatímco ho současně nebo s posuvem několika sekund produkuje v L_1 . Důležité je si také uvědomit, že tyto fáze neprobíhají izolovaně, ale

překrývají se, tj. vždy probíhají všechny čtyři činnosti dohromady. Při tlumočení také nelze předávat do cílového jazyka pouze sémantický obsah, je třeba reprodukovat všechny sociolingvistické a pragmatické aspekty zdrojového projevu. Tlumočník je aktivním účastníkem komunikace a musí rovněž zohledňovat lingvistickou stránku projevu, tj. správně filtrovat hlavní myšlenky a zamezit plochosti projevu prostřednictvím využívání synonym.

Velmi upozorňuje také na jednotlivé výzvy, jimž každý tlumočník v profesi čelí, a to že (Weller Ford, 1994):

- nejsou odborníky na danou problematiku, pouze znají téma a obsah příspěvků;
- upravují psaný jazyk na mluvený v případě čtených projevů;
- se vypořádávají se specializovanou terminologií;
- zápasí s rozličnými přízvuky mluvčích.

Dle Wellerové Fordové (1994) musí však každý tlumočník u svého výstupu zároveň dbát na věrnost originálu, gramatickou správnost vět, příjemnou intonaci a správnou artikulaci, aby dosáhli stejně kultivovaného a informačně plného projevu jako řečník.

7.2 Teoretická východiska bádání

Vzhledem k hojnosti výzkumu tlumočení a překladu z nejrůznějších hledisek ve světě i samotné Evropě již od 70. let, není divu, že hlavními východisky Wellerové Fordové při vlastním bádání jsou přední teoretikové Velké Británie, USA, Německa a Finska. V této podkapitole jejich zjištění stručně charakterizujeme, popřípadě k základnímu přehledu v kapitole 3. *Teoreticko-translatologická východiska* připojíme doplňkové informace, abychom jednotlivé oblasti zájmu Wellerové Fordové popsané v následujících podkapitolách uvedli do kontextu.

7.2.1 Modely simultánního tlumočení

Simultánní tlumočení je dle psycholingvistů kognitivně náročná činnost a mnozí teoretici tlumočení u ní vymezují několik fází spojených s poslechem, porozuměním, mentálním převodem sdělení a výstupem. Každý teoretik ovšem přichází se svým vlastním pojmenováním a modelem. Georganne Wellerová Fordová vychází kromě již zmíněné interpretativní teorie smyslu Seleskovitchové (1978) (viz kapitola 3 *Teoreticko-translatologická východiska*) také z modelů Hendersona a Hendrickxe. Hendrickx u simultánního tlumočení rozlišuje čtyři fáze, a to (1971):

1. poslech (*listening*) – vnímání zvuků a jejich interpretace,
2. porozumění (*comprehension*) – pochopení významu u těchto zvuků a jejich následná interpretace,
3. překlad (*translation*) – převod výchozího významu do jazykových prostředků druhého jazyka,
4. fonaci (*phonation*) – artikulace a produkce sdělení.

Oproti tomu Henderson vysvětluje u simultánního tlumočení pouze tři následující fáze (1982):

1. poslech chronologicky poskládaných a logicky utříděných prvků vyprodukovaných jinou osobou, tj. původního materiálu, na jehož základě tlumočnick vytváří vlastní výstup;
2. pochopení výchozího sdělení a zajištění srozumitelnosti přetlumočeného výstupu prostřednictvím neustálé evaluace, filtrace a editace informací na straně tlumočnicka;
3. aktivní formu spontánního projevu, při níž tlumočnick neformuluje vlastní myšlenky, ale věnuje současně pozornost jak příchozímu sdělení ve výchozím jazyce, tak správnosti vlastního výstupu.

Z hlediska sémantiky a kontextu definují Nancy Schweda-Nicholsonová a Johanna den Tuinderová simultánní tlumočení jako třífázový proces, kdy tlumočnick (1984) zaprvé vnímá slova původního výstupu a to, jak do sebe zapadají a tvoří myšlenky; zadruhé zvažuje různé možné významy tohoto výchozího jazykového materiálu; a konečně s ohledem na kontext vybírá onen vhodný význam, jež následně komunikuje v cílovém jazyce.

7.2.2 Chyby

Schweda-Nicholsonová a den Tuinderová společně také identifikují (1984) řadu proměnných jako zdroje chyb se sémantickými důsledky, jako například doslovný překlad, změnu fonetického znění slov a polysémická slova.

Často citovaným zdrojem Wellerové Fordové jsou též poznatky Barika, a to nejen u charakteristiky simultánního tlumočení, ale zejména u typologie chyb. Kromě jeho hlavních kategorií odchylek (vynechávka, přidávání, substituce) vychází Wellerová Fordová i z podkategorií vynechávek. Konkrétně se jedná o tyto subkategorie (Barik, 1971):

1. přeskokování (*skipping*) – omise jednotlivých slov (např. kvantifikátorů),

2. omise vlivem nepochopení (*comprehension omissions*) – omise větších celků kvůli neporozumění originálu na straně tlumočnicka,
3. omise vlivem zpoždění (*delay omissions*) – omise informací z důvodu nabrání výrazného časového posunu za řečníkem,
4. omise vlivem přeskupení (*compounding omission*) – omise v důsledku přeskupení prvků z různých větných celků původního textu.

7.2.3 Tlumočnické strategie

Černov vedle pravděpodobnostního prognózování formuluje tlumočnické strategie ke kondenzaci sdělení ve výchozím jazyce, jež Wellerová Fordová dále aplikuje při analyzování tlumočnického výkonu. Jsou jimi (Černov, 1966):

1. omise (*omission*) – nezpracování informace vlivem zahlcení;
2. únik (*escape*) – přerušení sdělení;
3. chyba (*error*) – chybné zpracování informace bez zpětné korektury;
4. čekání (*queueing*) – cílené opožďování za řečníkem ve značně informačně zatížených pasážích, kompenzované využitím pauz u řečníka;
5. filtrace (*filtering*) – systematické vynechávky určitých informací;
6. přiblížení (*approximation*) – obecnější vyjádření v případě nedostatku času pro objasnění podrobností.

7.2.4 Časový posun a pauzy

U časového odstupe tlumočnicka od řečníka Wellerová Fordová hojně vychází z poznatků Olérona a Nanpona, kteří zjistili (1964), že opožďování tlumočnicka se může v závislosti na rozsahu a náročnosti přetlumočitelné jednotky pohybovat v rozmezí dvou až deseti sekund.

Ve výzkumu Wellerové Fordové je patrný také vliv Bistry Alexievy, která se věnuje pauzám a konstatuje (1988), že v porovnání s výchozím projevem jsou pauzy v tlumočení kratší a méně početné. Většinou se jedná totiž o funkční pauzy signalizující konec významové jednotky, kdy tlumočnick začíná tlumočit danou jednotku těsně před jejím koncem nebo okamžitě po něm, čímž následnou pauzu u mluvčího vyplní. Dle Alexievy (1988) je však nutné sledovat míru zachování funkčnosti obsahu zdrojového textu v tlumočnickově výstupu. Konkrétně má na mysli: typ významu, který byl předán, ztracen, přidán nebo zkreslen; míru předané explicitnosti a implicitnosti; a hlubokou sémantickou strukturu jazykových znaků (zejména

těch vyšších než úroveň slova), jejichž větší složitost vyžaduje použití přísnějších postupů sémantické analýzy.

7.2.5 Vliv zdrojového vstupu na tlumočnický výkon

V rámci zkoumání vlivu výchozího sdělení na tlumočení vychází Wellerová Fordová jak z translatoLOGŮ, tak lingvistů. Americký jazykovědec Stephen Krashen, který se zabývá výukou a akvizicí druhého jazyka, definoval v rámci své teorie pojem *srozumitelný výstup* (*comprehensible input, i + 1*). Aby studenti v osvojovaném druhém jazyce dělali pokroky, potřebují podle Krashena (1980, 1981) čerpat z jazykových vstupů, které jsou srozumitelné, tj. z textů jen o málo pokročilejších a náročnějších, než je studentova současná úroveň znalostí. Ačkoli totiž studenti dosud neznají náročnější jazyková vyjádření, jsou schopni vstupům porozumět na základě kontextu, extralingvistických poznatků a znalostí o světě obecně. Důležitý je tedy význam sdělení, ne jeho forma, což platí dle Wellerové Fordové (1991) také pro proces tlumočení a zlepšování tlumočnického výkonu. K vypořádání se s neznámými prvky obsaženými v řetězci *i + 1* využívají tlumočníci strategie a obecně platí, že méně zkušené kolegové-tlumočníci nebo studenti disponují kratším řetězcem *i + 1*, který mohou částečně vykompenzovat pohotovostí reakcí nebo vyšší koncentrací při výkonu (Weller Ford, 1991).

TranslatoLOGové Kade a Cartellieri zase tvrdí (1971), že tlumočník si v sobě vytváří vzorec očekávání, který je s každou přijatou jednotkou zdrojového jazyka stále jednoznačnější. Tlumočník jako posluchač tedy činí pravděpodobnostní závěry o budoucím vývoji věty na základě toho, co právě slyšel, jeho vlastní výroky jsou následně na těchto předpovědích založeny a dále se čím dál více konkretizují s tím, jak zdrojový jazyk postupuje.

Také Christopher J. Taylor provedl experiment, jehož cílem bylo zjistit, jestli studenti tlumočení usilují o přetlumočení původního sdělení slovo od slova. Došel však zajímavým výsledkům (1990), a to že se studenti soustředí na přetlumočení pouze relevantních informací, zatímco nepodstatná a podružná sdělení záměrně vypouštějí.

Schweda-Nicholsonová se posléze rovněž zabývá rozdíly mezi spontánním projevem a čtením dopředu připraveného textu a upozorňuje na skutečnost (1989), že spontánní mluvčí musejí uvažovat o tom, co říkají, a formulují myšlenky za pochodu. Přírozenou součástí nepřipraveného projevu jsou z tohoto důvodu váhání, pauzy i redundance na straně mluvčího, které jsou tlumočnickem vnímány pozitivně, protože mu poskytují více času na analýzu zdrojového vstupu.

7.2.6 Složitost kognitivních procesů, zpětná korektura

Složitostí kognitivních procesů při simultánním tlumočení se posléze v této době zabývá Sylvie Lambertová, jejíž práce Wellerové Fordové umožňují zdůraznit náročnost tlumočnické profese i vysvětlit suboptimální výkony studentů podávané v rámci zkoumaných studií. Při tlumočnickém výkonu Lambertová rozlišuje (1992) významovou jednotku, kterou tlumočnick vnímá a následně převádí do druhého jazyka. Tyto jednotky se při tlumočení navzájem překrývají, a zatímco tlumočnick předává publiku první jednotku, již poslouchá následující, vybavenou při výstupu ze sluchové nebo krátkodobé paměti. Tlumočnick však zároveň monitoruje a opravuje svůj výstup v cílovém jazyce, o čemž se zmiňuje i David Gerver.

Dle něj (1974) si každý, kdo se chce naučit umění tlumočení, musí naplno osvojit dovednosti spojené se sledováním, ukládáním, vybavením a překladem lingvistického vstupu v L_2 během převodu do L_1 . Autokorekci vnímá jako důkaz toho, že si je tlumočnick vědom svého výstupu a má jej pod kontrolou. Sylvia Kalina se o sledování vlastního výstupu také zajímá a konstatuje (1992), že tlumočnick využívá strategie monitoringu takřka během všech fází svého tlumočnického výkonu.

7.2.7 Kvalita tlumočení

Z hlediska kvality tlumočení se očekáváním účastníků tlumočených konferencí zabývají Ingrid Kurzová a Anna-Rita Vuorikoskiová, u nichž se Wellerová Fordová inspiruje při tvorbě vlastního dotazníkového průzkumu orientovaného na očekávání posluchačů v Mexiku. Kurzová v rámci dotazníkového šetření na lékařské konferenci zjišťovala kritéria kvalitního tlumočení z pohledu delegátů. Zjistila (1989), že delegáti jako nejdůležitější hodnotí konzistenci smyslu sdělení, logickou kohezi a užití správné terminologie.

Vuorikoskiová oproti tomu na datech sesbíraných z pěti seminářů konstatuje (1995), že se očekávání účastníků u jednotlivých tlumočnických akcí různí a že ani v rámci jedné tlumočnické akce nemají participantí jednotná očekávání. U každého hrají roli sociolingvistické faktory, tj. věk, pohlaví, stupeň vzdělání, osobní předpoklady kvality služeb apod.

7.3 Chyby a odchylky

V této podkapitole představíme studii *The whys behind a semantic approach to simultaneous interpretation*, jež si klade za cíl objevit nejčastější chyby v simultánním konferenčním tlumočení čerstvé absolventky oboru tlumočení na mexickém institutu ISIT v roce 1986 a pokusit se pojmenovat výzvy, s nimiž se tlumočnický musí během výkonu vypořádat. Jedná se o jednu z prvních analýz tlumočnického výkonu v Mexiku vzhledem k tomu, že samotný soukromý institut ISIT začal teprve od roku 1980 nabízet čtyřletý bakalářský program v oboru překladatelství a tlumočnictví, v rámci něhož se výuka simultánního a konsekutivního tlumočení od té doby zaměřuje na výukový materiál ze strojírenství, lékařství, obchodního práva a společenských věd (Dubrovsky & Weller, 1990).

Studie proběhla na půdě institutu ISIT, kde se v kabinách tlumočila konference *Úvod do sociolingvistiky* z anglického originálu do mexické španělštiny. Projevy řečníků a samotné tlumočení byly nahrávány zvlášť, každý na jinou kazetu. Následně byly transkribovány tak, aby přepis popisoval veškeré chyby a odchylky mezi výchozím a cílovým sdělením. Analyzovaly se sémantické a syntaktické chyby, zatímco nedostatky ve členech, předložkách a shodě byly považovány za vedlejší, protože u nich nedocházelo k posunům významu.

Při klasifikaci chyb Georganne Wellerová Fordová vycházela z teoretického rámce Henriho C. Barika. Ačkoli Barik dělí odchylky u jednotlivých kategorií podrobněji i do dalších podsekcí, nejsou tyto podkategorie pro popisovanou studii relevantní. Wellerová Fordová totiž rámec odchylek posléze značně modifikovala a vytvořila svá vlastní dělení, která jsme zpracovali společně s příklady do tabulek 7 a 8. (Weller, 1989b):

- 1) faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně řečníka,
- 2) faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně tlumočnicka.

Faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně řečníka dále rozlišuje na následující kategorie (Weller, 1989b):

- a) nerovnoměrná rychlost výchozího projevu se promítá do následných problémů s udržením neměnné dekaláže při tlumočení,
- b) nedokončené věty nebo protichůdné myšlenky ve výchozím projevu,
- c) interference z L₂ (druhý jazyk) do L₁ (mateřský jazyk).

Tabulka 5

Faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně řečníka

<i>Typ odchylky</i>	<i>Výchozí projev</i>	<i>Tlumočení</i>
a) nerovnoměrná rychlost výchozího projevu a následné problémy s udržením neměnné dekaláže v tlumočení	Many indigenous peoples encourage their children to learn to speak Spanish and <u>try not, tried not to speak</u> to them in their native tongue at home;	que muchos indígenas les enseñan a sus hijos <u>y enfatizan el hecho de que tengan</u> que aprender español, y tratan de no hablarles en su lengua materna...
	But language policies are starting to be created, particularly in the United States, and other countries where <u>it's, it's, it's considered</u> better to be bilingual.	Las políticas del lenguaje, del idioma, especialmente en Estados Unidos, <u>está dándose un status diferente</u> . Por ejemplo, en Estados Unidos, es mucho mejor ser bilingüe.
b) nedokončené věty nebo protichůdné myšlenky ve výchozím projevu	But if you're bilingual in English and Spanish or Engl or French and Spanish rather than to be bilingual in Zapotec and Spanish.	OMISE.
	We use the term idiolect for the speech on an individual; then, when we are speaking about the <u>speech varieties of different... within one particular language</u> , we speak of dialects.	Utilizamos el término idiolecto para el habla de un individuo. Entonces hablamos <u>del habla en una lengua misma</u> , - hablamos de dialectos.
c) interference z L₂ do L₁	We've seen this a lot in Mexico, and it's one of the factors that is contributing to the loss of indigenous languages here, because Spanish is <u>the more</u> prestigious language.	Esto es, se da mucho en México, y éste es uno de los factores que contribuyen al análisis del uso de las lenguas indígenas, porque aquí el español es <u>de mucho</u> prestigio.

Poznámka. Kromě podtržených pasáží označujících chyby v projevu jsou v rámci transkripce tlumočnického výstupu využity i transkripční symboly, ke kterým nepřikládáme legendu, jelikož jejich užití není Wellerovou Fordovou nijak vysvětleno. Po analýze dat se však domníváme, že podtržení jednotlivých písmen a pomlčky v řadě za sebou symbolizují pauzy a prodloužené vokály nebo slabiky v tlumočnickém výstupu.

Stejně tak vytváří podkategorie s příklady u faktorů ovlivňujících tlumočnický výkon na straně tlumočnicka (Weller, 1989b):

- a) nedostatečná informovanost o tématu;
- b) předpojaté představy tlumočnicka o tématu, které změnil význam toho, co řečník skutečně řekl;
- c) nedostatečná zkušenost s tlumočením v kabině;
- d) nerozlišení sémantických významů slov (např. klíčové slovo „*language*“ lze do španělštiny přetlumočit jako „*lengua*“, „*lenguaje*“, „*idioma*“ nebo „*habla*“).

Tabulka 6

Faktory ovlivňující tlumočnický výkon na straně tlumočnicka

<i>Typ odchylky</i>	<i>Výchozí projev</i>	<i>Tlumočení</i>
a) nedostatečná informovanost o tématu	Microsociolinguistics studies the speech varieties within one particular language and then macrolinguistics will study the influences of the correlation between speech varieties of different languages; for example, bilingualism, multilingualism.	La primera, estudia las variedades del habla en un grupo particular; y la macrolingüística estudiaría las influencias o las variaciones en las variedades de habla -- dentro <u>dele mis... del mismo idioma</u> , digamos el bilingüismo, el multilingüismo.
b) předpojaté představy o tématu vyjádřené tlumočnickem, které změnil význam toho, co řečník skutečně řekl	Women <u>who've come to the city to, to work</u> also have, have learned to speak Spanish...	La mujer <u>también ha tenido que empezar a trabajar</u> y esto la hace aprender español...
	The <u>least amount</u> of interference would be loanwords: in Spanish there are a lot of <u>Arabic</u> loanwords, in English there are a lot of <u>Latin</u> loanwords.	Lo que ocurre <u>generalmente</u> es que hay préstamos. En español hay muchos préstamos del <u>inglés</u> , en inglés hay mu---chos préstamos del <u>español</u> .
c) nedostatečná zkušenost s tlumočením v kabině	One of the fac... it's one of the factors that has influenced language <u>loss</u> in México...	Es uno de los factores que ha influenciado <u>las leyes</u> en - cuanto al idioma en México.
d) nerozlišení sémantických významů slov	But <u>language</u> policies are starting to be created, particularly in the United States...	Las políticas <u>del lenguaje, del idioma</u> , especialmente en Estados Unidos...

Poznámka. Viz poznámky pod tabulkou 5.

Na základě analýzy Wellerová Fordová konstatuje (1989b), že s přihlédnutím k celé řadě vnějších a vnitřních faktorů ovlivňujících simultánní tlumočení (problémy se zvukem, chabý projev řečníka, přeroky, nedokončené myšlenky řečníka, neinformovanost tlumočnicka o tématu, nervozita, nedostatek zkušeností tlumočnicka, ...), nebylo možné dosáhnout kvalitního tlumočení. Mezi hlavní příčiny chyb počítá následně sémantiku slov, syntax anglického jazyka a rychlost projevu.

Ačkoli se práce svým obsahem může zdát zanedbatelná, v kontextu zkoumání procesu tlumočení v Mexiku i celé Latinské Americe se jedná o počátky výzkumu v této oblasti a Wellerová Fordová z ní vychází i během svého dalšího bádání. Jak sama Wellerová Fordová v závěru studie uvádí (1989b), tato analýza může sloužit jako užitečné vodítko pro tlumočnický k detekování a opravě jejich vlastních častých chyb při tlumočení, čímž by se dosáhlo jistého typu „pokračujícího vzdělání“. V neposlední řadě také apeluje na nutnost pokračovat ve výzkumu tlumočení. Jako další zajímavé a do té doby nezpracované výzkumné otázky předkládá rozdíly při tlumočení čtených dopředu připravených a nepřípravených projevů nebo změnu perspektivy při hodnocení kvality tlumočnického výkonu, tj. zkoumání kvality konferenčního tlumočení z pohledu posluchačů. Georganne Wellerová Fordová se poté v následujících letech mnohých témat sama ujímá a v rámci diplomové práce budou zpracovány dále.

7.4 Autokorekce (zpětná oprava)

Dalším předmětem studií Wellerové Fordové je autokorekce, tj. zpětná oprava tlumočnicka během produkce sdělení (Weller Ford, 1993, 1994). Wellerová Fordová trvá na výzkumu zmíněného tématu s odůvodněním toho, že neexistuje mnoho materiálu, který by podrobně zkoumal, do jaké míry tlumočníci autokorekci využívají a do jaké míry je autokorekce ovlivněna zkušeností u jednotlivých tlumočnicků.

Je nutno uvést, že Wellerová Fordová rozlišuje (1994) mezi pojmy *autokorekce* (*autocorrección*) a *mechanismus autokorekce* (*mecanismo de autocorrección*). Termínem autokorekce chápe stylistické nebo syntaktické opravy, modifikace a substituce, zatímco mechanismem autokorekce rozumí duševní proces umožňující kontrolu nad vlastním výstupem.

První fáze jejího výzkumu sestává z definování teoretického rámce zahrnujícího stanoviska Lambertové, Gervera a Kaliny, představení výsledků získaných ze sesbíraných dotazníků a

přepisů nahrávek reálných tlumočení participantů a následné analýzy a usouvztažnění nasbíraných dat.

V rámci první fáze si Wellerová Fordová dala za cíl vytvořit dotazník, jehož prostřednictvím by zjistila, jak jednotliví tlumočníci sebeopravy monitorují během vlastního výkonu v tlumočnické kabině. Dotazníky, kromě prostoru pro další komentáře, zahrnovaly celkem sedm následujících otázek, u kterých měli participanti často uvedeny návodné příklady (Weller Ford, 1993):

- 1) *Opravujete se někdy během simultánního tlumočení?*
- 2) *Kdy se opravujete nejčastěji? (např. při únavě, tlumočení do pracovního jazyka B, při tlumočení technických témat, ...)*
- 3) *Jak víte, že se opravujete? (např. z nahrávek, povšimnutí si přímo v kabině, ...)*
- 4) *Myslíte si, že se opravujete často? Máte představu kolik procent (1 až 10 %) z vašeho tlumočení tvoří opravy?*
- 5) *Víte, jaké typy oprav provádíte? (např. terminologie, gramatické chyby, výslovnost, zamezení opakování určitého slova, ...)*
- 6) *Myslíte si, že tento mechanismus autokorekce publikum rozptyluje, anebo si ho nevěšmají? Je důležité se opravit, ačkoli to publikum rozptýlí?*
- 7) *Vzpomenete si na nějakého kolegu, který se v kabině neustále opravuje? Pokud ano, čemu tuto skutečnost přisuzujete?*

Dotazníkové šetření bylo provedeno v červenci 1993 a byl získán omezený vzorek 15 dotazníků. Respondenti byli vybráni tak, aby se jednalo o mexické profesionální tlumočnické pracující v angličtině oběma směry, rodilé mluvčí španělštiny nezávisle na pohlaví a členy Kolegia CMIC, kteří mají pět až pětadvacet let praxe v oboru.

Přestože práce postrádá přesná kvantifikovatelná data, která bychom mohli v této diplomové práci dále graficky znázornit, výsledky analýzy jasně vykazují trend myšlení tlumočnicků (Weller Ford, 1993).

Z reakce dotazovaných na první otázku *Opravujete se někdy během simultánního tlumočení?* vyplynulo, že si všichni dotazovaní jsou vědomi skutečnosti, že se při simultánním tlumočení opravují, a v návaznosti na druhou otázku *Kdy se opravujete nejčastěji?* přičítají tento fakt:

- únavě,
- nejasnému projevu (ať vinou díkce řečníka, nebo zmatených myšlenek),
- rozptýlení pozornosti (hlasy, přílišným hlukem a selháním technického zařízení).

Třetí otázku *Jak víte, že se opravujete?* tlumočníci pracující pro agentury zodpověděli tak, že se slyšeli tlumočit na nahrávkách pořízených agenturou, zatímco ostatní tlumočníci si tento fakt uvědomují, jelikož se při autokorekci přistihli v momentech, kdy „vypadli“ ze svého rytmu, dopustili se chyby nebo se začali oproti zdrojovému vstupu opožďovat. Participanti zároveň uvedli, že jejich kolegové v kabině jejich zpětnou opravu nijak nereflektovali s výjimkovou okomentování výběru lexika.

Odpovědi na čtvrtou otázku *Myslíte si, že se opravujete často? Máte představu kolik procent z vašeho tlumočení tvoří opravy?* variovali v reakcích nejvíce. Mnozí respondenti konstatovali, že se neopravují nikdy, na druhou stranu se objevili i tací, jejichž sebeopravy tvořily dle vlastního odhadu 15 % jejich výstupu. Někteří dále nahlíželi na autokorekci jako chybování, další v ní spatřovali možnost vylepšit již vyřčené. Nikdo si však nebyl vědom pozitivní role, kterou skýtají monitoring a oprava vlastního výkonu v rámci komunikačního procesu.

Není překvapivé, že typ opravených chyb uvedených u páté otázky *Víte, jaké typy oprav provádíte?* záležel z velké části na jazyku výstupu. Většina dostupného korpusu dat pro první fázi výzkumu byla tvořena materiálem tlumočeným do mexické španělštiny, v níž se nejčastěji vyskytovaly následující chyby:

- nepřesná artikulace;
- špatná výslovnost;
- shoda;
- nedokončené věty, u kterých byly snahy je upravit ukončeny z časových důvodů.

U šesté otázky *Myslíte si, že tento mechanismus autokorekce publikum rozptyluje, anebo si ho nevnímají? Je důležité se opravit, ačkoli to publikum rozptýlí?* se naprosto všichni účastníci dotazníkového šetření shodli ve tvrzení, že monitorování a oprava vlastního výstupu jsou pro předání sdělení publiku v jiném jazyce absolutně nezbytné a nemají na kvalitu tlumočení zásadní vliv.

Sedmá otázka *Vzpomenete si na nějakého kolegu, který se v kabině neustále opravuje? Pokud ano, čemu tuto skutečnost přisuzujete s příslušnými reakcemi* nebyla v analýze dále explicitně rozvedena.

Vedle dotazníku byly analyzovány i výkony téže participantů zdokumentované pomocí nahrávek tlumočení reálných příspěvků o celkovém rozsahu 20 hodin. Posléze byly tyto výstupy porovnány s výsledky dotazníků, aby se zjistilo, do jaké míry odpovídají jednotlivé

názory a pocity tlumočnicků realitě. Ve své podstatě zjištění a chyby odpovídají nejen odpovědím dotazovaných, ale také uvedené podpůrné literatuře.

Pro ilustraci analýzy nahrávek uvádíme na další straně tabulku s vybranými příklady chyb a autokorekce při tlumočení z anglického do španělského jazyka. Pro zájemce je následně v příloze 12 uvedena úplná tabulka.

Tabulka 7

Příklady chyb a autokorekce z nahrávek u tlumočení z angličtiny do španělštiny

<i>První pokus</i>	<i>Autokorekce</i>	<i>Typ chyby</i>
El sector de energía claramente es un área en que México tiene mucho que ofreuer...	ofrecer	výslovnost
Este es el punto de partida cuando empieza a ser negocio, es la diversifí... que tenemos entre cada país	la diferencia	substituce podobně znějícího slova zaměnitelné v kontextu
Y la renovación de un tren de compresoras para Giant Refining en Gallup, New México...	Nuevo México	název firmy a města v angličtině způsobil ponechání názvu státu v angličtině
El prof... , el presidente... y bueno, fue presidente y rector de la Universidad de Pa... de Patrix en Grecia y en la actualidad está en, en , en el departamento de diseño de turbinas	prof... presidente presidente... bueno, fue presidente Pa..., Patrix en, en, en	výměna tlumočnicka u mikrofonu, nervozita, nepozornost, ještě nenašel rytmus

Poznámka. Chyby jsou při prvním pokusu tučně zvýrazněny. Z „Table 2 Samples of Self-corrections from English into Spanish and Type of Error“, upraveno, od Weller Ford, 1993, Simultaneous interpretation and the self-monitoring, self-correcting device, *Memoria de la 34a. Conferencia Anual de la ATA, Philadelphia*, s. 229–230.

Na poli translologie v zámoří se dostalo studii značné pozornosti jak u anglofonního, tak španělsky mluvícího odborného publika. Závěry první fáze byly anglicky předneseny v roce 1993 na každoroční konferenci asociace ATA ve Filadelfii (příspěvek „Simultaneous interpretation and the self-monitoring, self-correcting device“) a následně o rok později

publikovány španělsky v mexickém lingvistickém časopise *Estudios de Lingüística Aplicada* (článek „La interpretación simultánea y el dispositivo de la autocorrección“). Proto je s podivem, že další dvě slíbené fáze výzkumu neproběhly. Druhá fáze naplánovaná na rok 1994 měla původně zahrnovat širší korpus dat z dotazníků i nahrávek, které společně s daty z výše popsané studie měly vytvořit rámec pro třetí fázi výzkumu v roce 1995, během níž byla přislíbena analýza tlumočnickova diskurzu a zformulování hypotézy o aktivátorech a hloubce procesů mechanismu autokorekce při simultánním tlumočení. Wellerová Fordová toto rozhodnutí ospravedlňuje v rozhovoru získaném pro účely této diplomové práce tím (2024), že pokračování výzkumu bylo zamezeno v důsledku nedostatku finanční podpory.

7.5 Vliv výchozího projevu na tlumočení

Mezi zkoumanými aspekty simultánního tlumočení nalezneme u Wellerové Fordové také vliv zdrojového vstupu na tlumočení. Cílem výzkumu provedeného v roce 1990 na půdě Centra pro tlumočnictví a překladatelství při Havajské univerzitě bylo zjistit, jaký typ výchozího projevu představoval pro studenty simultánního tlumočení problém a jakými zvolenými strategiemi studenti obtížný nebo nesrozumitelný vstup kompenzovali.

Bádání se celkem zúčastnili tři studenti programu simultánního tlumočení, který na Havajské univerzitě umožňuje získání certifikace v oboru konferenčního tlumočení (*Certificate Program in Conference Interpretation*). Před samotným výzkumem byli tito účastníci v rámci zmíněného programu s tříhodinovou dotací týdně seznámeni s tlumočnickými strategiemi.

Participantů bylo zároveň vybráno tak, aby se jednalo o:

- rodilé mluvčí angličtiny ve věku 23-44 let;
- absolventy nebo studenty magisterských či bakalářských programů nabízejících obor španělské filologie;
- jedince s velmi pokročilou znalostí španělštiny získanou ve všech případech průměrně osmiletým formálním studiem, několikaletou zkušeností jako vyučující tohoto jazyka a neformálním ročním až tříletým pobytem ve španělsky mluvících zemích prostřednictvím výměnných programů, výletních cest i odborné praxe.

Výsledný korpus dat je složený z nahrávek a transkripcí dohromady 12 projevů realizovaných během osmi praktických seminářů, dvou kratších testování a závěrečných zkoušek semestru i programu. Projevy byly koncipovány tak, aby studenti tlumočili ze španělštiny do rodné

angličtiny a aby svým obsahem zabíraly široký rámec témat, od těch všeobecných po ty výrazně technické. Samotné projevy byly následně předem připraveny a čteny:

- rodilým mluvčím mexické španělštiny,
- dobře modulovaným hlasem,
- adekvátně zvoleným tempem 94 slov za minutu (Seleskovitch, 1978).

Po sběru materiálu následovala analýza vycházející z literatury Černova, Taylora, Schweda-Nicholsonové a Krashena. V rámci předběžné zprávy výzkumu (Weller Ford, 1991) jsou analyzována a podrobně popsána pouze data z jednoho takto uskutečněného projevu a jeho dvou následných tlumočení. Georganne Wellerová Fordová ovšem podtrhuje (1991), že tento malý vzorek výsledků jasně reprezentuje typ chyb, jakých se studenti dopouštěli i v ostatních projevech.

Nejprve na následující stránce představíme dvě pasáže originálního sdělení srovnávané s tlumočeními dvou studentů (student A, student B), a následně popíšeme zjištění a závěry, ke kterým Wellerová Fordová dospěla.

Tabulka 8

Porovnání přepisu zdrojového vstupu a tlumočení

original	tlumočení – student A	tlumočení – student B
<p>¿ Por qué se esta desquiciando el clima?</p> <p>En el verano de 1988 prolongadas ondas cálidas marchitaron muchos cultivos en Estados Unidos, India, y partes de China, mientras que en otras regiones de la misma China, las torrenciales lluvias provocaron inundaciones y dejaron millones de hectáreas de tierras labrantías anegadas. Lluvias sin precedente empaparon también a Inglaterra. Luego, en septiembre del mismo año, el huracán más devastador del siglo arrasó el Caribe.</p>	<p>Why is the Weather Becoming Unhinged? Why is the Climate Changing?</p> <p>In the winter of 1988 the <u>heat destroyed</u> a number of crops in the United States, in India, and parts of China, while in other places in China the floods <u>flooded and left millions of acres lost</u>. <u>Rains</u> never seen before in Great Britain and also in the Caribbean...</p>	<p>Why is One Talking about the Climate?</p> <p>In the summer of 1988 <u>prolonged hot points</u> marchitaban in the U.S. and China, while in other regions of China the provincial <u>rains</u> provoked floods and <u>left millions of hectares of land flooded</u>. Rains without precedent have also soaked England. In the same year the most devastating hurricane of the century...</p>
<p>¿Por qué se está desquiciando el clima? Según el climatólogo inglés Humbert Lamb, de la Universidad de East Anglia, un clima tan extremo y errático puede ser el primer indicio de un cambio climatológico de proporciones planetarias. ¿Nos acercamos ya a la siguiente era glacial? ¿O estamos experimentando las primeras general fiebres del "efecto del invernadero", es decir, un calentamiento general que podría derretir el hielo de los casquetes polares y convertir el paisaje terrestre en selvas tropicales y áridos desiertos?</p>	<p>Why is the <u>climate changing</u>? According to an English meteorologist from the University of East Anglia, this extreme and erratic climate can be the first indication of a major <u>climatical change</u>. We are coming upon the <u>next glacial era</u> and, that is to say, we cannot <u>melt the ice in the ice poles</u> and <u>change the earth into tropical forests</u>.</p>	<p>Why is the <u>climate going crazy</u>? According to the English climatologist Humbert Lamp from the University of East Anglia, such an extreme climate, so erratic, can be the first indication of a <u>climatic change of planetary proportions</u>. We're getting close to the <u>second glacial era</u> and we're experimenting the first <u>disorders of the greenhouse effect</u>, a <u>general heating of the polar things</u> and <u>convert the land into ...</u> none of which offers a satisfactory explanation for this strange <u>climatic change</u>.</p>

Poznámka. Podtržení jednotlivých slov u tlumočení jsou přebrána z předběžné zprávy a nejsou dále explicitně vysvětlena. V rámci analýzy druhé pasáže jsou však některé podtržené kolokace uvedeny jako příklady. Z „The influence of comprehensible input on simultaneous interpreters' output“ od Weller Ford, 1991, *'La traduction, profession créative / Translation, a creative profession.'*, s. 399–400.

Jak lze vypožorovat z první pasáže, výkony studentů nebyly ideální a většina odchylek od původního sdělení se vyskytuje ve složitějších nebo zhuštěnějších částech projevu. Nejvíce se participanti dopouštěli repeticí (*floods flooded*), jazykových interferencí (*provoked floods*, nadměrné užívání určitého členu *the*), nepřeložení španělského originálu (*marchitaban*), omisí a lexikálních chyb (*provincial* místo *torrential*, *winter* místo *summer*).

Druhá pasáž byla následně zdařilejší. Studenti získali lepší představu o tom, co se myslí gerundiem *desquiciando*, a zatímco oba přetlumočili jméno a zázemí klimatologa, dobu ledovou, dopady tání ledovců i myšlenku, že přichází zásadní dalekosáhlá změna, student B odvedl lepší práci. Jeho tlumočení totiž kladlo větší důraz na změnu klimatu a zároveň zachovalo i myšlenku skleníkového efektu (*efecto del invernadero*), jež byla u studenta A zcela vypuštěna (Weller Ford, 1991).

Studenti také postrádali (Weller Ford, 1991) dostatek vhodných tlumočnických strategií. Ze strategií Černova využívali pouze první tři (omise, únik, chyba), zatímco zbylé strategie (čekání, filtrace, přiblížení), jež jsou sofistikovnější taktikou a s nimiž rutinně pracují profesionální tlumočníci, zůstaly nepovšimnuty.

I přes značné nedostatky byly u všech tlumočení hlavní myšlenky projevu posluchačům předány (ač ne vždy elegantně či jasně), na základě čehož lze konstatovat (Weller Ford, 1991), že studenti přetlumočili většinu relevantního materiálu, což odpovídá Taylorovým závěrům.

Prezentace originálního sdělení řečníkem (rychlost přednesu, výslovnost, dikce apod.) byla neměnná, ovšem nejasná vyjádření, vynechávky a posuny nasvědčují tomu, že pro účastníky byl tento vstup nesrozumitelný. Wellerová Fordová se domnívá (1991), že velký podíl na této skutečnosti mělo zahlcení studentů náročnými informacemi, které nestačili včas zpracovat. Vyučující nemusel správně odhadnout náročnost projevu, čímž studenty vehnal do situace, kdy se museli vypořádat s neúměrnou úrovní očekávaných jazykových znalostí ($i + I + I + I$). Nebo, vzhledem ke zvládnutí přetlumočení jiných, výrazně náročnějších projevů, byl tento projev přesně oním menším zvednutím jazykové úrovně ($i + I$), které je pro zlepšení tlumočnických dovedností nutností.

V rámci předběžné zprávy byly analyzovány i slovní komentáře účastníků v doprovodném dotazníku zaměřeném mimo jiné na jejich jazykové kompetence, vývojovou křivku jejich výkonu v simultánním tlumočení nebo problémy, se kterými se potýkají při tlumočení ze

španělštiny do angličtiny (L₂ do L₁). Dle samotných studentů byly jejich největšími slabunami (Weller Ford, 1991):

- přeslechnutí nebo špatné zachycení vyřčeného, zejména v rychlejších pasážích projevu;
- počáteční nepochopení španělského originálu;
- nepřesné vyjadřování v angličtině vlivem špatného porozumění španělštině.

Na otázku, jaké strategie využili ke zlepšení svého výkonu, se shodli v názoru, že nedostatky ve formě vypuštěných či pokřivených myšlenek nebylo možné dostatečně kompenzovat. Jednotlivě následně uvedli, že (Weller Ford, 1991): „nepochopení originálu nelze nijak kompenzovat“¹¹; „částečná kompenzace by byla možná prostřednictvím značného procvičování tlumočení“¹²; „vyslovíte to nejlepší řešení, které vás napadne na základě předchozí přípravy“¹³ (s.10).

Zároveň není překvapivé, že srozumitelnost výchozího textu pro ně představovala při zkoumaném simultánním tlumočení největší nebo druhou největší výzvu, čemuž nasvědčuje i dostupný slovní komentář všech participantů (Weller Ford, 1991): „přetlumočit lze pouze to, čemu rozumíte“¹⁴; „musíte nejprve porozumět, abyste mohli tlumočit“¹⁵; „klíčem je porozumění, bez něho nelze tlumočit“¹⁶ (s.10).

V této podkapitole jsme se věnovali vlivu originálního sdělení na výkon amerických tlumočnicků-studentů. Studenti postrádali dostatečné jazykové a deklarativní znalosti, čímž se pro ně stal původní výstup značně nesrozumitelný. Zároveň neměli dokonale osvojené sofistikované tlumočnické strategie, s jejichž pomocí by dosáhli kvalitnějšího výstupu. Jejich tlumočení tak bylo plné chyb a posunů, navzdory těmto defektům však byli schopni zamýšlenému laickému publiku základní myšlenky původního mexického mluvčího předat.

---

¹¹ “you just can’t make up for a lack of comprehension”

¹² “you could partially compensate by lots and lots of practise”

¹³ “you had to say the best thing that comes into your mind at the time after having researched the topic”

¹⁴ “you can only interpret what you understand”

¹⁵ “you must understand to interpret”

¹⁶ “comprehension is the key or you can’t interpret”

7.6 Očekávání publika

Výzkumný projekt *The Audience's view on Simultaneous Conference Interpreters' performace in Mexico* je zaměřený na kvalitu a roli služeb profesionálních tlumočnicků nabízených v Mexiku. Projekt probíhal od ledna do června roku 1997 bez finanční podpory. Podílely se na něm Georganne Wellerová Fordová a Patricia Yáñezová, mexická tlumočnice, teoretička tlumočení a dnes již bývalá předsedkyně Kolegia mexických konferenčních tlumočnicků. Autorky spolupracovaly s dalšími mexickými kolegy, kteří pomohli s distribucí dotazníků.

Badatelky se výzkum rozhodly provést, aby porozuměly kvalitě tlumočení z jiného hlediska, a to z pohledu zamýšleného publika, tj. posluchačů tlumočení. Úvodním impulzem pro výzkum byla otázka, zdali všichni účastníci komunikace v Mexiku sdílejí stejná kritéria pro kvalitu tlumočení, neboť se veškerý do té doby provedený výzkum soustředil pouze na kvalitu očima samotných tlumočnicků nebo odborníků z lingvistiky. U projektu Wellerové Fordové a Yáñezové se proto jedná o zcela první vědecký pokus orientovaný na sběr názorů konečných účastníků komunikace v Mexiku a svým významem si zasluhuje pozornost.

Wellerová Fordová a Yáñezová navázaly na předchozí snahy o bádání v této oblasti, které ovšem bohužel skončily malým a rozkolísaným počtem zpětné vazby publika ve formě občasných do kabin zaslaných pozitivních hodnocení výkonu nebo komentářů s podněty na zlepšení.

Tento výzkumný projekt měl úhrnem čtyři fáze – sestavení dotazníku, jeho následnou distribuci, analýzu sesbíraných dat a publikování výsledků. Na následujících řádcích této diplomové práce se budeme věnovat relevantním aspektům každé z těchto uvedených fází, popíšeme problémy, s nimiž se badatelky musely při výzkumu vypořádat, a také nastíníme výsledky a závěry, ke kterým došly.

Při samotném sestavování dotazníku bylo nejprve důležité stanovit si obsah a formát otázek, aby výsledky jasně reflektovaly nejen názory participantů, ale zároveň se daly využít ke zlepšení tlumočnického výkonu u zájemců z řad profesionálních tlumočnicků. Stejně tak bylo nutné promyslet celkový počet otázek, aby dotazník nebyl příliš časově náročný, a nabídku odpovědí, aby se zamezilo obecným, nic nevypovídajícím reakcím. Wellerová Fordová a Yáñezová se proto rozhodly inspirovat průzkumem očekávání účastníků konferenčního tlumočení provedeným Ingrid Kurzovou v roce 1989, se kterým posléze výsledky vlastního šetření srovnávají.

Fáze distribuce dotazníků byla pro badatelky nejvíce obtížná hned z několika důvodů. Kromě informovaného souhlasu zúčastněných tlumočnicků totiž bylo v mnohých případech potřeba zajistit povolení ze strany pořadatelů konference nebo agentur najímajících tlumočnicků. Tlumočníci následně s účastí v šetření váhali v obavě, že by výsledky průzkumu vrhaly na jejich výkon špatné světlo, čímž by jejich kariéra dostala ujmi. Na tomto místě také považujeme za vhodné zmínit, jak upozorňují i Wellerová Fordová a Yáñezová (1997), že Mexiko postrádá tradici výzkumu obecně, tlumočníci s ním mají ve většině případů nulovou zkušenost, a navíc jsou obezřetní vůči jeho přínosu. Situaci také znesnadňovala neexistence finanční podpory. Není proto s podivem, že problémem byla i samotná distribuce tištěných dotazníků, které se nakonec dostaly k publiku prostřednictvím kolegů-tlumočnicků, kteří o výzkum projevíli zájem. Nejpodstatnější překážkou omezující počet získaných dotazníků byl však nedostatek vhodných konferencí, na nichž by bylo šetření provedeno. Cílem bylo vybrat specializované konference, kde publikum na tlumočení zcela závisí, nicméně mnozí pořadatelé nechtěli účastníky zatěžovat nebo konference nakonec probíhaly za zavřenými dveřmi či skončily bez varování dříve, než měly. Posledním problémem byly neúplná návratnost dotazníků a vynechávání otázek.

Dohromady bylo sesbíráno na 150 dotazníků s reakcemi publika. Dotazníkové šetření sestávalo z deseti otázek, ve většině případů s podotázkami, určených rozličným účastníkům na celkem osmi technických konferencích v Mexiku, kde se příspěvky tlumočily z výchozí angličtiny do rodné mexické španělštiny.

Jednalo se o tyto otázky (Weller Ford & Yáñez, 1997):

1. *Kolikrát jste se setkali se simultánním tlumočením?*
2. *a) Všimli jste si tlumočnicků?*
b) Pokud ano, byla jejich přítomnost přínosná?
3. *Je vzhled tlumočnicka důležitý?*
4. *a) Myslíte si, že je nutné mít na vícejazyčné konferenci tlumočnický?*
b) Simultánní tlumočení na této konferenci porozumění...
5. *a) Měli tlumočníci na této konferenci příjemné hlasy?*
b) Myslíte si, že je hlas tlumočnicka obecně důležitý?
6. *a) Bylo tlumočení do španělštiny plynulé?*
b) Myslíte si, že je plynulost tlumočení s přirozeným tempem španělštiny obecně důležitá?
7. *a) Všimli jste si, jestli tlumočníci na této konferenci dokončovali své věty?*

- b) *Myslíte si, že je obecně důležité, aby tlumočníci dokončovali své věty?*
8. a) *Používali tlumočníci na této konferenci gramaticky správnou španělštinu?*
 b) *Myslíte si, že je obecně důležité, aby tlumočníci používali gramaticky správnou španělštinu?*
9. a) *Využívali tlumočníci na této konferenci správnou odbornou terminologii?*
 b) *Myslíte si, že je obecně důležité, aby tlumočníci využívali správnou odbornou terminologii?*
10. a) *Pokud tlumočnický vidíte, rozptyluje vás jejich řeč těla (pohyby rukou, gesta, ...)?*
 b) *Obohacuje jakkoli tato řeč těla komunikaci?*

Dotazovaní mohli na tyto otázky reagovat výběrem z několika možností. Nabídka možností nebyla pro všechny otázky stejná, ale variovala. Nejčastější nabídka odpovědí zahrnovala reakce: *ano, více méně, ne, nevšimla jsem si*. U jedné otázky se následně vyskytla škála četnosti a u další podrobnější hodnocení: *jednoznačně ano, ano, víceméně, spíše ne, ne*. V jednom případě se také namísto otázky jedná o tezi, kterou musí participant dle možností doplnit.

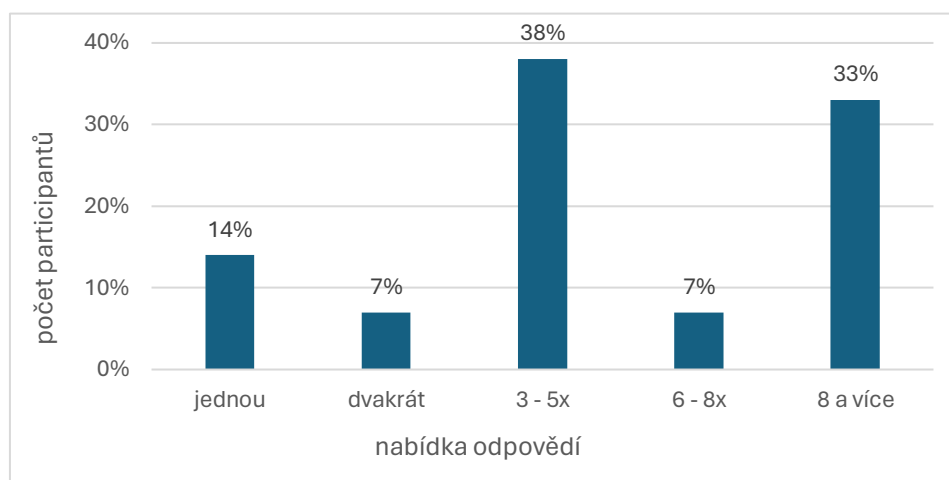
Wellerová Fordová a Yáñezová získaná data podrobily jak kvantitativní, tak kvalitativní analýze. Kvalitativní data byla získána díky slovním komentářům účastníků a budou přidružena k následujícímu popisu výsledků, které přinesly reakce respondentů na jednotlivé otázky. K vybraným otázkám a porovnávání dále připojujeme grafy, které jsme vytvořili na základě výsledků dotazníkového šetření (Weller Ford & Yáñez, 1997). Pro zájemce přikládáme úplnou tabulku výsledků v příloze 13 této práce.

Před samotnou prezentací výsledků nesmíme opomenout zmínit, že se ve zprávě projektu u otázky 10.b *Obohacuje jakkoli tato řeč těla komunikaci?* vyskytla typografická chyba u vypočítaných procent. Chybu jsme si dovolili opravit na základě logické dedukce: pod odpovědí *ne* bylo uvedeno pouze 1 % participantů namísto 15 %, které doplnily 30 % u *ano*, 41 % u *více méně, nemělo vliv*; a 14 % u *nezodpovězení otázky* ($15 + 30 + 41 + 14 = 100$ %). 15 % také odpovídá uvedeným 20 odpovědím participantů z celkového počtu 133 reakcí pro danou otázku (viz také tabulka v příloze 13).

Z reakce na první otázku *Kolikrát jste se setkali se simultánním tlumočením?* vyplynulo, že 38 % respondentů mělo předchozí zkušenost s alespoň třemi simultánně tlumočenými akcemi a dalších 33 % využilo simultánní tlumočení v osmi nebo více případech, z čehož vyplývá, že 71 % dotazovaného publika mělo pro své komentáře srovnání.

Graf 8

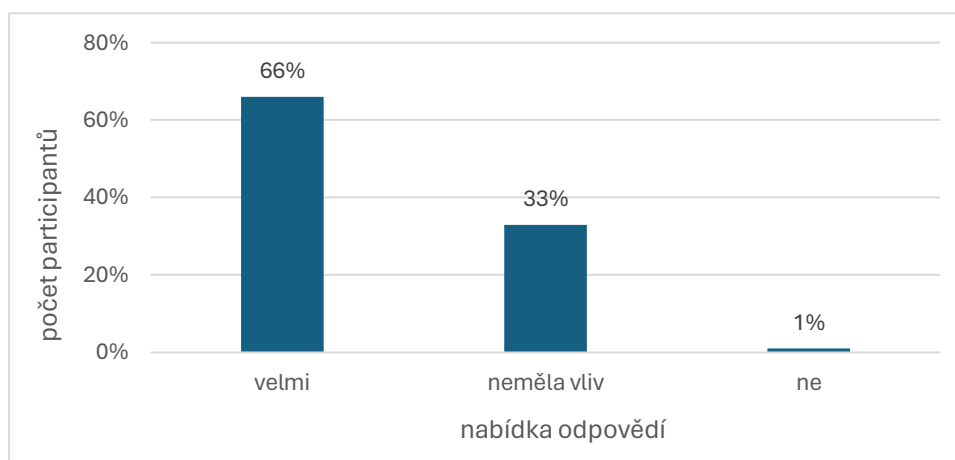
Kolikrát jste se setkali se simultánním tlumočením?

Na druhou otázku *Všimli jste si tlumočnicků?* 84 % účastníků odpovědělo souhlasně. Jak Wellerová Fordová a Yáñezová samy spekulují (1997), je pravděpodobné, že zbylých 16 % službu tlumočení nevyužilo, a tudíž jim věnovalo méně pozornosti. U podotázky, zda byla přítomnost tlumočnicků přínosná, 66 % dotazovaných uvedlo, že velmi, zatímco pro 33 % to nemělo vliv. Opět je možné (Weller Ford & Yáñez, 1997), že v rámci zmíněných 33 % bylo oněch 16 % respondentů, kteří tlumočení nevyužili, a dalších 17 %, kteří simultánní tlumočení na dané konferenci považovali za nekvalitní.

Graf 9

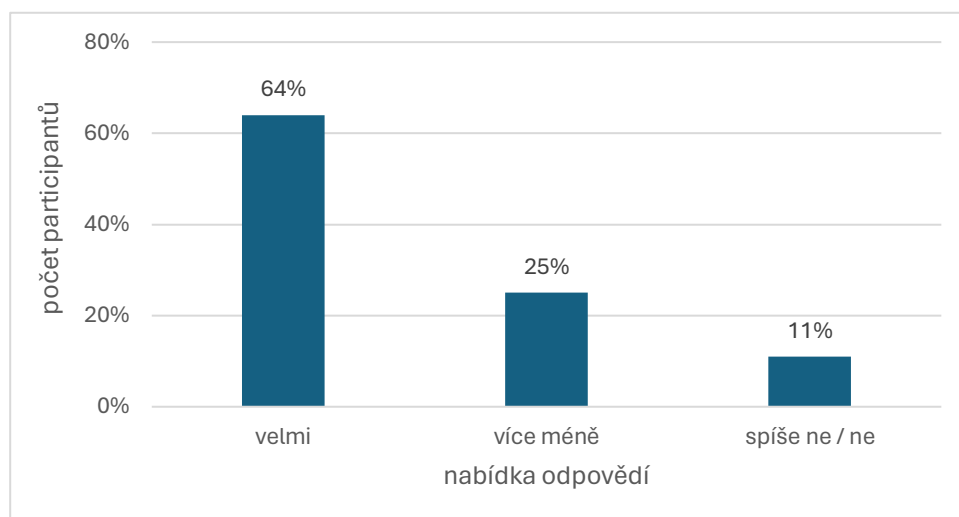
Byla přítomnost tlumočnicků přínosná?

U třetí otázky *Je vzhled tlumočnicka důležitý?* 64 % dotazovaného publika označilo vzezření tlumočnicka za velmi důležitý faktor, oproti zbylým 36 %, pro které vzhled hrál malou nebo nulovou roli.

Graf 10

Je vzhled tlumočnicka důležitý?

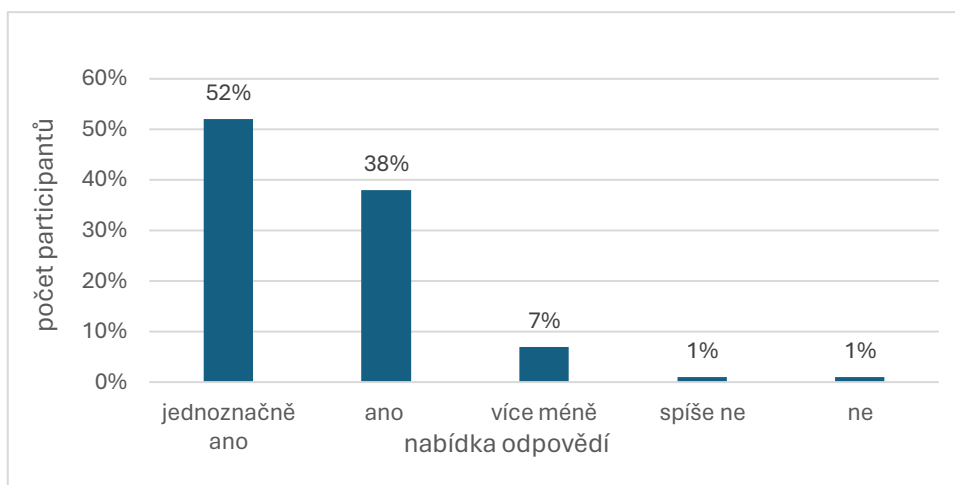

Ohromující výsledky přinesla čtvrtá otázka *Myslíte si, že je nutné mít na vícejazyčné konferenci tlumočnický?*, kdy 98 % dotazovaných uvedlo, že je jich potřeba. Z podotázky následně vyplývá, že na zkoumané konferenci tlumočníci komunikaci zprostředkovali úspěšně.

I u páté otázky *Měli tlumočníci na této konferenci příjemné hlasy?* se 94 % participantů shodlo na tom, že tlumočníci toto očekávání naplnili. Pouze v jednom slovním komentáři byl hlas tlumočnicka popsán jako monotónní a uspávací. Obecně se následně 90 % (52 % jednoznačně ano, 38 % ano) dotazovaného publika u podotázky domnívá, že se jedná o důležitý aspekt simultánního tlumočení.

Graf 11

Myslíte si, že je hlas tlumočníka obecně důležitý?

Také na šestou otázku *Bylo tlumočení do španělštiny plynulé?* 96 % respondentů odpovědělo kladně a v podotázce uvedlo, že považují plynulost tlumočnickova výstupu za velmi podstatnou.

Z reakce na sedmou otázku *Všimli jste si, jestli tlumočníci na této konferenci dokončovali své věty* vyplynulo, že 90 % účastníků bylo o tomto kritériu přesvědčeno nejen na zkoumané konferenci, ale i obecně v podotázce. Dle slovního komentáře nebyli tlumočníci v jednom případě schopni věty dokončovat v důsledku rychlého tempa celé konference.

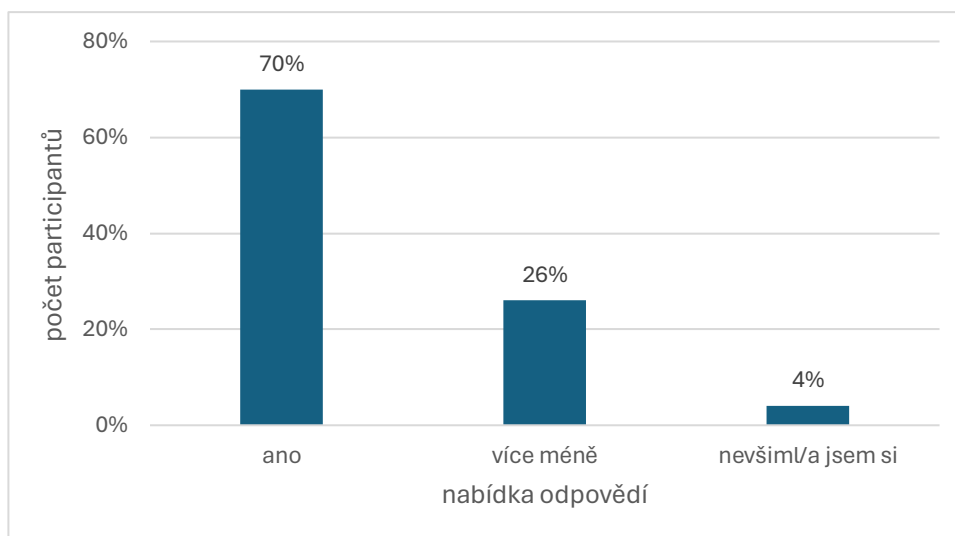
U osmé otázky *Používali tlumočníci na této konferenci gramaticky správnou španělštinu?* se 81 % participantů domnívalo, že ano, zatímco pro 89 % v podotázce bylo používání správných gramatických konstrukcí důležitým předpokladem u tlumočnicků obecně.

Devátá otázka *Využívali tlumočníci na této konferenci správnou odbornou terminologii?* ozřejmila, že se 70 % dotazovaných shodlo v názoru, že tlumočníci správnou odbornou terminologii použili, zatímco 26 % uvedlo, že ji tlumočníci více méně dodrželi. Slovní komentáře obsahovaly následně jak stížnosti, tak pochvalu. Obecně však u podotázky 98 % účastníků konstatovalo, že v dodržení správné odborné terminologie spatřují důležitost.

Graf 12

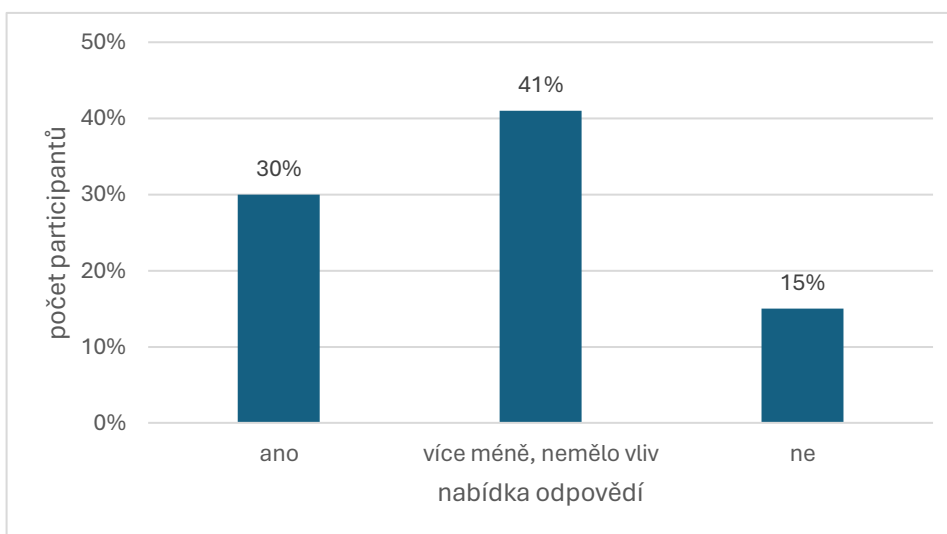
Využívali tlumočníci na této konferenci správnou odbornou terminologii?

Z odpovědí na poslední otázku *Pokud tlumočnický vidíte, rozptyluje vás jejich řeč těla (pohyby rukou, gesta, ...)?* vyplynulo, že 77 % participantů řeč tlumočnickova těla rozptylovala, oproti 23 %, na které neměla vliv. Pouze 30 % respondentů následně v podotázce, zdali řeč těla komunikaci jakkoli obohacuje, odpovědělo souhlasně, zatímco pro 41 % ji obohacuje jen do určité míry. Dohromady nicméně pro 71 % dotazovaného publika hrála roli. 14 % posléze na otázku neodpovědělo vůbec, což bylo dle Wellerové Fordové a Yáñezové (1997) pravděpodobně způsobené tím, že daní participantů neměli dostatečný výhled na tlumočnický.

Graf 13

Obohacuje jakkoli tato řeč těla komunikaci?

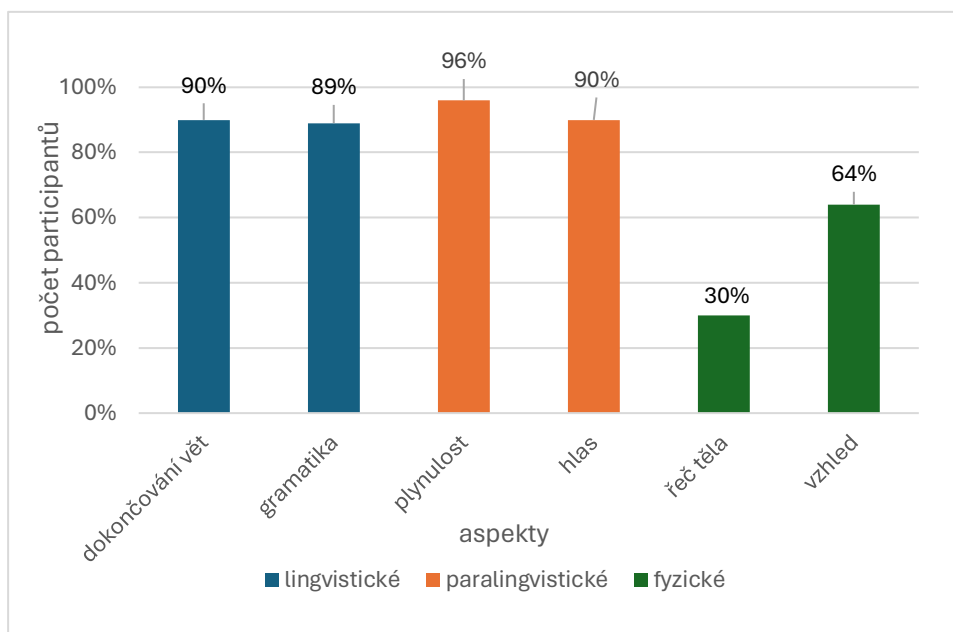

Je skvělou útechou, že 90 % a více participantů je toho názoru, že tlumočníci zprostředkovali na daných konferencích komunikaci (90 %) a je jich na vícejazyčných konferencích zapotřebí (98 %).

Z analyzovaných dat lze také dále soudit, že lingvistické (dokončování vět 90 %, gramatika 89 %) a paralingvistické (plynulost 96 %, hlas 90 %) aspekty tlumočnického výstupu byly pro účastníky daleko důležitější než ty fyzické (řeč těla 30 %, vzhled 64 %).

Graf 14

Důležitost lingvistických, paralingvistických a fyzických aspektů tlumočnického výkonu

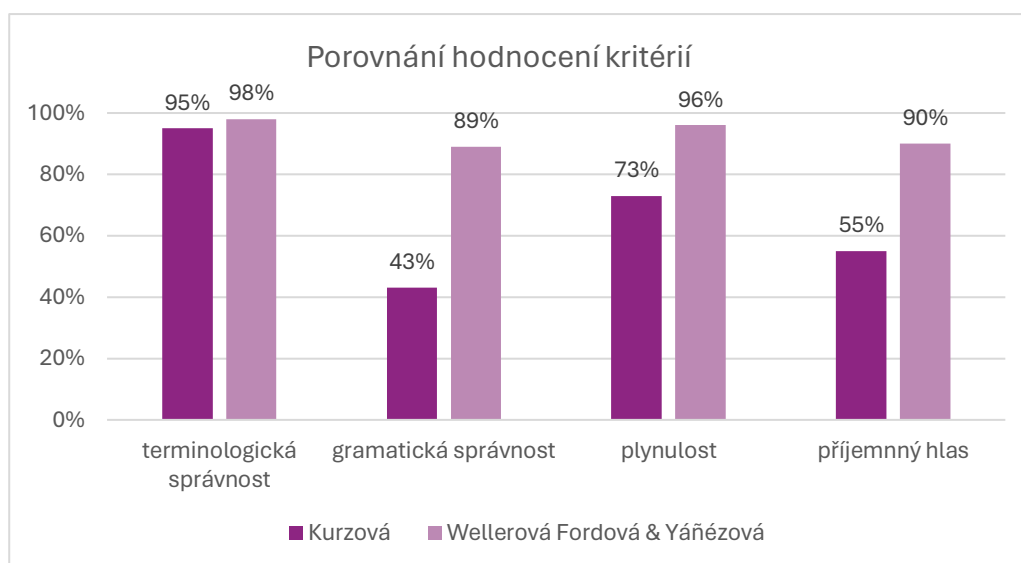

Při následném porovnání výsledků s průzkumem očekávání delegátů u Kurzové můžeme konstatovat tato fakta (Kurz, 1989; Weller Ford & Yáñez, 1997): účastníci obou šetření trvají na důležitosti správné terminologie (98 % zde vs. 95 % u Kurzové); respondenty Kurzové ovšem méně zajímala:

- gramatická správnost (89 % zde vs. 43 % u Kurzové),
- plynulost (96 % vs. 73 %),
- příjemný hlas (90 % vs. 55 %).

Graf 15

Porovnání hodnocení kritérií u Kurzové vs. Wellerové Fordové & Yáñezové

Nezbytné je ovšem dodat, že rozdíly mezi šetřeními, jak Wellerová Fordová a Yáñezová samy podotýkají (1997), mohly být způsobeny zaprvé tím, že větší důležitost byla u Kurzové přičítána sémantickým aspektům (koheze a věrnost originálu), jež nebyly v tomto výzkumu zohledněny; a zadruhé skutečností, že průzkum Kurzové probíhal na vysoce technické lékařské konferenci, zatímco zde technické konference pokrývaly široký rámec témat. Plnou tabulku s výsledky Kurzové přikládáme pro větší kontext v příloze 14 této práce. Výsledky rovněž odpovídají závěrům finské badatelky Vuorikoskiové (1995), totiž že participanti konference nemají vůči tlumočení jednotná očekávání.

Ve spojitosti s poslední fází výzkumu badatelky na základě analýzy získaných kvalitativních i kvantitativních dat formulují doporučení pro tlumočníky a vyučující tlumočení. Tlumočníci by měli (Weller Ford & Yáñez, 1997) zejména pracovat na osvojení správné terminologie, což je nezbytné i v rámci tlumočnických programů, jež nedbají ani dalších připomínek ze strany Kolegia mexických konferenčních tlumočnicků. Vyučující by dále měli (Weller Ford & Yáñez, 1997):

- zdůraznit komunikativní roli tlumočnicků, kdy tlumočníci nejsou pouze strojem na překládání;
- naučit studenty pracovat s mikrofonem a kašlátkem, protože se v Mexiku jedná o podstatný nedostatek;
- apelovat na důležitost přípravy u technických konferencí;

- naučit studenty, jak se konkrétně připravit pomocí získaných materiálů a vytvořených glosářů;
- naučit studenty si vyžádat materiály a podklady ke konferencím s předstihem.

Mimoto Wellerová Fordová a Yáñezová (1997) v závěrech podtrhují nejen nutnost spolupráce mezi výzkumníky a tlumočníky-praktiky, ale také potřebu zahrnout otázku hodnotící tlumočnické služby do standardních evaluačních formulářů na konferencích.

8 Didaktika

Vedle výzkumu a tlumočení se Georganne Wellerová Fordová rovněž hojně věnuje pedagogické činnosti. Ačkoli v současnosti nemá úvazek na žádné mexické univerzitě, vzdělává zájemce z řad veřejnosti i kolegů tlumočnicků a lingvistů. V rámci následujících dvou podkapitol se budeme podrobně věnovat těmto formám vzdělání a popíšeme jejich podobu a náplň.

8.1 Kurzy, workshopy, přednášky

V rámci didaktické činnosti se již více než 20 let věnuje ve spolupráci s mexickými i zahraničními odborníky organizaci vzdělávacích kurzů zaměřených na nejrůznější speciální translátologické disciplíny, jako například na využívání technik, metod a nástrojů informační technologie při tlumočení a překladu. Jak konstatuje v rozhovoru pro tuto diplomovou práci (Weller Ford, 2024), užitečnost umělé inteligence, navzdory mnoha jejím omezením, spatřuje nejen při přípravě na tlumočnické akce a tvorbě glosářů, ale zároveň i při výuce v rámci tlumočnických kurzů zaměřených na práci s AI.

V Kolegiu mexických konferenčních tlumočnicků měla na starosti pořádání kurzů v oblasti specializovaného překladu (překlad ekonomických, právních a mexikanismy zatížených textů) (Macías, 2009). V rozhovoru (Weller Ford, 2024) také uvedla, že u projektu *Cenzontle* (*Proyecto Cenzontle*) byla požádána, aby se podílela na vzdělávání tlumočnicků a překladatelů formou různě pokročilých kurzů a školení i pořádání virtuálních setkání tlumočnicků (*Café bien platicado*) na platformě Zoom (Weller Ford, 2018, 2021c, 2023a, 2023b).

Pro tlumočnický s pracovními jazyky angličtina a španělština pod křídly projektu *Cenzontle* vyučovala kurzy zaměřené na tlumočení z listu (*Learning to read or reading to learn: the case of sight interpretation*) nebo terminologii v obchodu, politice, parlamentu, na konferencích a ve sportu (*Basic Concepts and Intermediate Level of Terminology for Trade Negotiations in the Americas; Terminología política de las elecciones en los EUA entre Trump y Biden; Terminología de Conferencias y Procedimiento Parlamentario; Old Terms, New Meanings in Light of COVID-19*) (Weller Ford, 2020, 2021b, 2022a, 2022b).

V neposlední řadě také pro zkušené tlumočnický i nováčky v oboru nabízí vlastní kurzy tlumočení, které se konají prezenčně několikrát do roka (Montero, 2013). Jak uvádí v interview pro *Aunam Noticias* (2016), v rámci výuky nováčků usiluje o to být velmi vstřícná a trpělivá, jelikož si sama pamatuje své tvrdé začátky studií tlumočení, jimiž se musela

v počátku probouvat. Na mexickém institutu ISIT ji totiž přijali v důsledku chyby při přijímacím řízení. V domnění institutu, že se jedná o rodilou Mexičanku, skládala Georganne Wellerová Fordová vstupní zkoušky z angličtiny, která byla ovšem její mateřštinou, zatímco její neuspokojivá úroveň španělštiny zůstala až do výuky nepovšimnuta.

Poučená veřejnost i zainteresovaní laici mají na platformě YouTube (Valezzi, 2017) v dispozici ve španělském jazyce propedeutickou přednášku o tlumočení, ve které Georganne Wellerová Fordová velmi srozumitelně seznamuje se základními pojmy tlumočení, detailně rozebírá komunitní tlumočení v Mexiku a vztahuje jej na případy z praxe – klienty mluvící mexickými indiánskými jazyky. Zájemci se dozví, jaký je například rozdíl mezi druhy tlumočení, i to, že pro dobrou tlumočnickou notaci jsou správné psací potřeby, zpevněný blok a kapesní lampička nepostradatelné. V části věnující se komunitnímu tlumočení představuje Wellerová Fordová lékařské a právní dokumenty, ze kterých se běžně provádí tlumočení z listu. Pro tyto účely rovněž doporučuje mnohé výkladové i ilustrované slovníky a publikace, jež jsou pro správné pochopení sdělení u lékaře nebo soudu nutností, neboť, jak sama upozorňuje (Valezzi, 2017), pochybení tlumočnicka může v těchto situacích stát pacienta život nebo svobodu. Nedílnou součástí je také *role-play* návštěvy u lékaře, kdy Wellerová Fordová zastupuje jak lékaře, tak pacienta, a nechává prostor sledujícím, aby si během ticha vyzkoušeli danou komunikaci přetlumočit ve své jazykové kombinaci.

8.2 Příspěvky na konferencích

Kromě toho, že vyučuje a pořádá kurzy v souvislosti s dalšími vzdělávacími projekty a organizacemi, také každoročně přednáší a vede workshopy na konferencích Americké překladatelské asociace a Národní asociace soudních tlumočnicků a překladatelů v USA, kde zejména vyzdvihuje téma indiánských jazyků a jejich postavení na poli tlumočení a překladu (Montero, 2013). Výběrově se účastní ale i dalších konferencí v Mexiku i Spojených státech amerických. Naposledy se v období 15. – 17. března 2024 zúčastnila konference *Spring into Action* pořádané v americkém Miami Asociací floridských překladatelů a tlumočnicků (*Association of Translators and Interpreters of Florida, ATIF*) (ATIF, 2024). Georganne Wellerová Fordová zde přednesla příspěvek „The indigenous Languages of Florida as Languages of Lesser Diffusion in the Worlds of Interpretation and Translation“, v němž hovoří o diskriminaci, jíž trpí mluvčí indiánských jazyků na půdě USA, a jejím dopadu na tlumočnické a překladatelské služby.

Wellerová Fordová v rámci online rozhovoru s Flor Montero (2013) zdůrazňuje důležitost těchto konferencí, a to i proto, že oborové vzdělání nabízené v Mexiku je často nedostačující nebo méně kvalitní. Z tohoto důvodu mexickým studentům translatologie v rozhovoru na základě osobní zkušenosti doporučuje (Montero, 2013) zahraniční konference tlumočnicků, jež považuje za neocenitelný zdroj poznatků a vědomostí plynoucí často z úst předních odborníků v oboru. K doporučeným akcím v zahraničí patří posléze konference organizované v Kanadě, kde se soustředí na komunitní tlumočení, a dále ve Venezuele, Kolumbii a také Brazílii, u nichž je následně potřeba mít osvojenou portugalštinu jako pracovní jazyk.

8.3 Publikační činnost

Didaktice se Wellerová Fordová věnuje i ve své publikační činnosti, výběrem lze zmínit články „Innovations in the interpretation program at the Instituto Superior de Intérpretes y Traductores (ISIT) in Mexico City“ (Weller Ford, 1986), „A glimpse into the decade of the 90's: Training of teachers of interpretation at the University of Hawaii“ (Weller Ford, 1990), „The history of translation and interpretation in Mexico“ (Weller Ford, 1999), popřípadě také „Sight translation: a linguistic challenge“ (Weller Ford, 2002).

Je rovněž autorkou více teoreticky zaměřených reflexí a pojednání o tlumočení, z nichž některé jsou určeny pro kolegy-tlumočníky, další pro neoborníky. Prací pro odborné publikum je kupříkladu zamyšlení se nad vztahem mezi konferenčním tlumočením a bilingvismem „Bilingualism and interpretation: An under-exploited field of study for researchers“ z roku 1988. Georganne Wellerová Fordová zde vychází z teoretiků studujících bilingvismus, jako jsou Thiéry (*pravý bilingvismus*), Weinrich, Ervin a Osgood (*coordinate vs. compound bilinguals*), a pokládá otázku, do jaké míry ovlivňuje pochopení originálního vstupu a výběr ekvivalentních řešení u tlumočnicka-profesionála skutečnost, že se oba pracovní jazyky naučil ve stejném kontextu (např. bilingvní domov) či nikoli (např. francouzština osvojena v Paříži, angličtina v Londýně). Při této příležitosti také upozorňuje na fakt (Weller, 1988), že většina profesionálních tlumočnicků s více jak dvacetiletou praxí jak v Mexiku, tak celé Latinské Americe jsou ve většině případů samouci a nikdo se zatím podrobně nezabýval jejich osvojováním jazyka či tlumočnických dovedností.

Jako didaktickou činnost lze vnímat i lingvistické články zabývající se překladem jakožto lingvistickou disciplínou a vhodným nástrojem pro výuku cizích jazyků (Weller, 1989; Weller Ford, 2005). Však vzhledem k lingvistickému zaměření těchto prací se jim dále v této diplomové práci podrobněji věnovat nebudeme.

9 Závěr

Tato teoreticky zaměřená práce se věnuje osobnosti současné mexické tlumočnice, badatelky a teoretičky Georganny Wellerové Fordové a navazuje na řadu diplomových prací o významných osobnostech světové translatologie vzniklých na Ústavu translatologie Univerzity Karlovy. Cílem práce je představit české odborné veřejnosti i zainteresovaným laikům nejpodstatnější poznatky vyplývající z výzkumu a projektů Wellerové Fordové, a to především čtenářům, kteří nevládnou španělským jazykem.

Součástí práce je též provedené interview s Georgannou Wellerovou Fordovou, jež nakonec proběhlo ve formě korespondenčního rozhovoru. Na jeho základě jsme získali řadu důležitých dat, která práci značně obohatila. Ačkoli byly informace podané Wellerovou Fordovou poněkud strohé, umožnily nám přiblížit její náhled na vlastní výzkumnou a didaktickou činnost, jako i opravit naše mylné domněnky, které jsme získali ve spojitosti se staršími internetovými zdroji.

První část jsme věnovali stručné biografii Wellerové Fordové a ucelenému přehledu oblastí jejího zájmu. Poté jsme zahrnuli nástin situace v Mexiku v oblasti tlumočení a překladu pro lepší porozumění kontextu, v rámci něhož jsme představili aktivní roli a přínos Wellerové Fordové ve sféře soudního tlumočení a tlumočení indiánských jazyků. Dalším objemným okruhem zájmu je výzkum simultánního tlumočení, jemuž jsme se věnovali v druhé části. V neposlední řadě jsme také zmapovali její pedagogickou činnost a didaktické publikace.

Svým proaktivním zapojením otevírá Wellerová Fordová témata, která nebyla dosud důkladně probádána a která v evropském kontextu postrádají dostatečnou pozornost. Aktuální je zejména statut, role a služby tlumočnicků a překladatelů pracujících v Mexiku s indiánskými jazyky. Pro Wellerovou Fordovou (Weller Ford, 2024) se jedná o skutečně stěžejní problematiku, jež vyžaduje pozornost nejen kolegů a veřejnosti, ale především odborníků a příslušných vládních složek. Dle našeho názoru činnost a výzkum Wellerové Fordové beze sporu tento cíl naplňují, o čemž svědčí řada vzniklých projektů usnadňující komunikaci mezi jednotlivými státními orgány a profesionálními organizacemi.

Wellerová Fordová výsledky svého bádání dále šíří na odborných konferencích a využívá je i v praxi, čímž jednoznačně přispívá k vývoji teorie tlumočení. Bylo by však prospěšné, kdyby se Wellerové Fordové podařilo zajistit větší podporu k realizaci komplexnějších projektů a výzkumů, do nichž by se zapojily další latinskoamerické státy čelící stejným výzvám.

Simultánnímu tlumočení je věnována řada reflexí, studií a průzkumů, v nichž se prolínají hlediska lingvistiky a translatologie. Mnohé práce jsou nyní již svým významem překonané, nicméně v oblasti výzkumu tlumočení v Mexiku se jedná o přínosné počátky translatologického bádání. Z uvedených výzkumných projektů považujeme za nesporně přínosný a stále relevantní výzkum očekávání mexického publika, který byl na území Mexika první svého druhu, a výzkum zabývající se rozdíly mezi konferenčními tlumočníky evropských jazyků a komunitními tlumočníky indiánských jazyků působících v Mexiku.

Vedle činnosti v profesionálních tlumočnických a lingvistických organizacích a výzkumu se Georganne Wellerová Fordová zabývá též didaktikou a realizací výukových programů, jež pomáhala koncipovat ve snaze profesionalizovat odvětví tlumočení a překladu. Zmíněné programy a kurzy propojují výsledky výzkumu s interdisciplinárním přístupem jak u modulů klasických jazyků, tak těch indiánských.

Další výzkum věnovaný činnosti Wellerové Fordové by mohl být orientovaný například na čistě lingvistické práce mapující postavení indiánských jazyků. Wellerová Fordová zůstává v oboru nadále aktivní a dle našeho názoru by bylo přínosné její publikační činnost dále sledovat. Jak v rozhovoru sama uvedla (Weller Ford, 2024), v současnosti pracuje na projektech zaměřených na roli tlumočnicků indiánských jazyků při mexických prezidentských debatách a vzdělávání tlumočnicků v mexických domorodých jazycích.

Wellerová Fordová v českém kontextu nepatří mezi příliš zmiňované osobnosti¹⁷, čemuž patrně přispívá jazyková bariéra, kterou může představovat španělština, a rovněž skutečnost, že její díla povětšinou nejsou v České republice ani na internetových zdrojích volně přístupná. Většinu děl, z nichž jsme čerpali, jsme získali přímo od Wellerové Fordové, nebo z časopiseckých publikací translatologických organizací. Práci Georganny Wellerové Fordové ovšem považujeme za velmi inspirativní, ať z pohledu bádání či obhajoby indiánských jazyků a práv jejich mluvčích. Doufáme, že naše práce splní svůj účel a zprostředkuje v českém lepší povědomí o této mexické badatelce.

---

¹⁷ Zmínku lze nalézt pouze v přehledu latinskoamerických teoretiků tlumočení v publikaci *Teorie a didaktika tlumočení. 1.* Ivany Čeňkové. Z informací poskytnutých Ivanou Čeňkovou také vyplývá, že Wellerová Fordová navštívila Ústav Translatologie Univerzity Karlovy pouze jednou, a to v rámci kongresu Evropské translatologické společnosti v roce 1995.

10 Seznam použité literatury

- Alexieva, B. (1988). Analysis of the Simultaneous Interpreter's Output. In *Translation, Our Future, XI World Congress FIT* (s. 484–488). Euroterm.
- Barik, H. (1971). A Description of Various Types of Omissions, Additions, and Errors Encountered in Simultaneous Interpretation. *Meta*, 16, 199–210.
- Becker, J. (2005). *InforMATIon*, no. 7. MATI.
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford University Press.
- Cadena Chávez, E. (2008). La traducción e interpretación de las lenguas autóctonas de México. In Luis González & Pollux Hernández (Eds.), *Traducción: Contacto y Contagio. Actas del III Congreso «El español, lengua de traducción»*, México (s. 299–315). ESLEtRA.
- Cruz Aldrete, M. (2023). Estudios de traducción en México. Perspectiva lingüística sobre panoramas de investigación. *Lingüística Mexicana, nueva época* 5(2), 7–23.
- Čeňková, I. (2001). *Teorie a didaktika tlumočení. 1*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.
- Čeňková, I. (2008). *Úvod do teorie tlumočení* (Druhé, opravené vydání). Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.
- Černov, Ch. V. (1966). Linguistic problems in the Compression of Speech in Simultaneous Interpretation. *Tetradí Perevodchika*, 9, 52–65.
- Debenham, M. (2007). *Epistolary interviews on-line: A novel addition to the researcher's palette*. JISC TechDis.
- Festinger, N. (2005). *Proteus, The newsletter of the national association of judiciary interpreters and translators*, 13(4). Consolidated Press.
- Fundación Italia Morayta, InterpretAmerica, & Intérpretes y Traductores en Servicios Públicos y Comunitarios. (2017). *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*. Fundación Italia Morayta.
- Gerver, D. (1974). The Effects of Noise on the Performance of Simultaneous Interpreters: Accuracy for Performance. *Acta Psychologica*, 38(3), 159–167. [https://doi.org/10.1016/0001-6918\(74\)90031-6](https://doi.org/10.1016/0001-6918(74)90031-6)

- Gile, D. (1994). Opening up in Interpretation Studies. In M. Snell-Hornby, F. Pöchhacker, & K. Kaindl (Eds.), *Translation Studies: An Interdiscipline. Selected papers from the Translation Studies Congress, Vienna 1992* (s. 149–158). John Benjamins.
- Gile, D. (1995). *Regards sur la recherche en interprétation de conférence*. Presses universitaires de Lille.
- Gillies, A. (2017). *Note-taking for consecutive interpreting: a short course* (Second edition). Routledge.
- Gillies, A. (2019). *Consecutive interpreting: a short course*. Routledge.
- Hale, S., & Napier, J. (2013). *Research methods in interpreting: a practical resource*. Bloomsbury.
- Henderson, J. (1982). Some Psychological Aspects of Simultaneous Interpretation. *The Incorporated Linguist*, 21, s. 149–150.
- Hendl, J. (1999). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Karolinum.
- Hendl, J., & Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Portál.
- Hendrickx, P. (1971). *Simultaneous Interpreting: A Practice Book*. Longman Group Limited.
- Hradecká, E. (2010). *Tlumočení z listu – mluvenost versus psanost*. [Rigorózní práce (PhDr.), Univerzita Karlova]. Digitální repozitář UK.
<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/25142>
- INEGI. (2022). *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2020. Estados Unidos Mexicanos*. Instituto Nacional de Estadística y Geografía.
- Kade, O., & Cartellieri, C. (1971). Some Methodological Aspects of Simultaneous Interpretation. *Babel*, 17, 12–16.
- Kalina, S. (1992). Discourse Processing and Interpreting Strategies – An Approach to the Teaching of Interpreting. In Dollerup & Loddegaard (Eds.), *Teaching Translation and Interpreting* (s. 251–257). John Benjamins Publishing Co.
- Kopczynski, A. (1994). Quality in Conference Interpreting: Some pragmatic problems. In M. Snell-Hornby, F. Pöchhacker, & K. Kaindl (Eds.), *Translation Studies: An Interdiscipline* (s. 189–198). John Benjamins.

- Krashen, S. (1980). The Input Hypothesis. In J. E. Alatis (Ed.), *Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics* (s. 168–180). Georgetown University Press.
- Krashen, S. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Pergamon Press.
- Kumar, R. (2010). The Translator as an Entrepreneur: An Indian Perspective. *FLASH, Publicación periódica esporádica*, 45, 17–21.
- Kurz, I. (1989). Conference Interpreting: User Expectations. In D. Hammond (Ed.), *Coming of Age. Proceedings of the 30th Annual Conference of the American Translators Association* (s. 143–148). Learned Information.
- Kurz, I. (2001). Conference Interpreting: Quality in the Ears of the User. *Meta*, 46(2), 394–409. <https://doi.org/10.7202/003364ar>
- Lambert, S. (1992). Shadowing. *The Interpreters' Newsletter*, 4, 15–24.
- Macías, M. (2009). Desarrollo profesional. *FLASH, Publicación periódica esporádica*, 43, 30.
- Miovský, M. (2009). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.
- Oléron, P., & Nanpon, H. (1964). Recherches sur la traduction simultanée. *Journal de Psychologie Normale et Pathologique*, 62, 73–94.
- Paradas Macías, E. M., Stévaux, E., García Becerra, O., & Collados Aís, Á. (2007). *La evaluación de la calidad en interpretación simultánea: parámetros de incidencia*. Editorial Comares.
- Rodriguez, A. (2022). *Translatio bulletin, no. 2*. FIT.
- Seleskovitch, D. (1968). *L'interprète dans les conférences internationales. Problèmes de langage et de communication*. Minard Lettres Modernes.
- Sweda-Nicholson, N., & den Tuinder, J. (1984). Semantics and Context in Simultaneous Interpretation. In P. E. Newman (Ed.), *ATA Proceedings of the 25th Annual Conference Silver Tongues* (s. 383–389). (n.p.).
- Schweda-Nicholson, N. (1989). Documentation and Text Preparation for Simultaneous Interpretation. In D. Lindberg Hammond (Ed.), *Coming of Age: ATA proceedings* (s. 165). Learned Information.

- Taylor, C. J. (1990). Primary and Secondary Orality in Teaching a Interpreting Technique. *The Jerome Quarterly*, 5(2), 5–7.
- Vuorikoski, A. (1995). Simultaneous Interpreting as Experienced by the Audience. In P. Krawutschke (Ed.), *Connections: Proceedings of the 36th Annual Conference of the American Translators Association* (s. 165–176). Information Today.
- Weller, G. (1989a). Some polemic aspects of translation in foreign language pedagogy revisited. In P. Krawutschke (Ed.), *Translator and Interpreter Training and Foreign Language Pedagogy* (s. 39–50). John Benjamins Publishing Co. <https://doi.org/10.1075/ata.iii.05wel>
- Weller, G. (1989b). The whys behind a semantic approach to simultaneous interpretation. In D. Hammond (Ed.), *Coming of age, 30th Annual ATA Proceedings* (s. 207–217). Learned Information.
- Weller, G., & Dubrovsky, R. (1990). Curriculum Review at the ISIT (Mexico City). In D. Bowen & M. Bowen (Eds.), *Interpreting. Yesterday, Today, and Tomorrow* (s. 61–69). John Benjamins Publishing Co.
- Weller Ford, G. (1991). The influence of comprehensible input on simultaneous interpreters' "output". In M. Jovanovic (Ed.), *'La traduction, profession créative / Translation, a creative profession.'* (s. 391–401). Prevedilac.
- Weller Ford, G. (1993). Simultaneous interpretation and the self-monitoring, self-correcting device. In *Memoria de la 34a. Conferencia Anual de la ATA, Philadelphia* (s. 225–234). Learned Information.
- Weller Ford, G. (1994). La interpretación simultánea y el dispositivo de la autocorrección. *Estudios de Lingüística Aplicada*, 19/20, 292–304.
- Weller Ford, G. (1996). El impacto sociolingüístico de la nueva situación triglósica en la zona fronteriza norte México-Estados Unidos, sobre los niños indígenas migrantes. *Estudios de Lingüística Aplicada*, 23/24, 280–288.
- Weller Ford, G., & Yáñez, P. (1997). The audience's views on simultaneous conference interpreters' performance in Mexico, In M. Jérôme – O'Keeffe (Ed.), *Proceedings of the 38th Annual Conference of the ATA* (s. 69–86). Learned Information.
- Weller Ford, G. (2005). La traducción del español al inglés de títulos de trabajos científicos: consideraciones lingüísticas y metalingüísticas. *Lingüística Mexicana*, 2(1), 133–140.

Weller Ford, G. (2008). Reflexiones para la enseñanza de técnicas de traducción a la vista del español al maya. In Luis González & Pollux Hernández (Eds.), *Traducción: Contacto y Contagio. Actas del III Congreso «El español, lengua de traducción»*, México (s. 573–579). ESLEtRA.

Weller Ford, G. (2008-2009). Training Interpreters In Mexican Indian Languages: A Multi-National Problem. *Proteus*, 17(4), 3–4.

Weller Ford, G. (2010). Introducción a The Translator as an Entrepreneur: An Indian Perspective por Ravi Kumar. *FLASH, Publicación periódica esporádica*, 45, 15–16.

Weller Ford, G. (2021a). Marcadas diferencias entre intérpretes comunitarios en lenguas indígenas e intérpretes de conferencias en lenguas europeas: el caso de México. In Edna Cerf (Ed.), *La ética profesional de intérpretes y traductores* (s. 316–336). Tirant lo Blanch.

Weller Ford, G. (2024, 13. dubna). Osobní komunikace [Korespondenční rozhovor].

Internetové zdroje

A.C. ITSPyC. (2023). *Intérpretes y Traductores en Servicios Públicos y Comunitarios*, A.C. <https://www.interpretescomunitarios.org>

Aima Zaheer. (2023, 30. listopadu). *21 Countries with Most Spanish Speakers Heading into 2024*. Yahoo!finance. https://finance.yahoo.com/news/21-countries-most-spanish-speakers-090254676.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAIUGaqda7-vPIEB10x5E8AWz0LK8zuoMG5U_TCfHWy4JCNWU5I0mEE31VALNhqIDLfKlb2JD19RfE-4IIKO5s9EXEtrxOWueAD_paliO4edRsCPO2m8OTMy7GzHfz5Wh8i_sHxbPKI49Qh0JtKEkBIb0Vfmg0sxNC539Rv2gYWPu

American Translators Association. (2018, 15. ledna). *2017 ATA Honors and Awards Recipients*. <https://www.atanet.org/resources/2017-ata-honors-and-awards-recipients/>

Atif. (2024). *Georganne Weller*. <https://springintoaction.info/speaker/georganne-weller/>

Aunamnoticias. (2016, 28. prosince). *GEORGANNE WELLER: UNA MUJER AL SERVICIO DE LAS LENGUAS*. <https://aunamnoticias.blogspot.com/2016/12/georganne-weller-una-mujer-al-servicio.html?m=1http://panitli.inali.gob.mx/>

- Charlas del Círculo. (2013, 11. září) *Diego Guzman Georganne Weller* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=tBeRS0ROt28&t=3737s&ab_channel=CharlasdelC%C3%A9rculo
- Decreto. Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas (2003). https://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=698625&fecha=13/03/2003#gsc.tab=0
- Egbe Inmolorogun. (2020, 12. srpna) *Del pensamiento a la palabra INDÍGENA* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=LzfDsIZTgIg&ab_channel=EgbeInmolorogun
- El Colegio de México. (2023, 06. června). *Lingmex: Bibliografía Lingüística de México desde 1970*. <https://lingmex.colmex.mx/>
- En Neza Radio 97.3 FM. (2024a, 4. dubna). #Alaire "Voces De Los Pueblos Indígenas" *La mazahua es una de las lenguas más antiguas de Mesoamérica* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/EnNezaRadio97.3fm/videos/alairevoces-de-los-pueblos-ind%C3%A9genas-la-mazahua-es-una-de-las-lenguas-m%C3%A1s-antigua/891110686122921/>
- En Neza Radio 97.3 FM. (2024b, 25. dubna). #Alaire "Voces Del Los Pueblos Indígenas" [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/EnNezaRadio97.3fm/videos/alairevoces-del-los-pueblos-ind%C3%A9genas-%EF%B8%8Ftel-en-cabina-55-2228-0133siguenos-en-nue/1837722480072344/>
- Georganne Weller Ford. (2018, 7. dubna). *This* [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=132669594244115&set=ecnf.100025032256611>
- Georganne Weller Ford. (2020, 11. července). *Tengo el gusto de invitarles al curso que voy a impartir. Please join us for an interesting session. This* [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=712190236292045&set=ecnf.100025032256611>
- Georganne Weller Ford. (2021b, 8. srpna). *El 21 de agosto 2021 impartiré este curso. el contenido será: En qué consisten las negociaciones y acuerdos comerciales, los acuerdos comerciales como fuente de trabajo para intérpretes y traductores y elaboración de glosarios inglés-español especializados en grupos de negociación. This* [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=974590710051995&set=ecnf.100025032256611>

Georganne Weller Ford. (2021c, 28. srpen). *Amigos y colegas, tengo el gusto de invitarlos al excelente curso introducción a la traducción jurídica que impartirán las maestras María Fernanda Arámbula y Mariana de la Vega.* This [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=987597572084642&set=ecnf.100025032256611>

Georganne Weller Ford. (2022a, 4. leden). *Hola colegas, tengo el agrado de invitarles al curso Learning to read or reading to learn: the case of sight interpretation.* This [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1068745437303188&set=ecnf.100025032256611>

Georganne Weller Ford. (2022b, 2. července). *¡Te invito a mi siguiente curso!* This [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1182839199227144&set=ecnf.100025032256611>

Georganne Weller Ford. (2023a, 14. srpna). *This* [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1441555760022152&set=ecnf.100025032256611>

Georganne Weller Ford. (2023b, 23. listopadu). *¡Acompáñanos en la tertulia de acción de gracias!* This [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1495186181325776&set=ecnf.100025032256611>

Google. (n.d.). [Mapa Mexika]. Vytvořeno 20. dubna, 2024, z

<https://www.google.com/maps/@22.0638491,-94.9544341,5.92z?entry=tту>

IIUNAM. (2013, 7. listopadu) *Entrevista con la Dra. Georganne Weller* [Video]. YouTube.

https://www.youtube.com/watch?v=UeklCbQXf2g&t=9s&ab_channel=IIUNAM

INALI. (2023). *Catálogo de las Lenguas Indígenas Nacionales*. Gobierno de México.

<https://www.inali.gob.mx/clin-inali/>

INALI. (2024a). *Código de ética*.

http://panitli.inali.gob.mx/index.php?option=com_content&view=article&id=6:codigo-de-etica&Itemid=14

INALI. (2024b). *Fichas de Términos Jurídicos*.

http://panitli.inali.gob.mx/index.php?option=com_content&view=article&id=8:glosario&Itemid=16

INPI. (2019). *Códice México. Lenguas Indígenas Nacionales*.

<https://www.inpi.gob.mx/codicemexico/>

LSM. (2024). *Cursos disponibles*. <https://www.lsm.cdmx.gob.mx/>

Montero, F. (2013, 8. října) *Livestream noc Georganne Weller: "La educación continua de un intérprete"* [Video]. YouTube.

https://www.youtube.com/watch?v=zE3ML4_mWUg&ab_channel=FlorMontero

UABJO. (2024). *Maestría en Traducción e Interpretación de Lenguas Indígenas*.

<https://idiomas.uabjo.mx/maestria-en-traduccion-e-interpretacion-en-lenguas-indigenas>

UIC. (2024). *ESTUDIA LA LICENCIATURA EN Traducción, localización e interpretación*.

<https://www.uic.mx/licenciaturas/traduccion-localizacion-e-interpretacion/>

UNAM. (2024). *Traducción*. <https://oferta.unam.mx/traduccion.html>

Universidad de Alicante. (2001). *BITRA. Bibliografía de interpretación y traducción*.

https://aplicacionesua.cpd.ua.es/tra_int/usu/buscar.asp?idioma=es

Valezzi, C. (2017, 26. června) *Georganne Weller sobre la interpretación* [Video]. YouTube.

https://www.youtube.com/watch?v=W-BdDxGBeiI&ab_channel=CarolinaValezzi

Seznam příloh

- Příloha 1 – Kompletní přehled díla Georganny Wellerové Fordové
- Příloha 2 – Návrh otázek k rozhovoru s Georgannou Wellerovou (česká verze)
- Příloha 3 – Návrh otázek k rozhovoru s Georgannou Wellerovou Fordovou (španělská verze)
- Příloha 4 – Vzor informovaného souhlasu
- Příloha 5 – Korespondenční rozhovor s Georgannou Wellerovou Fordovou (originál)
- Příloha 6 – Korespondenční rozhovor s Georgannou Wellerovou Fordovou (překlad)
- Příloha 7 – Témata překladatelských zakázek
- Příloha 8 – Témata tlumočnických zakázek
- Příloha 9 – Důvody, proč tlumočníci a překladatelé nabízejí své služby pro bono
- Příloha 10 – Faktory negativně ovlivňující příjmy tlumočnicků
- Příloha 11 – Faktory negativně ovlivňující příjmy překladatelů
- Příloha 12 – Příklady chyb a autokorekce z nahrávek u tlumočení z angličtiny do španělštiny (úplná tabulka)
- Příloha 13 – Výsledky dotazníku zkoumajícího očekávání publika (Wellerová Fordová & Yáñezová)
- Příloha 14 – Výsledky dotazníku zkoumajícího kritéria (Kurzová)
- Příloha 15 – Internetové letáčky ke kurzům Projektu *Cenzontle*
- Příloha 16 – Internetová pozvánka na setkání v síti Projektu *Cenzontle*

Příloha 1 – Kompletní přehled díla Georganny Wellerové Fordové

Publikace

Weller, G., & Dubrovsky, R. (1990). *Problems detected at ISIT in evaluating 4th year students' simultaneous interpretation*. State University of New York (SUNY).

Weller Ford, G., & García Zúñiga, H. A. (2009). *La guía metodológica. Línea de Trabajo. Aprendizaje de lenguas adicionales*. Dirección General de Desarrollo de la Gestión e Innovación Educativa de la Subsecretaría de Educación Básica-Secretaría de Educación Pública.

Weller, G., López Chávez, J., & Findegold, L. (1984). *Proficiencia oral en español de los niños indígenas de la montaña de Guerrero*. Centro de Investigación para la Integración Social, México.

Kapitoly ve sbornících

Weller, G. (1987). Guerrero: un estudio piloto para la toma de decisiones sobre política del lenguaje en México. In Héctor Muñoz Cruz (Ed.), *Funciones sociales y conciencia del lenguaje* (s. 129–150). Universidad Veracruzana, Xalapa.

Weller, G. (1988). La lingüística en Guerrero. In Carlos García Mora (Ed.), *La antropología en México. Panorama histórico* (s. 23–40). Instituto Nacional de Antropología e Historia.

Weller, G. (1988). The role of language as a cohesive force in the Hispanic speech community of Washington, D.C. In Yolanda Lastra, Rainer Enrique Hamel & Héctor Muñoz Cruz (Eds.), *Sociolingüística latinoamericana* (s. 171–191). Instituto de Investigaciones Antropológicas-Universidad Nacional Autónoma de México.

Weller, G. (1989). Some polemic aspects of translation in foreign language pedagogy revisited. In P. Krawutschke (Ed.), *Translator and Interpreter Training and Foreign Language Pedagogy* (s. 39–50). John Benjamins Publishing Co. <https://doi.org/10.1075/ata.iii.05wel>

Weller Ford, G. (1990). Oral proficiency testing in the Montaña de Guerrero, Mexico. In Ángela Labarca & Leslie M. Bailey (Eds.), *Theory as practice/ practice as theory* (s. 167–191). Ablex Publishing Corp.

- Weller, G., & Dubrovsky, R. (1990). Curriculum Review at the ISIT (Mexico City). In D. Bowen & M. Bowen (Eds.), *Interpreting. Yesterday, Today, and Tomorrow* (s. 61–69). John Benjamins Publishing Co.
- Weller Ford, G. (1991). The influence of comprehensible input on simultaneous interpreters' "output". In M. Jovanovic (Ed.), *'La traduction, profession créative / Prevodenje kao svaralacki cin: zbornik radova / Translation, a creative profession.'* (s. 391–401). Prevodilac.
- Weller Ford, G. (1992). Advertising: A true challenge for cross-cultural translation. In C. Moore & L. Lower (Eds.), *Translation East and West: A crosscultural approach* (s. 145–154). University of Hawaii.Press.
- Weller Ford, G. (2000). Migración infantil. Explotación de la mano de obra y privación de los servicios educativos: el caso de los niños indígenas mexicanos en zonas mestizas, la población más vulnerable. In Norma Alicia Del Río Lugo (Ed.), *La infancia vulnerable de México en un mundo globalizado* (s. 39–53). Universidad Autónoma Metropolitana, Fondo de las Naciones Unidas para la Infancia.
- Weller Ford, G. (2000). The translation and interpretation of Indian Languages in Mexico. In Marilyn Gaddis Rose (Ed.), *Beyond the Western Tradition - Translation Perspectives XI* (s. 287–302). Binghamton University, State University of New York.
- Weller Ford, G. (1999). ¿Se globalizan las lenguas indígenas en el umbral del siglo 20? In Yolanda Lastra & Anita Herzfeld (Eds.), *Las causas sociales de la desaparición y del mantenimiento de las lenguas en las Naciones de América* (s. 91–115). Universidad de Sonora.
- Weller Ford, G. (2003). Derechos lingüísticos y educativos para niños indígenas migrantes. In Ricardo Bonilla (Ed.), *Derechos humanos y flujos migratorios en las fronteras de México* (s. 257–269). Organización de las Naciones para la Educación, la Ciencia y la Cultura, Universidad Nacional Autónoma de México & Universidad Iberoamericana.
- Weller Ford, G. (2006). Migración indígena a la ciudad de México y los problemas lingüísticos-educativos resultantes: un panorama. In Roland Terborg Schmidt & Laura Gabriela García Landa (Eds.), *Los retos de la planificación del lenguaje en el siglo XXI* (s. 405–417). Universidad Nacional Autónoma de México-Centro de Enseñanza de Lenguas Extranjeras.

Weller Ford, G. (2007). Derechos Lingüísticos y educativos para niños indígenas migrantes. In María Isabel Ortega Vélez, Alejandro Castañeda Pacheco & Juan Luis Sariago Rodríguez (Eds.), *Los jornaleros agrícolas, invisibles productores de riqueza, nuevos procesos migratorios en el noroeste de México* (s. 227–244). CIAD, Fundación Ford-Plaza y Valdés.

Weller Ford, G. (2010). Introducción a The Translator as an Entrepreneur: An Indian Perspective por Ravi Kumar. *FLASH, Publicación periódica esporádica*, 45, 15–16.

Weller Ford, G. (2021). Marcadas diferencias entre intérpretes comunitarios en lenguas indígenas e intérpretes de conferencias en lenguas europeas: el caso de México. In Edna Cerf (Ed.), *La ética profesional de intérpretes y traductores* (s. 316–336). Tirant lo Blanch.

Články

Weller, G. (1989). Outlook for court interpretation in Hawaii. *Court Interpretation Gazette of Hawaii*, 2, 1–2.

Weller, G. (1990). Review of materials on interpreting in refugee mental health settings. *Interpretalk, ATA Chronicle*, 10–13.

Weller Ford, G. (1991). FIT Belgrade: Focus on interpreting. *Interpretalk, ATA Chronicle*, 13–14.

Weller Ford, G. (1992). Algunos factores que influyen en la naturalidad de la producción del intérprete simultáneo. *Estudios de Lingüística Aplicada*, 15/16, 357–365.

Weller Ford, G. (1994). La interpretación simultánea y el dispositivo de la autocorrección. *Estudios de Lingüística Aplicada*, 19/20, 292–304.

Weller Ford, G. (1996). El impacto sociolingüístico de la nueva situación triglósica en la zona fronteriza norte México-Estados Unidos, sobre los niños indígenas migrantes. *Estudios de Lingüística Aplicada*, 23/24, 280–288.

Weller Ford, G. (2004). An exercise in the organization of interpreting services at high-level diplomatic conferences. *ATA Chronicle*, 33(9), 36–39.

Weller Ford, G. (2005). La traducción del español al inglés de títulos de trabajos científicos: consideraciones lingüísticas y metalingüísticas. *Lingüística Mexicana*, 2(1), 133–140.

Weller Ford, G., & García Zúñiga, H. A. (2007). Patrimonio, multilingüismo y métodos para el diseño de políticas lingüísticas en México. *Lingüística Mexicana*, 4(1), 111–119.

Weller Ford, G. (2008-2009). Training Interpreters In Mexican Indian Languages: A Multi-National Problem. *Proteus*, 17(4), 3–4.

Weller Ford, G., & Ruiz Ávila, R. (2010). AMLA en la historia de la lingüística de México. *Lingüística Mexicana*, 5(1), 137–143.

Weller Ford, G. (2013). The Growing Need for Trained Interpreters in Mexico's Indian Languages in Mexico and in the United States, A Matter of Increasing Concern on Both Sides of the Border. *Proteus*, 23(2), 1–25.

Recenze

Weller, G. (2006). Review of Sawyer (2004): Fundamental aspects of interpreter education. *Interpreting: international journal of research and practice in interpreting*, 8(2), 244–247. <https://doi.org/10.1075/intp.8.2.11wel>

Weller, G. (2015). El español en los Estados Unidos: E Pluribus Unum? Enfoques multidisciplinares. *Spanish in Context*, 12(2), 317–322. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1075/sic.12.2.08wel>

Konference

Weller, G. (1986). Innovations in the interpretation program at the Instituto Superior de Intérpretes y Traductores (ISIT) in Mexico City. In Patricia E. Newman, Alejandro Zenker & Jean Francois Joly (Eds.), *Actas del Primer Congreso de Traductores del Norte de América, México* (s. 231–234). Learned Information.

Weller, G. (1988). Bilingualism and interpretation: An under-exploited field of study for researchers. In D. Hammond (Ed.), *Language at Crossroads, 29th Annual ATA Proceedings* (s. 407–413). Learned Information.

Weller, G. (1989). The whys behind a semantic approach to simultaneous interpretation. In D. Hammond (Ed.), *Coming of age, 30th Annual ATA Proceedings* (s. 207–217). Learned Information.

Weller, G. (1990). A glimpse into the decade of the 90's: Training of teachers of interpretation at the University of Hawaii. In *Report of the Symposium on Training of Teachers of Interpretation*. Monterey Institute of International Studies, California.

- Weller, G. (1990). Shadowing exercises as one evaluation criterion of entrance examinations for conference interpretation programs. In Leslie Wilson (Ed.), *Looking ahead Proceedings of 31st Annual Conference* (s. 67–75). Learned Information.
- Weller Ford, G. (1991). Natural speech vs. Interpreter's speech under the constraints of the simultaneous interpretation process. In Leslie Wilson (Ed.), *Horizons* (s. 25–33). Learned Information.
- Weller Ford, G. (1991). Un nuevo desafío para la planificación lingüística en la frontera norte: la migración de indígenas de México hacia los Estados Unidos. In *Foro Internacional sobre las Fronteras Nacionales en el Umbral de dos Siglos* (s. 169–178). Instituto Nacional de Antropología e Historia, México.
- Weller Ford, G. (1992). A comparative study of translation ability and cultural adaptation on between undergraduate students from Communication Sciences and translation majors in Brazil and Mexico. In *Memoria de la 33a. Conferencia Anual de la ATA, San Diego, CA* (s. 237–282). Learned Information.
- Weller Ford, G. (1992). Situación y perspectivas de lenguas indígenas, traducción e interpretación en México. In Michèle Valiquette (Ed.), *La traducción en América del Norte. Una comunidad de intereses/ Translating in North America – a community of interests. Proceedings of the Third Congress of the FIT Regional Center for North America, Montréal* (s. 126–135). Regional Center for North America of FIT.
- Weller Ford, G. (1993). Simultaneous interpretation and the self-monitoring, self-correcting device. In *Memoria de la 34a. Conferencia Anual de la ATA, Philadelphia* (s. 225–234). Learned Information.
- Weller Ford, G. (1995). El papel clave que desempeña la mujer en la vitalidad de las lenguas indígenas de México: el caso concreto de las náhuas, mixtecas y tlapanecas en el estado de Guerrero. In Ramón Arzápalo Marín & Yolanda Lastra (Eds.), *Vitalidad e influencia de las lenguas indígenas en Latinoamérica. II Coloquio Mauricio Swadesh* (s. 522–531). Universidad Nacional Autónoma de México.
- Weller Ford, G., & Yáñez, P. (1997). The audience's views on simultaneous conference interpreters' performance in Mexico, In Muriel Jérôme -O'Keeffe (Ed.), *Proceedings of the 38th Annual Conference of the ATA*. (s. 69–86). Learned Information.

Weller Ford, G. (1999). The history of translation and interpretation in Mexico. In Ann G. Macfarlane (Ed.), *Proceedings of the 40th Annual Conference of the American Translators Association* (s. 357–367). Learned Information.

Weller Ford, G. (2001). Professional enhancement of practicing conference interpreters in English, Spanish and Portuguese for hemispheric trade negotiations. In *Congresso Ibero-Americano de Tradução e Interpretação*, Centro Universitario Ibero-Americano, Sao Paulo, Brasil (s. 231–236). UNIBERO (Facultade Ibero Americana de São Paulo).

Weller Ford, G. (2002). Sight translation: a linguistic challenge. In *Translation: New Ideas for a New Century.* Proceedings of the 16th FIT World Congress, Vancouver (s. 29–34). FIT

Weller Ford, G. (2008). Reflexiones para la enseñanza de técnicas de traducción a la vista del español al maya. In Luis González & Pollux Hernández (Eds.), *Traducción: Contacto y Contagio. Actas del III Congreso «El español, lengua de traducción»*, México (s. 573–579). ESLEtRA.

Video

Charlas del Círculo. (2013, 11. září) *Diego Guzman Georganne Weller* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=tBeRS0ROt28&t=3737s&ab_channel=CharlasdelC%C3%ADrculo

Egbe Inmolorogun. (2020, 12. srpna) *Del pensamiento a la palabra INDÍGENA* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=LzfDsIZTgIg&ab_channel=EgbeInmolorogun

IIUNAM. (2013, 7. listopadu) *Entrevista con la Dra. Georganne Weller* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=UeklCbQXf2g&t=9s&ab_channel=IIUNAM

Montero, F. (2013, 8. října) *Livestream noc Georganne Weller: "La educación continua de un intérprete"* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=zE3ML4_mWUg&ab_channel=FlorMontero

Valezzi, C. (2017, 26. června) *Georganne Weller sobre la interpretación* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=W-BdDxGBeiI&ab_channel=CarolinaValezzi

Příloha 2 – Návrh otázek k rozhovoru s Georgannou Wellerovou Fordovou (česká verze)

Obecné otázky

- Co Vás přivedlo ke tlumočnické profesi?
- Jaká je Vaše jazyková kombinace? Patří do ní i indiánské jazyky?
- Mohla byste ve zkratce pohovořit o svém vzdělání?
- Věnujete se v současné době aktivně tlumočení nebo se zaměřujete výhradně na výzkum a didaktickou činnost?
- Jste členkou nějakých profesních organizací? Pokud ano, kterých?
- Jste akreditovaná soudní tlumočnice jak v Mexiku, tak USA. Od kdy? Jak se v Mexiku a USA tlumočnick stane soudním tlumočnickem? Jaké jsou podmínky a požadavky? Formální vzdělání?

Výzkum

- Jakou oblast Vašeho výzkumu považujete Vy sama za stěžejní a proč?
- Všimla jsem si, že značná část Vašich výzkumných projektů je zaměřená na indiánské jazyky, proč jste se rozhodla v takové míře věnovat právě této oblasti?
- Jednou z oblastí Vašeho zájmu je také soudní tlumočení indiánských jazyků, jaká je současná situace, 20 let od vydání *Obecného zákona o jazykových právech původních obyvatel*? Co zůstává hlavní výzvou? Jaký dopad měla dle Vašeho názoru pandemie na tento typ tlumočení v Mexiku a USA?
- V článku „La interpretación simultánea y el dispositivo de autocorrección“ (simultánní tlumočení a nástroj autokorekce) z roku 1994 uvádíte, že se jedná pouze o první fázi výzkumu, který v následujících letech bude pokračovat. Při rešerši Vašeho výzkumu jsem ale na práce mapující další fáze tohoto výzkumu nenarazila. Pokud se konaly, kde mohu jejich výsledky najít? Pokud ne, proč z nich sešlo?
- Jaké výsledky přinesl výzkum rozdílů mezi komunitními tlumočnickými indiánských jazyků a konferenčními tlumočnickými jazyků evropských z roku 2021?
- Na jakou oblast výzkumu se chcete v budoucnosti více zaměřit? Proč?

Didaktická činnost

- Mohla byste krátce popsat vývoj výuky tlumočení v Mexiku?
- Kde se v současnosti v Mexiku tlumočení vyučuje? Nabízí se specializace v indiánském jazyce?
- Na jakých univerzitách v současnosti vyučujete? Jaké předměty?
- V rámci projektu Cenzontle vyučujete řadu kurzů pro tlumočnický (např. tlumočení z listu, politická nebo obchodní terminologie). Jak jste se k projektu dostala? Vyučujete kurzy i mimo něj (např. máte své vlastní)?
- V jakém roce jste navštívila Univerzitu Karlovu v Praze a za jakým účelem?
- Jaký je Váš názor na umělou inteligenci? Využíváte ji při přípravě na tlumočení? Výuku?

- Chtěla byste ještě něco dodat nebo okomentovat?

Příloha 3 – Návrh otázek k rozhovoru s Georgannou Wellerovou Fordovou (španělská verze)

Preguntas generales

- ¿Qué le llevó a la profesión de intérprete?
- ¿Cuál es su combinación lingüística? ¿Incluye lenguas indígenas?
- ¿Podría hablarnos brevemente de su formación?
- ¿Actualmente se dedica a la interpretación o se centra únicamente en la investigación y la labor didáctica?
- ¿Es miembro de alguna organización profesional? En caso afirmativo, ¿de cuáles?
- Usted es intérprete judicial acreditada tanto en México como en los Estados Unidos. ¿Desde cuándo? ¿Cómo se acredita un intérprete en México y en EE. UU.? ¿Cuáles son las condiciones y los requisitos? ¿Educación formal?

Investigación

- ¿Cuál considera que es el área central de su investigación y por qué?
- He observado que una parte importante de sus proyectos de investigación se centran en las lenguas indígenas, ¿por qué ha decidido centrarse tanto en esta área?
- Una de sus áreas de interés es también la interpretación judicial en lenguas indígenas, ¿cuál es la situación actual, 20 años después de la *Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas*? ¿Cuál es el principal reto pendiente? En su opinión, ¿qué impacto ha tenido la pandemia del COVID-19 en este tipo de interpretación en México y los Estados Unidos?
- En su artículo de 1994 “La interpretación simultánea y el dispositivo de autocorrección” afirma que esta es sólo la primera fase de la investigación, que continuará en los próximos años. Sin embargo, en mi búsqueda no he podido encontrar ningún documento que recoja las siguientes fases de esta investigación. Si se llevaron a cabo, ¿dónde puedo encontrar los resultados? Si no, ¿por qué?
- ¿Cuáles fueron los resultados de la investigación de 2021 sobre las diferencias entre intérpretes comunitarios en lenguas indígenas e intérpretes de conferencias en lenguas europeas?
- ¿En qué área de investigación quiere centrarse más en el futuro? ¿Por qué?

Didáctica

- ¿Dónde se enseña actualmente la interpretación en México? ¿Se ofrece alguna especialización en lenguas indígenas?
- ¿En qué universidades imparte clases hoy en día? ¿De qué materias?
- Como parte del proyecto Cenzontle, Usted imparte varios cursos para intérpretes (por ejemplo, interpretación a la vista, terminología política o de negocios). ¿Cómo se involucró en el proyecto? ¿Imparte cursos fuera del proyecto (por ejemplo, tiene sus propios)?
- ¿En qué año visitó la Universidad Carolina de Praga y por qué?
- ¿Qué opina sobre la inteligencia artificial? ¿La utiliza cuando se prepara para interpretar? ¿Para enseñar?

- ¿Hay algo más que quisiera añadir o comentar?

Příloha 4 – Vzor informovaného souhlasu

CONSENTIMIENTO INFORMADO

Se le ha pedido que conceda una entrevista por correo electrónico entre 20.3. y 20.4. 2024 en el marco de la Tesis de Máster *Georganne Weller Ford y su Contribución al Desarrollo de los Estudios de Interpretación* elaborada en la Facultad de Artes de la Universidad Carolina. El objetivo de la Tesis de Máster es presentar al público checo la personalidad y las investigaciones de la intérprete e investigadora mexicana Georganne Weller Ford.

Su participación en el estudio es voluntaria y tiene derecho a interrumpirla en cualquier momento. Todo lo tratado en esta entrevista se utilizará exclusivamente para los fines de esta Tesis de Máster.

En caso de que tenga alguna duda, diríjase al estudiante que prepara esta Tesis de Máster a la siguiente dirección de correo electrónico: XXXXXXXXXXXXX

¿Da su consentimiento para participar en el estudio?

Sí, se me informó sobre el propósito de la Tesis de Máster y doy mi consentimiento a las siguientes partes:

- la realización de la entrevista por correo electrónico	SÍ/NO
- la publicación de la transcripción en el apéndice de la Tesis de Máster	SÍ/NO
- la mención de mi nombre en la Tesis de Máster	SÍ/NO.

Nombre del entrevistado:

Nombre del estudiante

Firma del entrevistado:

Firma del estudiante:

Přiloha 5 – Korespondenční rozhovor s Georgannou Wellerovou Fordovou (originál)

La entrevista por correo electrónico con Georganne Weller Ford

Preguntas generales

- ¿Qué le llevó a la profesión de intérprete?
En un anuncio que vi en el periódico sobre la carrera de intérprete en el año de 1966
- ¿Cuál es su combinación lingüística?
A= Inglés B= Español C= Portugués
- ¿Incluye lenguas indígenas?
No
- ¿Podría hablarnos brevemente de su formación?
Sí, fue un diplomado de dos años, nivel técnico de una combinación de interpretación con traducción sobre temas generales y técnicos como ingeniería y medicina.
- ¿Actualmente se dedica a la interpretación o se centra únicamente en la investigación y la labor didáctica?
Mitad y mitad
- ¿Es miembro de alguna organización profesional? En caso afirmativo, ¿de cuáles?
Sí, AIIC, El Colegio Mexicano de Intérpretes de Conferencias, La Organización Mexicana de Traductores (OMT), American Translators Association (ATA), National Association of Judiciary Interpreters & Translators (NAJIT).
- Usted es intérprete judicial acreditada tanto en México como en los Estados Unidos.
No, solo tengo la acreditación en los Estados Unidos de América
- ¿Desde cuándo? **Desde el año 2000**
- ¿Cómo se acredita un intérprete en México y en EE. UU.? **Normalmente se acredita uno a través de un examen escrito y después un examen oral con tres sinodales.**
- ¿Cuáles son las condiciones y los requisitos? **Se acredita uno a través de un examen escrito y después un examen oral con tres sinodales.**
- ¿Educación formal? **Normalmente la educación formal no es un requisito, pero si ayuda**

Investigación

- ¿Cuál considera que es el área central de su investigación y por qué?
Tengo varias investigaciones en proceso sobre la formación de intérpretes en las lenguas indígenas de México sobre la violación de derechos lingüísticos y en el papel de los intérpretes en lenguas indígenas en los debates presidenciales en México.
- He observado que una parte importante de sus proyectos de investigación se centran en las lenguas indígenas, ¿por qué ha decidido centrarse tanto en esta área?
Porque México como país, no ha respetado los derechos lingüísticos de los pueblos indígenas.
- Una de sus áreas de interés es también la interpretación judicial en lenguas indígenas, ¿cuál es la situación actual, 20 años después de la Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas? **No se ha aplicado con rigor esta Ley y los hablantes de Lenguas indígenas siguen sin poder usar su lengua materna para tramites oficiales, ni siquiera en su comunidad.**
- ¿Cuál es el principal reto pendiente? **Brindar servicios públicos en su comunidad, tanto en la lengua indígena como en el español.**
- En su opinión, ¿qué impacto ha tenido la pandemia del COVID-19 en este tipo de interpretación en México y los Estados Unidos? **La pandemia ha recalado la necesidad de ofrecer atención médica en las lenguas indígenas en México y también existe la misma deficiencia en los Estados Unidos de América.**
- En su artículo de 1994 “La interpretación simultánea y el dispositivo de autocorrección” afirma que esta es sólo la primera fase de la investigación, que continuará en los próximos años. Sin embargo, en mi búsqueda no he podido encontrar ningún documento que recoja las siguientes fases de esta investigación. Si se llevaron a cabo, ¿dónde puedo encontrar los resultados? Si no, ¿por qué? **No hay resultados por falta de apoyo económico para seguir realizando la investigación.**
- ¿Cuáles fueron los resultados de la investigación de 2021 sobre las diferencias entre intérpretes comunitarios en lenguas indígenas e intérpretes de conferencias en lenguas europeas? **La falta de recursos, las lenguas indígenas no gozan de prestigio como el español, hay desconfianza en los hablantes de lenguas indígenas ante la sociedad mayoritaria no hay aceptación en la forma de vestir ni hablar en los hablantes de lenguas indígenas y no se considera necesario estudiar para intérprete comunitario, mientras que para intérpretes de conferencias, sí requieren de estudios formales.**

- ¿En qué área de investigación quiere centrarse más en el futuro? **En todas las anteriores.**
¿Por qué? **porque hay un hilo conductor en común pero cada estudio enfatiza una problemática distinta.**

Didáctica

- ¿Dónde se enseña actualmente la interpretación en México? **ISIT, UTECA, Universidad de Guadalajara, Universidad Autónoma de Baja California, Instituto Tecnológico de Monterrey, Universidad Autónoma de Yucatán, Universidad Autónoma Benito Juárez de Oaxaca, Universidad Nororiente de Yucatán.**
- ¿Se ofrece alguna especialización en lenguas indígenas? **Sí, Universidad Nororiente de Yucatán, Universidad Autónoma de Yucatán y a través de la A.C. Intérpretes y Traductores en Servicios Públicos y Comunitarios.**
- ¿En qué universidades imparte clases hoy en día? **En ninguna**
- ¿De qué materias? **No aplica**
- Como parte del proyecto Cenzontle, Usted imparte varios cursos para intérpretes (por ejemplo, interpretación a la vista, terminología política o de negocios). ¿Cómo se involucró en el proyecto? **Me involucre por el interés que tres colegas mostraron en que yo formara parte en el proyecto Cenzontle integrado por cuatro socias.**
- ¿Imparte cursos fuera del proyecto (por ejemplo, tiene sus propios)? **Sí, no tenemos una propuesta continua de cursos y cada quien es libre de impartir cursos por su cuenta o en alguna institución.**
- ¿En qué año visitó la Universidad Carolina de Praga y por qué?
Si mal no recuerdo, fue a finales de la década de los años 80' y fue por que una maestra Checa estaba impartiendo clases de inglés en el ISIT en México, ella regresaba a Checoslovaquia y nos invito a visitarla en Praga, cosa que hicimos una amiga y yo en un viaje de placer a Europa.
- ¿Qué opina sobre la inteligencia artificial? **Opino que, para algunas tareas es muy útil, sí la uso en la preparación de glosarios para eventos de interpretación y también la uso para enseñar cursos especializados que han trabajado en la I.A.**
- ¿La utiliza cuando se prepara para interpretar? **Sí** ¿Para enseñar? **Sí, para cursos específicos, pero tiene muchas limitaciones.**
- ¿Hay algo más que quisiera añadir o comentar?
Por ahora no, creo que con esto ya tienes material de regreso, yo regreso a principios de mayo y estoy a tus órdenes para aclarar cualquier duda importante que tengas.

Příloha 6 – Korespondenční rozhovor s Georgannou Wellerovou Fordovou (překlad)

(upraveno po formální stránce pro lepší orientaci v textu)

Obecné otázky

- **Co Vás přivedlo ke tlumočnické profesi?**

V roce 1966 jsem v novinách viděla inzerát na tlumočnickou profesi.

- **Jaká je Vaše jazyková kombinace?**

A= angličtina, B= španělština, C= portugalština.

- **Patří do ní i indiánské jazyky?**

Ne.

- **Mohla byste ve zkratce pohovořit o svém vzdělání?**

Ano, byl to dvouletý, technicky zaměřený obor tlumočnictví a překladatelství orientovaný na všeobecná a technická témata, jako je strojírenství a medicína.

- **Věnujete se v současné době aktivně tlumočení nebo se zaměřujete výhradně na výzkum a didaktickou činnost?**

Půl na půl.

- **Jste členkou nějakých profesních organizací? Pokud ano, kterých?**

Ano, AIIC, Kolegium mexických konferenčních tlumočnicků, Mexická organizace překladatelů (OMT), Americká překladatelská asociace (ATA), Národní asociace soudních tlumočnicků a překladatelů v USA (NAJIT).

- **Jste akreditovaná soudní tlumočnice jak v Mexiku, tak USA.**

Ne, jsem akreditován pouze ve Spojených státech amerických.

- **Od kdy?**

Od roku 2000.

- **Jak se v Mexiku a USA tlumočnick stane soudním tlumočnickem?**

Obvykle se akreditace uděluje na základě písemné zkoušky a následně ústní zkoušky se třemi zkoušejícími.

- **Jaké jsou podmínky a požadavky?**

Obvykle se akreditace uděluje na základě písemné zkoušky a následně ústní zkoušky se třemi zkoušejícími.

- **Formální vzdělání?**

Formální vzdělání není obvykle podmínkou, ale pomáhá.

Výzkum

- **Jakou oblast Vašeho výzkumu považujete Vy sama za stěžejní a proč?**

Mám rozpracováno několik výzkumných projektů týkajících se vzdělávání tlumočnicků v indiánských jazycích Mexika, porušování jazykových práv a role tlumočnicků indiánských jazyků v prezidentských debatách v Mexiku.

- **Všimla jsem si, že značná část Vašich výzkumných projektů je zaměřená na indiánské jazyky, proč jste se rozhodla v takové míře věnovat právě této oblasti?**

Protože Mexiko jako země nerespektuje jazyková práva původních obyvatel.

- **Jednou z oblastí Vašeho zájmu je také soudní tlumočení indiánských jazyků, jaká je současná situace, 20 let od vydání *Obecného zákona o jazykových právech původních obyvatel*?**

Tento zákon není důsledně uplatňován a mluvčí domorodých jazyků stále nemohou používat svůj mateřský jazyk pro úřední záležitosti, a to ani ve své vlastní komunitě.

- **Co zůstává hlavní výzvou?**

Poskytování veřejných služeb ve své vlastní komunitě, a to jak v domorodém jazyce, tak ve španělštině.

- **Jaký dopad měla dle Vašeho názoru pandemie na tento typ tlumočení v Mexiku a USA?**

Pandemie zdůraznila potřebu lékařské péče v domorodých jazycích v Mexiku a stejný nedostatek péče existuje i ve Spojených státech amerických.

- **V článku „La interpretación simultánea y el dispositivo de autocorrección“ (simultánní tlumočení a nástroj autokorekce) z roku 1994 uvádíte, že se jedná pouze o první fázi výzkumu, který v následujících letech bude pokračovat. Při rešerši Vašeho výzkumu jsem ale na práce mapující další fáze tohoto výzkumu nenarazila.**

Pokud se konaly, kde mohu jejich výsledky najít? Pokud ne, proč z nich sešlo?

Výsledky nejsou k dispozici z důvodu nedostatku finanční podpory na pokračování výzkumu.

- **Jaké výsledky přinesl výzkum rozdílů mezi komunitními tlumočníky indiánských jazyků a konferenčními tlumočníky jazyků evropských z roku 2021?**

Nedostatek zdrojů, domorodé jazyky nemají stejnou prestiž jako španělština, ve většinové společnosti panuje nedůvěra k mluvčím domorodých jazyků, není akceptován způsob oblékání a mluvy mluvčích domorodých jazyků a studium není považováno za nutné k tomu, aby se člověk mohl stát komunitním tlumočnickem, zatímco u konferenčních tlumočnicků je formální studium vyžadováno.

- **Na jakou oblast výzkumu se chcete v budoucnosti více zaměřit?**

Na všechny výše uvedené.

- **Proč?**

Protože se jsou vzájemně provázané, ale každý výzkum se zabývá jinou problematikou.

Didaktická činnost

- **Kde se v současnosti v Mexiku tlumočení vyučuje?**

ISIT, UTECA, Guadalajarská univerzita, Autonomní univerzita v Baja California, Technologický institut v Monterrey, Autonomní univerzita v Yucatanu, Autonomní univerzita Benita Juáreze de Oaxacy, Severovýchodní univerzita v Yucatanu.

- **Nabízí se specializace v indiánském jazyce?**

Ano, na Severovýchodní univerzitě v Yucatanu, Autonomní univerzitě v Yucatanu a prostřednictvím asociace Tlumočnicků a překladatelů ve veřejných a komunitních službách.

- **Na jakých univerzitách v současnosti vyučujete?**

Na žádné.

Jaké předměty?

Nevztahuje se.

- **V rámci projektu *Cenzontle* vyučujete řadu kurzů pro tlumočníky (např. tlumočení z listu, politická nebo obchodní terminologie). Jak jste se k projektu dostala?**

Zapojila jsem se díky zájmu tří kolegů o mou účast v projektu *Cenzontle*, který vedou čtyři partneři.

- **Vyučujete kurzy i mimo něj (např. máte své vlastní)?**

Ano, nemáme souvislou nabídku kurzů, a každý z nás nabízí kurzy nezávisle nebo v rámci nějaké instituce.

- **V jakém roce jste navštívila Univerzitu Karlovu v Praze a za jakým účelem?**
Pokud si dobře vzpomínám, bylo to koncem 80. let a bylo to proto, že jedna česká profesorka učila angličtinu na ISIT v Mexiku, vracela se do Československa a pozvala nás na návštěvu do Prahy, což jsme s kamarádkou při jedné výletní cestě po Evropě udělaly.
- **Jaký je Váš názor na umělou inteligenci?**
Myslím, že pro některé úkoly je velmi užitečná, používám ji při přípravě glosářů pro tlumočnické akce a také ji využívám při výuce specializovaných kurzů, které s umělou inteligencí pracovaly.
- **Využíváte ji při přípravě na tlumočení?**
Ano.
- **Výuku?**
Ano, pro specifické kurzy, ale má mnoho omezení.
- **Chtěla byste ještě něco dodat nebo okomentovat?**
Zatím ne, myslím, že máte dostatek materiálu, vrátím se na začátku května a jsem vám k dispozici, pokud bude potřeba objasnit nějaké nejasnosti.

Příloha 7 – Témata překladatelských zakázek

Derecho	11.32%	Agricultura	2.10%
Educación	9.74%	Religión	1.96%
Medicina y farmacéutica	8.69%	Turismo	1.96%
Ciencias sociales	6.88%	Economía	1.91%
Comercio/negocios	6.69%	Organizaciones de la sociedad civil/ONG	1.91%
Literatura	5.78%	Diplomacia/relaciones internacionales	1.86%
Ciencias aplicadas/temas técnicos (ej. Ingenierías)	5.68%	Entretención	1.62%
Gobierno (a nivel federal, estatal o local)	4.78%	Petroquímica	1.43%
Artes	3.87%	Periodismo/medios de comunicación	1.24%
Finanzas	3.49%	Cómics	0.76%
Derechos humanos	3.39%	Organizaciones intergubernamentales	0.76%
Ciencias puras (ej. Biología, Física, Química)	3.30%	Defensa e inteligencia (sector militar/seguridad nacional)	0.57%
Tecnologías de información y software	2.67%	Deportes	0.53%
Publicidad/marketing	2.53%	Otro	0.10%
Medioambiente	2.48%		

Poznámka. Z „Figura 37 Temas de traducción“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017, s. 50.

Příloha 8 – Témata tlumočnických zakázek

Educación	10.04%
Medicina (incluso en hospitales, atención proveedor-paciente)	9.35%
Derecho (incluso impartición de justicia, asistencia en ministerios públicos, asesoría legal)	8.79%
Gobierno (a nivel federal, estatal o local)	7.91%
Derechos humanos	6.91%
Arte y cultura	6.59%
Comercio/negocios	6.47%
Ciencias sociales	4.33%
Ciencias aplicadas/temas técnicos (ej. Ingenierías)	4.27%
Religión	3.26%
Agricultura	3.01%
Medioambiente	3.01%
Organizaciones de la sociedad civil/ONG	2.89%
Tecnologías de información y <i>software</i>	2.82%
Diplomacia/relaciones internacionales	2.57%
Defensa e inteligencia (sector militar/seguridad nacional)	2.51%
Finanzas	2.45%
Ciencias puras (ej. Biología, Física, Química)	1.88%
Economía	1.76%
Petroquímica	1.76%
Publicidad/ <i>marketing</i>	1.69%
Turismo	1.44%
Entretenimiento	1.26%
Organizaciones intergubernamentales	0.88%
Periodismo/medios de comunicación	0.88%
Deportes	0.82%
Otro	0.44%

Poznámka. Z „Figura 59 Temas de interpretación“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017, s. 71.

Příloha 9 – Důvody, proč tlumočníci a překladatelé nabízejí své služby pro bono

Důvody, proč tlumočníci nabízejí své služby pro bono

Para contribuir con una causa social	37.40%
Por motivos de desarrollo profesional	19.16%
Porque mi comunidad lo necesita	18.44%
Porque mi institución educativa, profesional y/o comunitaria lo exige	10.66%
Nunca he realizado trabajo voluntario	8.91%
Por mis convicciones religiosas	3.07%
Otro	1.95%
Por mi afiliación política	0.41%
Total	100%

Poznámka. Z „Figura 16 Motivos por los que los intérpretes no cobran“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017, s. 33.

Důvody, proč překladatelé nabízejí své služby pro bono

Para contribuir con una causa social	36.93%
Porque mi comunidad lo necesita	25.20%
Por motivos de desarrollo profesional	15.50%
Porque mi institución educativa, profesional y/o comunitaria lo exige	10.38%
Nunca he realizado trabajo voluntario	6.33%
Por mis convicciones religiosas	4.18%
Otro	0.94%
Por mi afiliación política	0.54%
Total	100%

Poznámka. Z „Figura 17 Motivos por los que los traductores no cobran“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017, s. 33.

Příloha 10 – Factores negativamente ovlivňující příjmy tlumočnicků

Falta de conciencia sobre la necesidad de servicios de interpretación	17.63%
Competencia de intérpretes que cobran tarifas más bajas	12.45%
Falta de respeto hacia la profesión	11.15%
Falta de normatividad legal acerca de servicios de interpretación	10.89%
Agencias que actúan como intermediarios	9.25%
Falta de certificación profesional	7.17%
Discriminación lingüística	6.91%
Cambios en la forma de cotizar servicios de interpretación	6.40%
No percibo un impacto negativo sobre mi capacidad para obtener ingresos	5.27%
Falta de programas de formación	3.80%
Falta de demanda de mis combinaciones lingüísticas	3.72%
Avances en la tecnología, tales como interpretación telefónica o en video	2.94%
Otro	2.42%
Total	100%

Z. „Figura 29 Factores impacto negativo sobre el ingreso de los intérpretes“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 43.

Příloha 11 – Faktory negativně ovlivňující příjmy překladatelů

Competencia de traductores que cobran tarifas más bajas	17.94%
Falta de conciencia sobre la necesidad de servicios de traducción	14.62%
Falta de respeto hacia la profesión	13.03%
Agencias que actúan como intermediarios	10.72%
Falta de normatividad legal acerca de servicios de traducción	9.24%
Falta de certificación profesional	7.46%
Cambios en la forma de cotizar servicios de traducción	6.04%
Discriminación lingüística	4.62%
No percibo un impacto negativo sobre mi capacidad para obtener ingresos	4.14%
Avances en la tecnología	3.79%
Falta de programas de formación	3.26%
Otro	2.78%
Falta de demanda de mis combinaciones lingüísticas	2.37%
Total	100%

Z „Figura 28 Factores impacto negativo sobre el ingreso de los traductores“ od Fundación Italia Morayta et al., 2017, *Estudio de encuesta sobre la traducción y la interpretación en México 2017*, s. 42–43.

Příloha 12 – Příklady chyb a autokorekce (úplná tabulka)

<i>První pokus</i>	<i>Autokorekce</i>	<i>Typ chyby</i>
El sector de energía claramente es un área en que México tiene mucho qu ofre uer...	ofrecer	Výslovnost
Este es el punto de partida cuando empieza a ser negocio, es la diversifi... que tenemos entre cada país	la diferencia	substituce podobně znějícího slova zaměnitelné v kontextu
Tenemos nuestro departamento de comunicación, éstos... trabajan en conjunto	ellos	stylistická preference
Y la renovación de un tren de compresoras para Giant Refining en Gallup, New México...	Nuevo México	název firmy a města v angličtině způsobil ponechání názvu státu v angličtině
Y después voy a agregar el movimiento, la velocidad circumferencial...	circunferencial	ponechání "mf" z angličtiny
El prof... , el presidente... y bueno, fue presidente y rector de la Universidad de Pa... de Patrix en Grecia y en la actualidad está en, en , en el departamento de diseño de turbinas	prof... presidente presidente... bueno, fue presidente Pa..., Patrix en, en, en	výměna tlumočnicka u mikrofonu, nervozita, nepozornost, ještě nenašel rytmus
Que consiste de 25,000...	bueno, son turbinas de vapor	držení se anglické syntaxe (chtěl tlumočit jako "25 000 turbín"), oprava na španělský slovosled
También tenemos otros soft...	capacidades de software	lepší vyjádření ve španělštině
Además de esto, tenemos el hecho de que éste...	al tener que	<i>éste</i> je vycpávkové slovo,
No dice, vamos a hablar de esto, ¿quiere ahorrar de dinero?	¿quiere ahorrar dinero?	nepotřebné zopakování předložky "de" ze spojení <i>hablar de esto</i>

Z „Table 2 Samples of Self-corrections from English into Spanish and Type of Error“ od Weller Ford, 1993, Simultaneous interpretation and the self-monitoring, self-correcting device, *Memoria de la 34a. Conferencia Anual de la ATA, Philadelphia*, s. 229–230.

Příloha 13 – Výsledky dotazníku – očekávání publika (Wellerová Fordová & Yáñezová)

Otázky	Odpovědi					Počet respondentů
	jednou	dvakrát	3 - 5x	6 - 8x	8 a více	
1. Kolikrát jste se setkali se simultánním tlumočením?	19 14%	10 7%	51 38%	10 7%	45 33%	135
2. a) Všimli jste si tlumočnicků?	ano 91 84%	ne 17 16%				108
b) Pokud ano, byla jejich přítomnost přínosná?	velmi 74 66%	ne měla vliv 37 33%	ne 1 1%			112
3. Je vzhled tlumočnicka důležitý?	velmi 70 64%	více méně 27 25%	spíše ne/ne 13 11%			110
4. a) Myslíte si, že je nutné mít na vícejazyčné konferenci tlumočnický?	ano 132 98%	více méně 1 1%	ne 2 1%			135
b) Simultánní tlumočení na této konferenci porozumění...	ulehčilo 132 99%	ne změnilo 1 1%	bránilo 0			133
5. a) Měli tlumočníci na této konferenci příjemné hlasy?	ano 117 94%	nevšiml/a jsem si 7 5%	ne 1 1%			125
b) Myslíte si, že je hlas tlumočnicka obecně důležitý?	jednoznačně ano 71 52%	ano 52 38%	více méně 9 7%	spíše ne 2 1%	ne 2 1%	136
6. a) Bylo tlumočení do španělštiny plynulé?	ano 141 96%	nevšiml/a jsem si 4 3%	ne 2 1%			147
b) Myslíte si, že je plynulost tlumočení s přirozeným tempem španělštiny obecně důležitá?	velmi 141 96%	více méně 6 3%	málo/ne 1 1%			148
7. a) Všimli jste si, jestli tlumočníci na této konferenci dokončovali své věty?	ano 122 90%	nevšiml/a jsem si 9 7%	ne 4 2%			135
b) Myslíte si, že je obecně důležité, aby tlumočníci dokončovali své věty?	ano 121 90%	více méně 12 9%	ne 2 1%			135
8. a) Používali tlumočníci na této konferenci gramaticky správnou španělštinu?	ano 109 81%	více méně 20 15%	nevšiml/a jsem si 6 4%	ne 0		135
b) Myslíte si, že je obecně důležité, aby tlumočníci používali gramaticky správnou španělštinu?	ano 118 89%	ne 15 11%				133
9. a) Využívali tlumočníci na této konferenci správnou odbornou terminologii?	ano 76 70%	více méně 28 26%	nevšiml/a jsem si 5 4%	ne 0		109
b) Myslíte si, že je obecně důležité, aby tlumočníci využívali správnou odbornou terminologii?	ano 122 98%	ne 2 2%				124
10. a) Pokud tlumočníky vidíte, rozptyluje vás jejich řeč těla (pohyby rukou, gesta, ...)?	ano 25 23%	ne 83 77%				108
b) Obohacuje jakkoli tato řeč těla komunikaci?	ano 40 30%	více méně, nemělo vliv 55 41%	ne 20 *15%	(vynechaná otázka) 18 14%		133

Poznámka. Pod každou odpovědí se nachází nejprve přesný počet jednotlivých reakcí participantů, který je o řádek níže převeden na procenta. * Typografická chyba (1 %) opravena na 15 %.

Z „The audience's views on simultaneous conference interpreters' performance in Mexico“ od Weller Ford & Yáñez, 1997, *Proceedings of the 38th Annual Conference of the ATA*, s. 73–76.

Příloha 14 – Výsledky dotazníku – kritéria (Kurzová)

TABLE 2

User Expectations (in%)

Criterion	AICC Group		CACL Group		Delegates	
	high	impt.	high	impt.	high	impt.
1-native accent	23	47	50	17	11	23
2-pleasant voice	28	50	50	50	17	38
3-fluency of delivery	49	49	100	-	28	45
4-logical cohesion of utterance	83	15	100	-	72	21
5-sense consistency with original message	96	4	83	17	81	6
6-completeness of interpretation	47	49	17	83	36	34
7-correct grammatical usage	47	49	67	33	11	32
8-use of correct terminology	49	51	83	17	45	51

Z „Conference Interpreting: User Expectations“ od Kurz, 1989, *Coming of Age. Proceedings of the 30th Annual Conference of the American Translators Association*, s. 143-148.

Příloha 15 – Internetové letáčky ke kurzům Projektu *Cenzontle*

Curso en línea

Basic Concepts and Intermediate Level of Terminology for Trade Negotiations in the Americas

Fecha: 21 de agosto de 2021
Horario: 13:00 a 15:00 horas CST
Modalidad: virtual

Informes:
gweller@proyectocenzontle.com
y gemavaniki@yahoo.com

Georganne Weller Ford. (2021b, 8. srpna). *El 21 de agosto 2021 impartiré este curso. el contenido será: En qué consisten las negociaciones y acuerdos comerciales, los acuerdos comerciales como fuente de trabajo para intérpretes y traductores y elaboración de glosarios inglés-español especializados en grupos de negociación.* This [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=974590710051995&set=ecnf.100025032256611>

Curso en línea

Introducción a la traducción jurídica

Imparten: María Fernanda Arámbula y Mariana de la Vega

Fecha: miércoles 1, 8, 22 y 29 de septiembre

Horario: 13:00 a 15:00 horas CST

Idioma: inglés-español

Modalidad: virtual

Informes: info@proyectocenzontle.com

Georganne Weller Ford. (2021c, 28. srpen). *Amigos y colegas, tengo el gusto de invitarlos al excelente curso introducción a la traducción jurídica que impartirán las maestras María Fernanda Arámbula y Mariana de la Vega.* This [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=987597572084642&set=ecnf.100025032256611>

ONLINE COURSE

Old Terms, New Meanings in Light of COVID-19

Facilitator:
Georganne Weller

Date:
Saturday August 1, 2020

Time:
1:00 pm - 3:00 pm (Mexico City
and U.S. Central Time)

English / Spanish

**PROYECTO
CENZONTLE**
Especialización para Intérpretes
y Traductores

Georganne Weller Ford. (2020, 11. července). *Tengo el gusto de invitarles al curso que voy a impartir. Please join us for an interesting session. This* [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=712190236292045&set=ecnf.100025032256611>

CURSO

Terminología de Conferencias y Procedimiento Parlamentario

**IMPARTE
DRA. GEORGANNE WELLER FORD**

Quien impartirá el curso en español para que los colegas de cualquier combinación lingüística puedan participar.

16 JULIO

12 A 14 HRS CDMX/CDT
MODALIDAD **VIRTUAL**

Dirigido a intérpretes y traductores de conferencias, alumnos avanzados de las carreras de interpretación y traducción.

INVERSIÓN: \$1,000 pesos mexicanos ó \$50 dólares US

Descuentos para miembros de asociaciones profesionales y alumnos de carreras de interpretación y/o traducción y colegas cuyo nombre de pila sean Carmen, María del Carmen y similares.

Para mayores informes consulta en gweller@proyectocenzontle.com o gemavaniki@yahoo.com

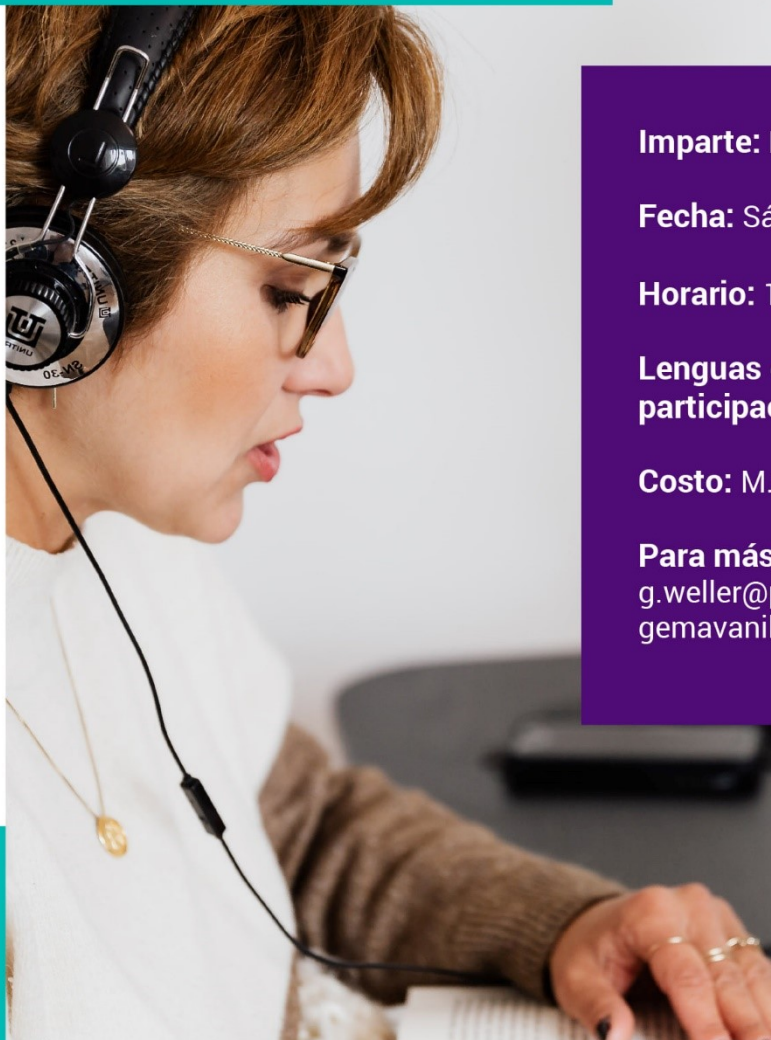

Georganne Weller Ford. (2022b, 2. července). *¡Te invito a mi siguiente curso! This* [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1182839199227144&set=ecnf.100025032256611>

Learning to read or reading to learn: the case of sight interpretation

Imparte: Dra. Georganne Weller

Fecha: Sábado 22 de enero de 2022

Horario: 12:00-14:00 CDMX

Lenguas de instrucción y participación: inglés y español

Costo: M.N.\$1200 ó U.S. \$60

Para más información:
g.weller@proyecto.cenzontle o
gemavaniki@yahoo.com

Georganne Weller Ford. (2022a, 4. leden). *Hola colegas, tengo el agrado de invitarles al curso Learning to read or reading to learn: the case of sight interpretation. This* [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1068745437303188&set=ecnf.100025032256611>

TALLER BÁSICO DE SUBTITULAJE

de videos educativos y corporativos

Para usuarios de Windows o Mac

Modalidad: Virtual

3 sesiones de 2 horas c/u

Fechas: Miércoles
16 · 23 · 30 de agosto

Horario:
18:30 a 20:30 hrs. (GMT-6)

Imparte:
Ma. Angélica Ramírez

Informes

hola@angelicaramirez.com.mx

Georganne Weller Ford. (2023a, 14. srpna). *This* [Image attached] [Status update]. Facebook.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1441555760022152&set=ecnf.100025032256611>

CURSO PARA INTERPRETES Y TRADUCTORES DE MERCADOTECNIA & PUBLICIDAD 2018

Fecha 14 de abril de 2018

Imparte - I.T. NANCY GÓMEZ SOTO y I.T. MARTÍN TAPIA ZUCKERMAN

Modalidad Presencial

Horario: 10:00 am - 3:00 pm

MÁS INFORMACIÓN EN www.georganneweller.com

Georganne Weller Ford

México

Brazil

BIMBO

Bar chart showing data points for categories 0 through 6.

Georganne Weller Ford. (2018, 7. dubna). *This* [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=132669594244115&set=ecnf.100025032256611>

TERPTULIA DE ACCIÓN DE GRACIAS

Sin pavor al éxito

¡Ven a cocinar un rato divertido para cerrar el año entre colegas!

Jugaremos, brindaremos y agradeceremos todo lo que 2023 nos aportó en el plano profesional.

CUÁNDO

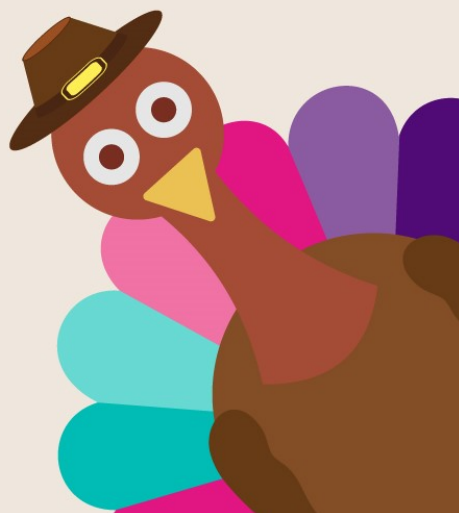
Jueves 30 de noviembre de 2023 de 19:30 a 21:00 (hora CDMX)

DÓNDE

Vía Zoom (encuentra el enlace en la descripción)

INVITAN

Angélica Ramírez
Darinka Mangino
Georganne Weller
María Fernanda Arámbula

Georganne Weller Ford. (2023b, 23. listopadu). *¡Acompáñanos en la tertulia de acción de gracias!* This [Image attached] [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1495186181325776&set=ecnf.100025032256611>